

B É V E Z E T E S

A'

SIKETNÉMA

OKTATÁSMÓDBA,

a' szerint

a' mint azt

P Á R I S B A N N

DE L'ÉPÉE APÁTÚR

előadta.

A' VÁTZI KIRÁLYI MAGYAR SIKETNÉMA

INTÉZETRŐL

sz. 26116

TUDÓSÍTÁSSAL,

É S

EGYGY RÉZMETSZÉSSSEL.

~~~~~  
*E L S Ő R É S Z.*  
~~~~~

A' MAGYAR NYELVHEZ ALKALMAZTATTA

MESZLÉNYI MOLNÁR JÁNOS,

A. K. M. SIKETNÉMA INTÉZET

ELSŐ TANÍTÓJA.

~~~~~
P E S T E N N,

Trattner Mátyás' Betűivel, 1812.

MÉLTÓSÁGOS NAGYSÁGOS

ÉS

FŐTISZTELENDŐ

KÁMÁNHÁZY LÁSZLÓ

ÚRNAK,

ISTEN' KEGYELMÉBŐL

A'

VÁTZI MEGYE'

PÜSPÖKÉNEK;

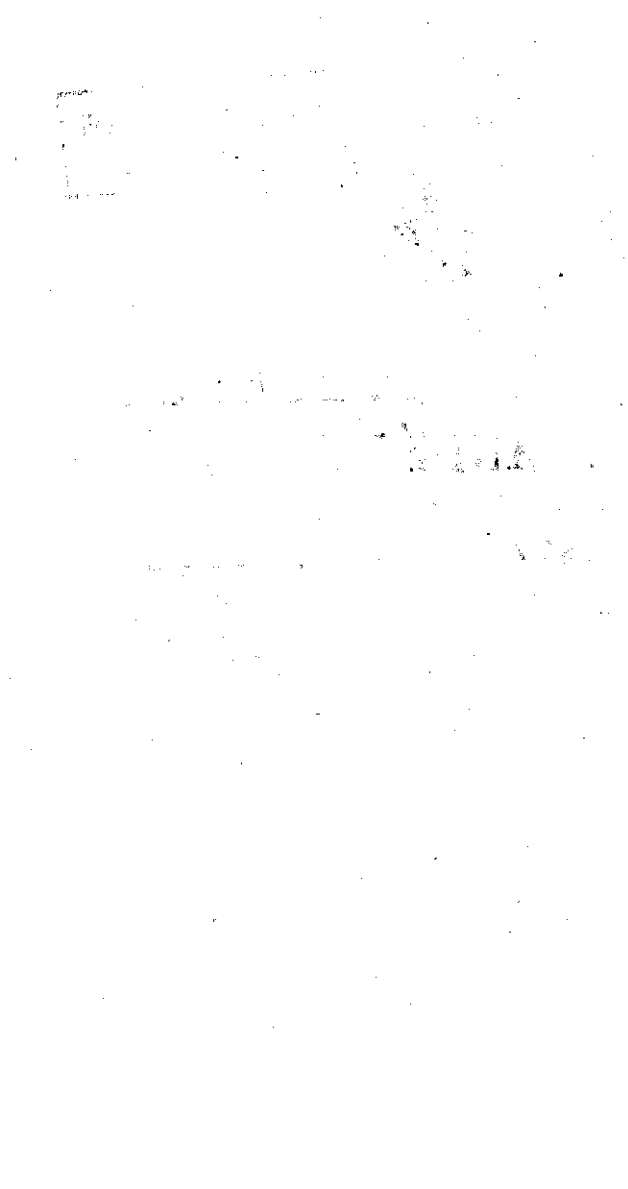
ÉS

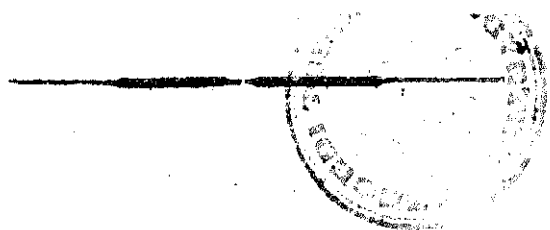
A' MAGYARSÁG'

KÜLÖNÖS KEDVELLŐJÉNEK,

KEGYES

PÁRTFOGÓ URAMNAK.

MÉLTÓSÁGOS PÜSPÖK ÚR!

NAGYSÁGOS URAM!

MÉLTÁNN Vakmerőséggel vádol-
tathatnék, nagyságos és díszes NE-
VEDET ezen kevés levelű Munkátska
eleibetenni mérészelvénn; ha gyak-
rann édes Gyönyörűséggel nem ta-
pasztaltam volna, hogy TE MÉL-
TÓ S Á G O S P ü s p ö k Ú r, a' Királyi
Magyar siketnéma Intézet eránt, kü-
lönös atyai Hajlandósággal és Szíves-
séggel viseltetni méltóztatol, és ha
nem tudódna továbbá az is közönsé-
gesenn; hogy nintsen olly Tárgy,
bár minémű tsekélynek látszik is az,

a' mellyre TE MÉLTÓSÁGOS PÜSPÖK ÚR, jeles Figyelmetességedet, és Gyámolításodat ki ne terjesztenéd, mihelyt az vagy a' HAZA', vagy pedig az EMBERISÉG' Boldogságát élémozdítja.

A' Te felséges Példád MÉLTÓSÁGOS PÜSPÖK ÚR, mellynél fogva szünetnélkülvaló Törekedéssel 's fáradhatatlan Buzgósággal munkálod ÉDES HAZÁNKNAK, és a' SZENVEDŐ EMBERISÉGNÉK Boldogítását, 's mellyet TE benned kiki méltán tsudál és tisztel, arra bíra enged-

met, hogy ezen fényes és ditsőséges Példádat, gyenge Tehetségem szerint én is kövessem.

Ezen Indítóokok bátorítának engem' arra, hogy Igyekezetemnek jelenvaló Gyümölcstét, legmélyebb Tiszteletemnek eloszolhatatlan Érzése, és ennek legbuzgóbb Kinyílatkoztatása mellett MÉLTÓSÁGOS PÜSPÖK UR NEKED ajánljam Alázatossággal, mivel ezennkívül ki se gondolhatnék egyéb Módot, a' melly által háláadó Érzésemet, azon számtalan Jótéteményekért, a' mellyeket Tö-

LE D gyakran vevék, a' Világ előtt jobban kimutathatnám.

Ezen Munkátskára fordított Igye-
kezetemnek gazdag Megjutalmaztatása
az léssen, hogyha TE MÉLTÓSÁ-
gos PÜSPÖK ÚR, ezen Munkássá-
gomat, kegyes Megtetszésedre nem
egészenn méltatlannak ítéled.

Erős Bizodalommal hiszem, hogy
ezen buzgó Ajánlásomat azért is ke-
gyes Szívvelvéended, mivel az egész
Nemes MAGYAR NEMZETNEK
kimondhatatlan Vigasztalására szolgál
az, ha tapasztalhatja, hogy a' Fömel-

tóságok is elfogadják az efféle Ajánlásokat, és hogy így édes anyai Nyelvünk' Pallérozásábann, és a' nemzeti Literatúrának Elémozdításábann, Nemzetünknek Ditsőségére, ők is foglalatoskodnak.

Végtére, mivel TE MÉLTÓ-
SÁGOS PÜSPÖK ÚR nagyszívűleg
megengeded, hogy e' tsekély Munká-
mat, díszes NEVED Fényjével éke-
síthessem fel, azért a' nemzeti Lite-
ratúrának Gyarapodását régóta óhajt-
va váró H A Z A magasztalhat TÉ-
GED' illőenn, tőlem pedig; fogadd

el híres Hazafiúságodért, igaz Szív-
ből származó 's háláadó Köszönetemet,
és légy a' felől meggyőződve, 'hogy
Gyönyörködéssel leszek Életem utól-
só Pertszentéséig N E K E D

M É L T Ó S Á G O S P ü s p ö k Ú r

V Á T Z O T T 11. Jan. 1812.

legkisebb Szolgád

Meszlényi Molnár János.

ELŐLJÁRÓBESZÉD.

Ezen Első Rész az egész Oktatásnak Fundamentomát, vagy azt a Módot foglalja magában, a' melly szerént a' Siketnémák a' Betűmegeszmérést, az Írást, a' külömbféle Szók' * Nemeit, a' Kimondást és a' Számvetés' Kezdetét, megtanulják,

Az első Szakasz, melly a' Siketnémaoktatásról általjában, vagy annak Megkívánatóságáról és Lehetőségéről szól, azért bocsátódott-elő, mivel az nagy Világosságot terjeszt, az utánna Következendőkre, és egyzersmind megis győzi mindjárt eleinte Tévelygéseikről azokat, a' kik azt hiszik, hogy a' Siketnémák' Oktatása lehetetlen, felette bajos, vagy pedig éppenn haszontalan Dolog legyen.

---

*) Szók az egygyes Dolgoznak Képeit, Szavak ellenbenn, a' világos Értelmeket adják-elő.

Igazságtalanság volna ugyan tapasztalatlan Embereknek, ezen tévelygő Vélekedést mind addig vétekkül tulajdonítani, míg az ellenkező Dologról meg nem győződtek; a zombann már azonn méltánn lehet tsudálkozni, hogy a' szép Tudományokbann jártas Férjfiak is ostromolják a' siketnéma Tanításmódot, és a' Siketnémák' Előmenetelét ártalmasnak inkább, mintsem hasznosnak lenni vítatják.

Majd kimutatódik alább nyilvánságosan, hogy a' józan Okosság, sőt a' Tapasztalás is ellenemond, az ilyen Férjfiak' Vélekedéseinek, annál inkább, mivel éppen akkor, a' midőn azt erősítik, hogy külömbféle Szók és Dolgok vagynak, a' melyekről ezen Tanításmód szerint, semmiféle nézhető Megesmeréseket se' lehet a' Siketnémáknak tudtokraadni; magok magoktól is megtagadják mindennémű afféle Megfogásaikat, a' melyeket bizonyosan ők se szereztek-meg, a' pusztá Hallás által.

Egygy különös Munkátska, melly mindazáltal akár mikor is elég koránn fog meg-

jelenni, (mivel bizonyos Tévelygéseket inkább meggyőz a' véghezvitt Dolog mintsem a' puszta Szó) majd megtzáfolja annak Idején, az ilyen Ellenfélcknek hibás Vélekedéseiket.

Ezen Emlékeztetést azért vala szükséges előre bocsátani, nehogy némellyek, azon nagy Tekintet által, a' melyet bizonyos Tudományok' Határaibann szereztek magoknak elragadtatván, Hatalomszavaikat vakúl, a' Siketnémaoktatás' Mesterségére is, kiterjeszték.

Azombann talán nem Ok nélkül reménylem, hogy ezen jelenváló rövid Lerajzolás is kieszközli azt, a' mit alább bőven meg fogok mutatni, azaz; semmivéteszi mind azokat a' Megtámadásokat, a' melyek ezen Tanításmód ellen tévődhetnek, sőt még annak is Bizonyosága leszsz, hogy az efféle Oktatás által, a' Nyelvtudománybann éppenn olly hasznos Előmenetelt tehetnek a' Siketnémák is, mint a' Hallók, és Beszélők, tsak a' Tanítóbann ne hibázzon az Ügyesség és Béke-

ségestűrés, a' Tanulóbann pedig a' Foghatóság és Szorgalmatosság.

Ezen Munkátska azon szerentsétlen Gyermek' Hasznára készült, a' kik különös Oktatásmód nélkül, mind az Emberiségre és emberi Társaságra, mind pedig a' Religióra nézve is, szánakodásraméltó Tudatlanságban töltik el Életnapjaikat.

Bár tsak olly Érzékenységgel tellyes Emberek' Kezeibe juthatna ezen Munkátska, a' kik kiváltképpenn azonn igyekeznek, hogy szenvedő Embertársaikat boldogíthassák, a' kik következőleg Vagyonjoknak valami tsekély Részetskéjét szívesenn fordítják fogható Tanulók' Gyámolítására, és olly Oktatásmódra, melly az emberi Társaságnak Előmenetelt, a' munkás Kereszténységnek Méltóságot, a' Hazának Hafznot, a' Kitalálójának Nagyrabetsűlést, a' jóltévő Felséges Urunknak FERENTZ Tsászár, és Királyunknak pedig; a' ki ezen Tanításmódot atyai Gondoskodással, a' mi édes Hazánkba is behozta, és azt Királyi Bőkezűséggel jobb és jobb Lábra állítja, örökké fennmaradandó Dicsőséget szerez.

FOGLALAT.

ELSŐ SZAKASZ.

A' SIKETNÉMAOKTATÁSRÓL ÁLTALJÁBANN.

- I. Kik neveződnek Siketnémáknak?
- II. A' Némáságnak Okai.
- III. Miképpenn lehet megtudni, ha valóbann siketnéma-é valamelly Gyermek?
- IV. Nem egygyenlő a' Siketnémákban a' Siketség.
- V. A' született Siketnémákban finomabb az Érzék.
- VI. Mi Módonn tanulják-meg a' Hallók a' Nyelvet?
- VII. Honnann van az, hogy a' születettsiket Gyermkek' Megeszmérései, a' Hallókénál sokkal utóbbvalók?

- VIII. A' Jeleknek Külömbözőségei, a' melyek által az Ember a' maga Gondolatjait és Érzéseit megérzékítheti.
- IX. Mellyik a' Siketnémáknak tulajdonképpennvaló hasznos Oktatásmódja?
- X. A' Megfogásokról, és azoknak Megjegyzéseiről.
- XI. A' Siketnémákat különös Módonn szükséges oktatni.
- XII. Lchető a' Siketnémák' Oktatása.

M Á S O D I K S Z A K A S Z.

A' BETÚKTANÍTÁSÁRÓL.

- I. A' Kéziábécé általvaló Betűkmegeisméréséről.
- II. A' Betűknek, jelentő Szókba való Öszve-
rakásáról.
- III. Az Írás' Oktatásáról.

H A R M A D I K S Z A K A S Z.

A' BESZÉD' RÉSZEIRŐL.

- I. A' változó Beszédrészeiről.
A. Az Ígékről.

1. a' Személyekről.
2. az Időkről.
3. a' Módookról.
4. a' Jelentésekről.
5. az Ígék' Hajtogatásábann való Gya-
korlásról.

B. A' NEVEKRŐL.

1. a' Nevekről általjábann.
2. a' Számokról.
3. az Ejtésekről.
4. a' Magábannérthetőkről.
5. a' Mássalérthetőkről.
  - a) a' Mássalérthetőkről általjábann.
  - b) a' Mássalérthetőknek gráditson-
kéntvaló Egybehasonlításáról.
  - c) a' Számlálószóokról.
  - d) a' Mássalérthetőkől készült Ma-
gábannérthetőkről.
6. A' Részcsülőkről.
7. A' Névmássairól.
  - a) a' Névmássairól általjábann.
  - b) a' személyes Névmássairól.
  - c) a' Bírást jelentő Névmássairól.
  - d) a' mutató Névmássairól.
  - e) a' kérdező Névmássairól.
  - f) a' visszahozó Névmássairól.

- g) a' visszáló Névmássairól.
- h) a' nemhatározó Névmássairól.
- i) a' Felekezet' Névmássairól.

8. A' Ragasztékokról.

II. A' nemváltozó Beszédrészeiről.

A. A' Szórészetskékről általjábann.

B. Az Elölutóljárókról.

C. A' Határozókról.

D. Az Egygyüvéfoglalókról.

E. A' Közbevetőkről.

NEGYEDIK SZAKASZ.

A' KIMONDÁSTANÍTÁSRÓL.

I. A' Kimondásról általjábann.

II. A' Főhangzók' Kimondásáról.

III. Az Alhangzók' Kimondásáról.

A. Az Alhangzók' külömbféle Hangjairól általjábann.

B. Az Ajakhangokról.

C. A' Nyelvhangokról.

D. A' Foghangokról.

E. A' Szájpadláshangokról.

F. A' Tüdőhangokról.

IV. Az Olvasásról és Szóllásról.

V. A' Szóllóeszközöknek pusztá Mozzgatására lehető Írásról.

ÖTÖDIK SZAKASZ.

A' SZÁMVETÉSRŐL.

- I. Számolásról.
- II. Az Öszveadásról.
- III. A' Számkivevésről.
- IV. A' Sokasításról.
- V. Az Elosztásról.

T U D Ó S Í T Á S.

A' Királyi Magyar Siketnéma Intézetéről.

ELSŐ SZAKASZ.

A' Siketnémák' Oktatásáról általjábann.

~~~~~

I. KIK NEVEZŐDNEK SIKETNÉMÁKNAK.

NÉMÁKNAK olly Emberek neveződnek, a' kik bizonyos természeti Hibájok miatt nem szólhatnak. Az illyen Némák kétfélék úgy-mint; Hallónémák és Siketnémák.

A' halló Emberek' Némaságát többféle Dolgok okozhatják. Némellyekben meg-vagynak a' Hallótehetségek, Nyelvek, és másegyébb Szólóeszközök, de az Inakelrendelése, általjábann véve, úgy öszve van benne zavarva, hogy Tehetségeiknek illendő Hasznát nem vehetik.

Az ilyenek józan emberi Érz nélkül szü-
kölködnek, többnyire eszelösök, ostobák és
eszeveszettek. Ezek közül felette gyenge né-
mellyeknek a' Teste, úgy annyira, hogy az
ő testi Gyengeségek, még a' Szóllóeszkö-
zeikre is kiterjed, következőleg ügyellenek
is az izekszeréntvaló (*articulatus*) Hangok'
Kimondására. Megfosztódhatnak némellyek
a' Fejekre történt Űtés vagy Vágás által is,
a' Szóllástól vagy rövid Időig, vagy pedig
többnyire az Élejek Végéig.

Az efféle Némák bé nem vévődhetnek
a' Királyi siketnéma Intézetbe, mivel az,
egyedül tsak a' nem halló Némák, vagy Si-
ketnéma Számára állítódott-fel.

Siketnéma k pedig olly Emberek
neveződnek, a' kik vagy Hallás nélkül jöttek a'
Világra, vagy pedig a' kik már kis Gyerme-
Korokbann, minekelötte még a' Szóllást meg-
érteni, és a' Szókat kimondani megtanúlhatták
vólna, megfosztattak ugyan a' Hallástól, de
mindazáltal a' kikkenn a' többi Érzékek és
Szóllóeszközök megmaradának a' természeti
tökélletes Állapotjokbann.

II. A' NÉMASÁGNAK OKAI.

Az Embereknek legnagyobb Része helytelenül vélekedik a' Némákról, azt képzelvén; hogy a' Szóllás' Hijjánossága vagy a' Nyelvnek, vagy pedig másféle Szóllóeszköznek Hibájától veszi Eredetét, holott nyilvánosságos az, hogy a' Némaságot egyedül tsak a' Hallás' Fogyatozása okozza.

Mert a' ki hall, egészséges és józan emberi Észszel bír, az soha se lehet tökéletesen néma, ámbár valamelly Szóllóeszköz nélkül szűkölködik is. Mert ha a' Szóllónak vagy éppenn nintsen Nyelve, vagy pedig ha az olly erőtlen, hogy a' Szóllásra tellyességgel ügyetlen is: az még se gátoltathatik meg annyira, hogy némelly Szóhangokat, úgymint: az úgy nevezett Ajak-Tüdő-és-Torokhangokat ki ne mondhassa. Hasonlóképpenn ha valakinek Nyelvtsapja nintsen, vagy ha gyenge a' Torka, vagy pedig ha felette öblek a' Szájpadlása, tehát az hibásann ejti-ki ugyan azokat a' Hangokat, a' mellyeknek Kimon-

dására megkívántató Szóllóeszközök hibáznak; de mindazáltal kimondhatja azon Szóhangokat minden Akadály nélkül, a' mellyeknek Kimondását, a' hibázó Eszköz egyébbé aránt se segítené. Az efféle Gyermekeket szóvalvaló, és írásbéli Oktatás által annyira lehet vinni, hogy sokféle hasznos Dolgot, nem csak megérthetnek, hanem még alkalmasint hallhatólag és érthetőleg szólhatnak is, ha olly Tanító által oktatódnak, a' ki a' Szóllásnak Mozgómívét (*Mechanismum*) jól esméri, és nekik szembetűnőleg megmutatja, miképpenn kell a' Szóllóeszközöket használni, ennek vagy amannak a' Hangnak hallható és érthető Kimondásakor.

De a' Siketnémákkal ellenkezőképpenn van a' Dolog, mert ők különös Oktatás nélkül, mindennémű Nyelvre nézve Örökre Némák maradnak. Mert mivel semminémű Szóhangot nem hallhatnak, hát természetes az, hogy azt nem követhetik, nem próbálgathatják, és következőleg semminémű Nyelvet se tanulhatják-meg beszélleni a' pufzta Hallás által.

Tudvänn e' szerént a' Némaságnak Ök-
kait, kerüljük-el veszedelmes Gyógyítások-
kal, Elektrizálásokkal és fájdalmas Kuruzso-
lásokkal, a' siketnéma Gyermekeket kínozni,
meggondolvänn egyszersmind azt is, hogy
az efféle Próbátételek, ő reájok nézve nem
csak nem hasznosak, sőt ellenbenn felette is
ártalmasak, mind az Egéségeket, mind pedig
a' lelki Tehetségeiket tekintvénn. Ennek
lgazságát annál bátrabbänn el lehet hinni,
mivel míg eddig semminémű hiteles Példá-
val se bizonyítódhatott - meg, hogy valaha
valamelly született Siket idősebb Korábann
hallott volna.

Arra ösztönöz ugyan minket a' Termé-
fzet maga, hogy hasonló szomorú és keser-
ves Történetekbenn Segítségéről gondoskod-
junk, de akkor is értelmes Orvosokhoz, nem
pedig tudatlan kontár Kuruzsolókhoz kell fo-
lyamodnunk. Mert mennél tudatlanabb a'
Kenőfenő, annál vakmerőebbenn fog a' Mun-
kához. Az olyan egyszeribe felszabadítja a'
Nyelvet, azaz ; némelly Nyelvinakat, vagy
Hártyákat tüstént elvagdál minden helyes On,
és jó Következés nélkül, a' nyomorúlt Néma-

nak keserves Fájdalmára. V e l s z V á r o s s á b a n n nem igen régen történt, hogy egyvalaki olly erősen 's addig elektrizáltatta nyolcz esztendő's szép és épp siketnéma Leánykáját, míg őtet egészenn Nyomorékká tette.

Az efféle Kínzások által tökéletesenn alkalmatlanokká tévődnek a' szerentsétlen Siketnémák, a' Szóllás' Megtanulására.

III. MIKÉPPEN LEHET MEGTUDNI, HA VALÓBANN SIKETNÉMA- É VALAMELLY GYERMEK ?

Annak Megtudására, ha valóbann siketnéma-é valamelly Gyermeke, egyedül tsak az ő Hallását szükséges Próbára tenni. Ha valamelly Gyermeke két vagy három esztendő's Koráig semmit se' mond-ki értbetőleg, és az előtte kimondott Hangokat, Szótagokat és Szókat nem követi, utánnunk nem mondja-ki, egyébbaránt egéséges, vidám, friss és épp lévén, tehát akkor a' Gyermeke' Háta megé áll az Ember, és ott tsenget, sípol vagy pedig a' Nevénél fogva szóllítja őtet, ha már ezen Tselekedeteknek többfzöri Megújítására se' figyelmez a' Gyermeke, tehát akkor

bátrann ítélni felőle, hogy ő bizonyosan siketnéma legyen. Azombann az előszámlált Tselekedeteknek Véghezvitelekor, arra kell főképpenn vigyázni, hogy a' Gyermekek' Figyelmetességét ne okozhassa valamelly körülötte, mellette, vagy pedig Háta megett lévő Dolognak Megrendülése vagy Szellője, mivel ezekre a' valóságos Siketnéma is figyelmezn szokott, és úgy a' valóságos Siketnéma is, hibásann Hallónak ítéldhetne.

IV. NEM EGYGYENLŐ A' SIKETSÉG, A' SIKETNÉMÁKBANN.

Szükséges azt megjegyezni, hogy a' Siketség külömbféle Mértékben találtatik a' Siketnémákban. Némelylek közülök éppenn semmit se' hallanak, mások ellenben figyelmeznak ugyan az erős Hangokra, de a' tiszta vagy lassú, sziszegő és gyenge Hangokat meg nem hallják. Sokak közülök meghallják az erős Sípólást, Kiáltozást, Dobolást, Harangozást, és a' Kotsiknak vagy Szekereknek zörgését, arra is fordulnak, a' honnan a' Hang feléjük jön, de ezen Hangoknak többféle Nemeit meg nem külömböztethetik egy-

mástól. Vagynak továbbá olyan Siketnémák is, a' kikbenn a' Hallóérzék Időről Időre, hol erősebb, hol ismét gyengébb, azombann míg eddig meg nem határozódhatott azon Időváltozás, a' melly ő benne a' jobb vagy pedig rosszabb Hallást okozza.

Ha valamelly született Siket, vagy pedig Ifjúságábann megsiketült Gyermekek, némelly erős Hangokat hall is, az még se' elegendő valami Nyelvnek Megtanulására, mivel bennek a' Hallásnak azon Fínomsága, melly a' sokféle gyengébb Hangoknak Megjegyzésére elkerülhetetlenül szükséges, fel nem találhatik. Következőleg az ilyen is néma marad, ha ezen Oktatásmód szerint nem taníttatik, és egyszersmind tudatlan is, a' Nyelvtudományak Híjjánossága miatt.

V. A' SIKETNÉMÁKBANN FINOMABB AZ ÉRZÉK.

Olly finom a' Siketnémákban az Érzék, hogy némellykor méltánn kételkedhetni a' Siketségek felől. Mert ha valami Kotsi közelit, azt megérik ők azon Rengésből, a' melyet a' Kotsi okoz. Akkor az Ablakhoz is

sietnek, és láthatóképpenn kimutatják Jelekkel, hogy mitsoda ingerelte-fel ő benne a' Látás' Kívánságát. — Ha nagy Szél támad, menydörög, vagy a' Hátok megett tapsoltatik, egyszeribe kitetszik a' könnyenn ingerelhető Érzékjek. Ezen Okból egyszer vagy kétszer a' Földre toppan a' Lábával, vagy pedig egynehányszor erősebbenn tapsol a' Siketnémák' Tanítója, mikor a' Tanítványját magához hívni, vagy pedig magára figyelmeztetni akarja. A' reszkető Levegőnek Mozgása, sokkal hathatósabbann érdekli őket, mint minket Hallókat. Ennek az, az Oka, hogy a' mi Érzékünket a' Hallás' Sérénysége és Ügyessége úgy szólván elszédíti, vagy szinte egészen el is nyomja. De valóban élesebbek is lehetnek a' többnyire nyugvó Érzékek a' Siketnémákban, mint a' sokfelé vonódtattak, a' Hallókban.

VI. MIMÓDONN TANÚLJUK MEG A' NYELVET.

Mihelyt a' Világra jön a' Gyermeke, egyszeribe számtalan Dolgokat lát maga körül, a' mellyeket Idővel egymástól megkülömböztetni is megtanúlja. Minekelőtte még szólni

megtanúl, lát már, és meg is különböztet egymástól sokféle érezhető Dolgokat, és így megkülönböztető Képzeteket is szerezhet magának az érzéki Tárgyokról, ámbár azon Szókat, ki nem ejtheti is, a' mellyekkel az Emberek, az érzéki Dolgoknak Képzeteit kijelentik.

A' három hónapos Gyermek, megismeri már az Anyját, Atyját, több körülötte forgolódo Személyekkel együtt, ámbár Tata vagy M a m a Szókat ki nem mondhatja is. Későbbre megismer, a' Szobában lévő Dolgok közül többeket p. o. az Asztalt, Tűkört, Ablakot's a' t. Benne vagynak ugyan ezen Tárgyaknak Képei a' Gyermek' Lelkében, de nintsen még akkor annyi Foghatósága, hogy azon Hangokat is észrevehesse, megkülönböztethesse és használhassa, a' mellyekkel ugyan azon képbéli Tárgyak megjegyződnek.

Idővel kifejtődzik a' halló Gyermeknek Hallóérzéke is. Már akkor megtanúlja a' Hangokat egymástól megkülönböztetni, és a' többszöri Hallás után Elméjében is tart.

ja azon Hangokat, a' mellyekkel az Emberek azokat a' Képzeteket megjegyezik, a' mellyek a' tőle már megismért és megjegyzett Nézelletekhez hasonlók. Így p. o. ezen Tárgyakat; Asztal, Kementze, Ablak's a' t. igen sokszor megnézte a' Gyermekek és ezeknek Formáját is jól megjegyezte. Már ekkor világos Képzetet szerzett magának ezen Tárgyokról, ámbár még azoknak Neveit ki nem mondhatja, sőt a' Neveikbenn előforduló Hangokat meg nem jegyezheti is. De későbbre megtanúlja a' Hangokat is egymástól megkülönböztetni és akkor észreveszi, hogy a' körülötte lévő Emberek mindenkor éppenn azon Hangokat használják, a' mikor az előtte már régen esméretes és megjegyezett Tárgyakat, vagy legalább azokkal megegyezőket, akarják kijelenteni. Ekkor követni próbálja ezen Hangokat, és végre el is sül a' Szándéka, 's akkor ezen Hangokkal öszvekapcsolja a' megismért Tárgyakat.

Így tanulja-meg a' halló Gyermekek, a' Tárgyaknak Képzeteit hallható Hangokkal öszvekapcsolni, úgy annyira, hogy mindenkor éppenn azon Tárgy jut Eszébe, mikor

ugyan azt a' Szót hallja, és viszontag is, a' mennyiszer éppenn azt a' Tárgyat képzei, annyiszor ugyan azon Szó jut Eszébe.

Ezen Módonn tanulják és esmérík-meg a' Hallók, nem csak az érzéki Dolgoknak Neveit, hanem még a' nemérzéki vagy is pusztá gondolható Tárgyaknak Megnevezéseit is. Sőt észrevévén az Érzéseiket és Tselekedeteiket, azt következtetik, hogy egygyenlő Történetek, más Emberekben is egygyenlő Érzéseket és Tselekedeteket okoznak. Következőleg erősen azt hiszik, hogy egygyenlő Történetekben más Emberek is az ő tulajdon Érzéseikkel fognak bírni. Így p. o. ezen Szók tsintalan, pajkos, pusztá gondolható Dolgot jelentenek, mivel se' a' Tsintalanság se' a' Pajkosság fenn nem áll sehol, hanem csak olyan Személyekben találódik fel, kik vagy tsintalanok vagy pedig pajkosak; tehát mihelyt a' Halló, valamelly tsintalan vagy pajkos Tselekedetet elkövet, vagy pedig mástól lát affélét elkövetetni, 's hallja hogy az Emberek ezt mondják: te tsintalan vagy, vagy pedig te pajkos vagy, egyszerűbe észreveszi a' Halló, hogy ezen Szók olly

Tse-

Tselekedetekre alkalmaztatódnak, a' mellyeknek Véghezvitelekor valami tsekély Kár okozódott valakinek, és hogy a' káros Tselekedettel valami kevés Roszszaság is öszve vagyon kaptsolva, a' melly némellykor Megfenyítést is von valakire.

Az efféle Szóknak valóságos Jelentéséről homályos Képzelete vagyon ugyan eleinte a' halló Gyermekeknek, azombann minél több efféle Történetek fordulnak elé előtte, annál világosabb leszsz ez ilyen Szókról való Képzelete is.

Így fejtődik-ki Gráditsról Gráditsra továbbterjedőleg a' halló Gyermekek' Nyelvügyessége vagy is Nyelvfoghatósága, és a' többi halló Emberekkel társalkodván, a' maga tulajdon hatható Figyelmetessége, Követése és Magagyakorlása által, megtanúlja a' Nyelvet nem tsak megérteni, hanem még azonn beszélni is.

Már innenn nyilvánosságosan láthatni, hogy a' szerentsétlen Siketnémák, ezen a' közönséges Úton, egyedül tsak a' Hallás'

Hijánossága miatt, semmiféle Előmenetelt se' tehetnek, a' Nyelvtudománybann.

VII. HONNÉT VAN AZ, HOGY A' SZÜLETETT-
SIKET GYERMEKEK' MEGESMÉRÉSEI, A'
HALLÓKÉNÁL SOKKAL UTÓBBVALÓK?

Ezen Kérdésnek Megfejtésére, engedőd-
jön-meg, két újjonnann született Gyermekeket, a'
mellyek közül az egygyik születettsiket,
a' másik ellenbenn születetthalló légyen,
megtekínteni.

Noha különbözök is ő benne a' Mívesz-
közök, (*Organa*) mindazáltal még is tökélette-
senn egygyenlő az ő Első Életidőjökben, a' ter-
mészeti Lélektselekedeteknek Gyakorlása, mind
a' kettőnél. A' születettsiket nem hall
ugyan, de a' születetthalló bann is tsu-
pánntsak a' Hallásra való Hajlandóság és Fogha-
tóság vagyon-meg. Másféle Külömbőség fel
nem találódhatik, közöttök. Az Életjek' első
Idejében egyarányú Állapotbann van mind
a' kettő. Az ő Szemeik úgy szollvann valami

Hályoggal vannak béborítva, melly azombann lassanként eltűn és elenyészik egészen. Ide 's tova forgatják ők ugyan a' Szemeiket, de azokkal semmit meg nem különböztethetnek. Megnyitják a' Szájokat is, de tsupánntsak a' Szopásra és azon rendetlen Kiáltozásra, a' melly által az Érzéseiket és Fogyatozásaikat terméfszeti vagy is állati Módon kijelentik. Eddig híjábann keresünk ezen pitziny Teremtményekbenn a' Pallérozásnak további Nyomdokát, távúl van tőlök mindennémű Külömbözés mivel ő benne még eddig minden egygyenlő.

Ezen pitziny Gyermeknek első érzéki Kifejtődései, és a' Pallérozódásnak lassanként való Előmenetelei is megegygyeznek tökéletesenn. Legelőször is a' Látás' Érzéke fejlődik ki ő benne. Számtalan Tárgyokról körülvéve látják magokat, a' mellyek az ő Érzékeikre hatnak. Lassanként megtanúlják azon Tárgyokat egymástól megkülömböztetni. Az Életjeknek első három Hónapja után megesméri ők (a' mint feljebb említődött) az Anyjokat, Atyjokat 's a' t. anélkül, hogy Tata vagy Mama Szókat kimondhatnak,

Egygyenlőképpenn is éreznek mind a' kettőn. A' születettsike is éppenn úgy elmosolyodik az Anyja' nyájas Beszélgetésére, mint a' Halló. Éppenn úgy megtanúlja ő is mint a' Halló, a' Házbann lévő Tárgyakat, mint: Ablakot, Asztalt, Kementzét megismérni. Már akkor bizonyosan benne vannak ezen Tárgyak' Képei mind a' két Gyermekek' Lelkébenn; ámbár sem az egygyiknek sem a' másiknak nintsen arravaló Foghatósága, hogy azon Hangokat, a' mellyekkel az említett Képek megjegyeződnek, észrevehesse, megkülömböztethesse és illendően használhassa.

Eddig egygyüttjárt ugyan mind a' siketnéma, mind a' halló Gyermekek, mindazáltal észreveszszük későbbre, a' lélekbéli és testi Tehetségeknek szüntelen továbbterjedő Kifejtődésekor, ezen két Gyermekeknek különböző Kinyilatkoztatásmódját, és azon Külömbözőséget, a' melly a' Mívesztközléstől (*Organisatio*) veszi Eredetét.

A' Siketnéma az egész Figyelmetességét a' látható Jelekre, és az Érzékeknek nézhető

Kijelentéseire igazítja. Az érzéki Tárgyokat Tagjártatásjelek által formálja-le, sőt az érzéki Tselekedeteket is azokkal jelenti-ki. Ő egyedül csak ebbenn tökéletesíti magát, az ő szorgalmas Gyakorlása által. Az a' Gyermekek ellenbenn, a' ki lassanként megtanúl szólni, eleinte a' Szókat Tagjártatásjelekkel keverve, azaz hol ezt, hol pedig amazt használja, sőt még a' Szókat is Tagjártatásjelekkel segíti, még pedig azért, hogy azokat analinkább érthetővé tehesse. Azombann mihelyt a' Szóllásbann tökéletesedik, és új Szókat tanul, azonnal elfelejtgeti lassauként a' Tagjártatásjeleket mind addig, míg azokat egészen elfelejtette.

De a' Siketnéma örökösönn a' Tagjártatásjeleknek Használása mellett marad, sőt a' Tagjártatásbeszédjét mindennémű érzéki Dolgokra is kiterjeszti.

Kérdezhetné itt valaki, hát a' nemérezhető tsupánntsak gondolható Megfogásaikkal miképpenn van a' Dolog; hiszen a' siketnéma Gyermekek is olyan Környülállásbann vagyon mint a' halló, ő is tsíntalan és pajkos, sőt ő

is látja hogy mások tsíntalanúl és pajkosúl tselekesznek; azombann még se' férhet ő, a' természetes Állapotjábann ezen Szóknak értelmes Képzetjeihez, és miért nem?

Azért, mivel ezen pusztá gondolható Megfogásokat, semminémű érzéki Jellel nem kaptsolhatja-össze. Következőleg az ő Megesmerése, egyedül tsak a' Hallás' Híjjánosságából származó Nyelvtudomány' Fogyatkózása miatt, a' melly nélkül a' Megfogások külön se választódhatnak, marad tökéletlen.

Nem lévén e' szerént a' Siketnémának Tehetségébenn, hogy az összevoglalt Megfogásokat széjjelrakhassa, és úgy azokat magának megvilágosíthassa, tehát az Érzékek által szerzett Képzetje se' lehet olly világos, mint a' Hallóé. Következőleg ő se' meg nem tarthatja, se' újra fel nem ébresztheti az Émlékezetjébenn olly könnyenn a' Képzeteket mint a' Halló. Általjábann véve, a' Nyelvtudása nélkül még tsak gondolkodni se' lehet az Elmepallérozódásáról.

Innenn bátrann kihozhatjuk azt a' Következést, hogy a' Megesmerésbenn a' Nyelvtu-

dásának Fogyatkozása miatt (a' melly egyes-
nesenn a' Nemhallástól származik) maradnak
a' Siketnémák sokkal hátrább, mint a' Hal-
lók. A' magára hagyódott Siketnémának
mindennémű Tudása, ha a' legjelesebb Fog-
hatóságokkal és Ügyességekkel bír is, még
is csak a' puszta Nézelletekre terjedhet-ki.

VIII. A' JELEK' KÜLÖMBÖZŐSÉGEI, A' MEL- LYEK ÁLTAL AZ EMBEREK, A' GONDO- LATJAIKAT ÉS ÉRZÉSEIKET MEGÉRZÉ- KÍTHETIK,

Többféle Mód vagyon az Ember Hatal-
mábann, a' melly által ő a' maga Gondolat-
jait, és Érzéseit megérzékítheti. Illyenek
ezek: a' Tagjártatás, az Ábrázatváltóztatás,
a' Kiáltás, az ízekszeréntvaló Hangok, a'
Rajzolás, és az Írás.

Tagjártatásnak neveződik: a' Fej-
nek, Karoknak, és általjábann az egész Testnek
mindennémű külső Mozgása és Helyheztetése,
a' melly által a' Lelkünk' Állapotja, az Em-
bertársainknak kijelentődik.

Ábrázatváltóztatásnak mondódik, a' lélekbéli belső Mozgásoknak Kimutatása melly az Ábrázatonn, mint valami Tűkörönn kijelentődik. Az Ábrázatváltóztatáshoz valók: a' Szemek, a' Szemöldökök, a' Homlok, a' Száj és az Orr. A' Tagjártatásnak nagyobb Része Ábrázatváltóztatásból áll, és éppenn azért mind a' kétőnek Értelme össze vágyon foglalva ezen Szóbann Tagjártatás. Ebből származik ez a' Szó is Tagjártatásbeszéd vagy is Jelekkel való Beszéd. Tagjártatás által kijelentődhetnek a' Léleknek mindennemű lehető Érzései, és igen világosan is megérezékitődhetnek, így: a' Gyűlölés, Szeretet, Harag, Öröm, Fájdalom, Figyelmetesség 's a' t. eszmérhetetlenül kimutatja magát a' Testenn, de főképpenn az Ábrázatvonásaibann.

Természetesek ugyan a' Tagjártatással való Kijelentések az Emberekbenn, mindazáltal azok még is tsupánntsak a' természetes Fogyatozásokra terjednek-ki. Tehát mi helyt mesterséges Fogyatozást szerzünk magunknak, azonnal magunkra bízza a' Természet, hogy azoknak Kijelentésére Jeleket is

keressünk. Következőleg a' ki a' Tagjártatásbeszédenn kívül egyebet nem tud, annak az újonnan szerzett Fogyatosokhoz képest, a' Tagjártatás' Jeleit is meg kell szaporítani. Kitészik innenn, hogy a' Tagjártatásbeszéd kettős Tekintetbe vévődhetik, nevezetesen a' szerint, a' mint az vagy természetes, vagy pedig mesterséges Dolgokra terjed-ki. A' természetes Tagjártatásbeszédhez megkívántató Jelekre megtanítja az Embert a' Természet maga. Így a' Karoknak Mozgása a' melly által tudtára-adjuk valakinek, hogy tőlünk eltávozzon, vagy pedig hozzánk közelítsen, a' Haragnak, Írgységnak, Örömnak vagy Tsudálkozásnak látható Kimutatása egygyenlő minden Emberbenn, és esméretes is kiki előtt, ámbár azt készakarva senki se' tanulta is. Nem is függ az Ember' Tetszésétől, hogy azon Kimutatásokat a' maga Kedve szerint elváltóztathassa, vagy pedig másfélék által kipótolhassa,

Mindazáltal a' mesterséges Tagjártatásbeszédet tanulni kell. A' Jelei Közmegegyezésből készülnek-meg ugyan, azombann azoknak Meghatározásakor is, a' Természet-

tel való Öszvehasznítást szükséges Vezetékkül választani.

A' mesterséges Tagjáratásbeszéd, nem különbözik tehát az ő Jeleinek Mívólta; ha nem tsupánntsak a' maga Tárgya által, a' természetestől.

A' Tagjáratásbeszédet csak az értheti meg tehát, a' ki vagy Öszvebeszélgetésből vagy Megegygyezésből mind a' Tárgyát, mind pedig annak Jelét is jól esméri. Így, p. o. ha bizonyos kondorhajú Embernek Megjegyezésére, Öszvebeszélés és Megegygyezés után kondor Haját formálunk, tehát mi, a' kik ezen Megegygyezés-kor jelen valánk, a' kondor Haj' Formálásakor természetesen azt a' bizonyos kondorhajú Embert fogjuk képzelni, a' kit akkor képzeltünk, a' midőn az Öszvebeszélésünk megtörténe. De mások ellenbenn, a' kik ezen Megegygyezés-kor se' jelen nem valának, se' velünk egygyet nem értenek későbbenn a' felől, azok az említett kondorhajú Embert bizonyosan nem képzelik, ha előttök ezerszer kondor Haját formálunk is.

A' Siketnémáknak közönséges Beszédje a' Tagjártatásbeszéd. Azzal pótolják ők ki a' szóvalvaló Beszédet, a' mellynek Megtartatására a' szükséges Hallóérzék, a' Természet megtagadta tőlök.

Alig megfogható, minémű nagy Tökéletességre viszik a' Siketnémák, ezt a' mesterséges Tagjártatásbeszédet. Mert nintsen előttök olly elvonott (*abstractus*) Tárgy, a' mellyet vele, által nem vizsgálhatnának. Az Által - vizsgálás pedig Széjjelfejtés (*Analysis*) vagy is az öszvekaptsolt Megfogásnak a' maga Részeire ló Elosztása, Kifejtődése és Széjjelrakása által történik - meg. Ezen Széjjelfejtés, az egygyetlenegygy Mód, a' melly által nemérzéki Megfogások is nemzódhetnek a' Siketnéma Eszébenn. Ennél fogva lép ő az érzéki Megfogásokról az érzékfelettvalókhoz által.

A' Tagjártatásbeszéd egyedül tsak a' Látás' Érzékére hat-ki. Következőleg tsak akkor érzékítheti-meg az Ember, Tagjártatásbeszéd által másokkal a' Gondolatjait, ha azon

Szempillantáskor a' mellybenn jelezni akar, azok ő reája függesztik a' Szemeiket. A' Tagjáratatás egyedül felette tökéletlen Eszköz a' Gondolatainknak Közölésére. Éppenn a' zért plántála a' Természet olly Tehetséget belénk, a' mellynél fogva mindennémű Szív-megindulásainkat, nem tsak Tagjáratatással, hanem egyszersmind ízekszeréntvaló Hangokkal is, kijelenthetjük. Ezek közzé valók legelőször, azon Hangok, a' mellyekben a' Mesterség éppenn semmit se' részesült. Illyenek a' Természethangok, a' mellyek által a' szorongattatott Szív magánn segíteni kíván, és az Embertársait arra nógatja, hogy a' Szemeit ő reája fordítsa. A' természethangok a' zért neveződnek ízeknélkülvalóknak, mivel nem Tetszés szerént, azaz, a' Nyelvnek és Ajakoknak, nem önkéntvaló Mozgása által hozódnak elő.

A' Természethangokban többféle Változások fordulnak elő, mert másféle a' Szeretnek szelíd Hangja, másféle ismét a' Haragnak durva Hangja, másféle az Öröm' Szózatja, és másféle végtére a' Fájdalomnak visszajeszto Kiáltása.

Mindennémű élő Alkotmányokbann észrevevődik olly Ősztön, hogy az Érzéseit Hangok által előadhassa. Ezen Ősztön egygyenlőképpenn megvagyon mind az Emberekbenn, mind az Állatokbann; mindazáltal olly Külömbséggel, hogy az Állatok nem készakarva hanem természetősztönösenn, (*Instinctus*) az Emberek ellenbenn készakarva és eszmélődve vagy is tudva használják a' Hangokat.

Mindennémű gondolkodó Miségbenn (*Ens*) következőleg a' Siketnémákban is megvagyon a' Hangoknak ezen készakarvavaló Használhatósága.

Az ízekszeréntvaló (*articulatus*) Hangokra, a' mellyeket a' Gondolataink' és Érzéseink' Őszvekaptsoltatására' használjuk, a' Természethangok nyitnak Utat. Ezek pedig a' Szájnak, és az ő külömbféle Eszközeinek úgymint; a' Fogaknak, Ajakoknak, Toroknak és Gégének változó Helyheztetéséből származnak.

A' szóvalvaló Beszédet nem plántálta a' Természet úgy belénk, mint némely Tag-

jártatásjeleket és Természethangokat; ázombann velünkszületett azon Tehetség, hogy a' Természethangokat vagy Lebotsátás, vagy Felemelés, vagy pedig a' Nyelvnek és Ajakoknak 's a' t. bizonyos Hajtogatása által, különbféleképpenn formálhassuk. Mindazáltal még is magunkra van hagyva azon Fáradság, hogy a' 'Hasonlatosság' Törvénye szerént készítsünk megérthető és hallható Szókat, a' Gondolatainknak és Érzéseinknek hallható Megjegyezésére. Éppenn ezen Törvény szerént szükséges a' Siketnémáknak is, a' Tagjártatáshoz megkívántató mesterséges Jeleket kigondolni.

A' Gondolatainknak és Érzéseinknek, Tagjártatással és Hangbeszéddel való Közölése tsupánntsak a' Jelenlévők között történhet meg. Éppenn azért talált-ki az Embernek vizsgálódó Elméje olly Módot, a' melly által a' Távollévőkkel is megesmértethetjük a' Gondolatainkat és Érzéseinket. Illyen Mód, a' Rajzolás, a' melly által a' Tárgyat magát kimutathatjuk, és az Írásvonások, a' mellyek az szokszeréntvaló Hangoknak a' Jelei.

A' Gondolatainknak és Érzéseinknek különbözőféle kimutató Jeleit egymással összehasonlítván kitetszik nyilvánosságosan, hogy a' többiek felett a' szóvalvaló Beszédnek vagyon Elsősége. Mert noha természetesk is, a' Tagjártatások és Természethangok által való Kifejezések; mindazáltal a' velek való Élés, tsupánntsak a' Szívmegindulásainak, és azon Gondolatoknak Kijelentésére terjedhet-ki, a' mellyek a' Formának, vagy pedig a' Tselekedetnek Követése vagy Utánnatsinálása által kimutatódhatik. Azon Képzeteknek vagy Előnkbeterjesztéseknek Kijelentésére ellenbenn, a' mellyek a' Testbenn különös látható Változást nem okoznak, nem találkozik a' természetes Tagjártatásbeszédbenn semminémű Jel.

Nyilvánosságos már ezekből az, hogy a' szóvalvaló Beszéd feljülhaladja a' többi Jeleket az ő Tökéletességével, és hogy annak Használtatása inkább is Hatalmunkbann áll, mint a' többieké; mivel az ő Előadására, tsupánntsak a' mindenütt bővenn körülöttünk lévő Levegő és a' Szóllóeszközöknek könnyen megtanúlható Formálása kívántatik meg.

Tehát az ízekszeréntvaló Beszédenn kívül, egygyik ae' olly helyes és alkalmas az érzékfelettivaló Megfogásoknak, és a' Dolgoznak egymáserántvaló Öszvekötetetését és Erányosságot megjegyezni. Egygy Szóval a' Hangbeszéd elkerülhetetlenül szükséges a' Lélek tehetségeinek Kifejtődésére.

IX. MELLYIK A' SIKETNÉMÁKNAK TULAJDONKÉPPENNVÁLÓ HASZNOS OKTATÁSMÓDJA?

Már 200 Esztendő előtt tanított Bonnet Pál János Spanyol Országban Siketnémákat. Megtanította ő, őket a' Hangbeszédre, és arra építette az Írásbeszédet, azután pedig Tagjártatás és Leformálás által magyaráztameg nékik a' Szóknak Ertelmét.

A' Siketnémáknak két esméretes Tanítója De l'Epée Apátur a' *Párisi*, és Heinicke a' *Lipsiai* hihetőképenn Bonet' Példáját követték, mindazáltal mégis külömbféle Útat választott mindegyik magának.

Heinikke, Bonet szerint a' Hangbeszédre építette az Írásbeszédet. De l'E p é e Apátúr ellenbenn, a' Kéziábécét használta a' Betűk' Megjegyezésére, és az Írás' Értelmét Tagjártatás által magyarázta-meg a' siketnéma Tanítványainak; 's arra oktatta őket, hogy a' Képzeteiket és Érzéseiket közvetlenül, vagyis egyenesen az Írásvonásokkal öszvekaptsolják, olyannyira; hogy az Írásvonásoknak Megpillantásakor, tüstént az azok által megjegyeződött Dolgokról gondolkozni tanuljanak. Ekképpenn kívánta ő, a' Hangbeszédnek Hijjánosságát az Írás által kipótolni:

Azombann a' pusztá Kéziábéce, és a' Tagjártatásbeszéd által való Oktatás, elégtelen magábann az írásbéli Megfogásoknak Kifejtődésére; a' Hangbeszédnek Hozzákaptsoltatása nélkül, mivel az olyan Megfogások, z' mellyeket magának a' Siketnéma illy egyoldalú Oktatás által szerez felétte bizonytalanok, és rövid Időig tartók lehetnek. Sőt természetesen hamar el is enyészhetnek, nem lévén a' Tagjártatásonn kívül egyebe, a' mihez azokat odakaptsolhatná, és a' mi által

olly Állapotba helyeztetődhetne, hogy azokat rendesen sorbaállíthatná, és összefoglalhatná.

Az egyedülvaló Írásbeszéd által nem lehetnek a' Siketnémák' Gondolatjai se' állandók, sem pedig a' Felejdékénységtől mentek, annál inkább, mivel az Írás az ízekszeréntvaló Hangokra épül, és tsupánntsak a' Papíron gondolható. Tehát akárminémű Sor írott, vagy nyomtatott Szókról, alájokterjesztett ízekszeréntvaló Hangzás nélkül, gondolkozni se' lehet azoknak Jelennemlételeket. Innenn kitetszik világosan, hogy a' Siketnémáknak Írásbeszédben való Oktatásokat, a' Hangbeszédre szükséges ráépíteni, a' Tagjártatásjeleket pedig, a' Megfogásoknak Kifejtődésére, és a' Szók' Jelentéseinek Megesmértetésére tsupánntsak, úgymint valami alája terjesztett Eszközt, használni.

A' Természet maga elejbeterjesztette a' Siketnémáknak ezen Bánásmódot. A' mi abból is kitetszik, hogy ők az Öröm' és Fájdalom' Erzéseiket nem Tagjártatásjelekkel egyedül, hanem egyszersmind ízeknélkülvaló,

vagy természeti Hangokkal is kijelentik. De mivel a' Hallóérzék hibázik benne, tehát ők ezeket a' Hangokatis tsupánntsak akkor adhatják elő, ha a' Szóllóérzékszereikbenn a' Hangmozgás által bizonyos Érzés eszközöltetik.

Az Érzéseknek hanggalvaló Kijelentéscikor, bizonyos Megrázódás támad a' Szóllóeszközökben, melly az Agyvelővel reszketőleg közöltetik, ámbár a' külső Fül, a' Hallásra haszonvehetetlen is. A' ki tehát a' Siketnémákat a' Hangbeszédre akarja oktatni, az éppenn ezen Hangmozgatások által az ő Szóllóérzékszereikbenn származható Érzést váloszsza Fundamentomúl.

Bizonyos mindezekhől az, hogyha a' Siketnémák' Tanítója a' Hangbeszédet fundamentomosann esméri, mindegyik Hangnak Előadására megkívántató Érzékszert, az ő Fekvésével, és Mozgásával egygyütt érezhetővé teheti nekik, az ízekszeréntvaló Hangformákat nézhető Követésre eleibekrakhatja, tehát az ; a' Siketnémák' Szóllóérzékszeribenn, ezen Hangmozgásokat, és az általok okozott

Érzést is, könnyen az ő Hallások' Helyébe teheti, és arra is útasíthatja őket, mimódonn kaptsolják az ízekszeréntvaló Hangformákat tulajdon Érzéseik szerint, a' magok Érzékszereikbenn össze az ő Megfogásaikkal és Elmetselkedeteikkel.

Abbann áll tehát a' Siketnémáknak tulajdonképpennvaló hasznos Oktatásokmódja, hogy a' Hangbeszéd és az arra épült Írásbeszéd úgymint Tárgy tekintődjön, a' Tagjártatásjelek ellenbenn, tsakmint ezen Tárgynak Elérésére való alattlévő Eszközök használandjanak. Eleinte Tagjártatás és Leformálás által tévődnek a' Siketnémáknak szükséges Esméretei előttök nézhetőkké; továbbá megtanítódnak arra, hogy a' Képzetjeiket és Megfogásaikat ízekszeréntvaló Hangokkal össze foglalják, és a' Szójelentéseket az Olvasásban és Írásbann való Gyakorlás által oltsák, bé az Elméjékbe maradandóann. E' szerint olly Előmenetelt tehetnek szorgalmatos Gyakorlás által az ügyes Siketnémák, hogy mind Szóval, mind Írással közölhetik más Emberekkel Gondolatjaikat és Érzéseiket.

X. A' MEGFOGÁSOKRÓL, ÉS AZOKNAK MEG- JEGYEZÉSEIRŐL.

A' Siketnémákban is éppenn úgy, mint a' Hallókban a' külső és belső Érzékek a' közönséges Megesmeréseknek Kapui, a' melyekből mindennemű Megfogások, légyenek azok akár öszveforottak, (*concreti*) akár pedig csak értelembéliek, (*intellectuales*) az Elmébe vezérlődnek. Az emberi Elme éppenn semmiről se' gondolkozhat, hatsák arra az Érzékek Okot nem adtak. Mindennemű, még a' legelvonottabb (*abstracti*) Megfogások is, érzéki Képzetekből veszik Eredeteiket, és azokra vissza is vezetődhetnek ismét, ha a' Képzetek (*Ideae*) azon Graditsmenés szerént felfejtődnek, a' mellynél fogva az Elme az egygyféle Megfogásoknak öszvehasználtása, és annak, a' mi benne egymással közös, Különválasztása által, azokra jutott. De nem csak az Elmemegfogások, hanem még azon Szók is, a' melyek, által azok megjegyeződnek, eredetszerént érzéki Tárgyakból vevődtek. Ezen Szókban: megérteni, megfogni, általlátni, megtartani, képzelni, reáemlékezni, megem-

lékezni, megvizsgálni's a' t. elesmérhetetlenül kitetszik, hogy az érzéki Jelentések az érzékfelettvalókra általvivődtek. Mert

megérteni annyit tesz, mint; olly Állapotbann lenni, a' mellybenn valami Dolgot, annak bizonyos Jegyéről megesmérni, a' Jegynek Jelentését tudni, és arról világos Megfogást szerezni.

megfogni, általlátni, megtartani, nem jelent egyebet, mint; magunkbann belől, valami Dolognak Jegyeit, annak egész kiterjedése szerént úgy megfogni, általlátni, megtartani, mintha azt Kezeinkkel vagy Szemeinkkel tselekednénk,

képzelni annyit tesz, mint; magunkbann belől, Képet készíteni,

reáemlékezni, vagy reáemlékezni, azt teszi, hogy valamelly már megvölt Képzetet, egyik' vagy pedig a' másik' Érzék' Erőltetésével, igyekezem bennem ismét felébresztetni,

emlékezni, annyit tesz, mint a' már megvölt Képzetet, újra az Elmébe hívni,

megvizsgálni pedig, azt a' Helyet megmutatni, vagy kikeresni, a' mellyre valamely Dolog való, az ő Képzeletjére nézve.

XI. A' SIKETNÉMÁKAT, KÜLÖNÖS MÓDONN SZÜKSÉGES OKTATNI.

Ha a' Siketnémáknak, bizonyos és meghatározott Mód által, olly Mértékben megszerződhetne a' Hallás, hogy általa az ízekszerént való Hangokat megkülömböztethetnék, és megesmérhetnék, tehát akkor ők is részesülhetnének a' közönséges Tanításbann, sőt a' beszéllő Emberek' Hangjait követvén, és magokat a' Szóllásbann gyakorolván, a' Nyelvet is megtanúlhatnák; következőleg tsupánntsak a' puszta Nemhallás akadályoztatja, a' közönséges módonn való lehető Oktatóadásokat. Némelly Siketnéma megtanítódhatik ugyan Mesterség által a' Kimondásra, de neki a' fennemlített Hallást, a' mellyel vagy soha se' bírt, vagy a' mellytől igen korán megfosztódott, megadni; egyedültsak az emberi Tehetséget feljülhalladó Valóságának Hatalmábann áll.

Ezt bízvást elhihetni, mivel kevés Példa hozódhat-elé, a' melly által megbizonyíthatna, hogy valamelly született Siket, vagy a' Hallástól kis Gyermekek Korábann megfosztódott, emberi segítség által, olly Módbann megnyerte volna a' Hallást, hogy az által a' Szóllásra, és a' Tanulásra, ügyes vagy alkalmas lett volna. Azombann az ő lélek, és testbéli Tehetségeik is éppenn úgy formálódhatnak, mint a' Hallóké.

A' Hallók Oktatás által, és a' pallérozott Emberekkel társalkodván formálódnak és pallérozódnak; ha tehát a' Siketnémákat tudós, igyekező, és szorgalmatos Férjfiú oktatja, hát ők is elérhetik azt a' Tzélrt, a' mellyet a' Hallók, kíváltképpenn ha hosszabb Időig lehetnek olly Férjfiak' Társaságabann, a' kik mindennemű előfordúlható Szókat, és Dolgokat az ő Érzékeikre nézve, megfoghatólag megmagyarázhatják, és meg is magyarázzák nekik.

Megkívántató tehát vagyis szükséges, hogy a' Siketnémák az ő Érzékeikre nézve, megfogható Módonn oktatódjának, annál inkább, mivel:

Emberk a' Siketnémák is, nem pedig olly oktalan Állatok, a' mellyekben az elemébéli Tehetségek hibáznak, nem is Mesterségmívek (*Machinae*) hanem észszelbíró és halhatatlan Lélekkel megajándékozott Teremtmények ők-is, mint a' Hallók. A' Hallás' és Szóllás' Hijánosságával vagynak ők ugyan, azombann e' kettőnek nintsen semmimű meggyőzhetetlen Béfolyása, az ő lélekbéli Tehetségeiknek Kipallérozódhatóságára. Igaz ugyan az, hogy ők nem hallanak, és soha se' is fognak hallani; igaz az is, hogy a' Nemhallás sikeretlené teszi az ő Szóllóeszközeiket a' Szóllásra, mindazáltal ezen Akadály miatt, nem lehet tőlök az Emberek' valóságos Tulajdonságait igazságosan megtagadni. Ők tsupánntsak az Oktatás' Fogyatkozása vagy Hijánossága miatt vannak úgy szóllván a' többi értelmes Emberek' Társaságából számkivetődve, és majd nem az oktalan Állatokhoz lealázódva.

Természetes az, hogy ők Oktatás nélkül Tudatlanságban nőnek-fel, és abbann is maradnak Életjek' Fogytáig; az Értelmek meg nem világosodik, a' Szívek pallérozatlan ma-

rad, sőt a' többi lélekbéli Tehetségeik is csak nem tökéletes Dologtalanságban hevernek, hatsak valaki őket, az ő Foghatóságaikhoz illő Tanításmód által, az igaz Útra nem igazítja, és Munkásságra felnem ébreszti.

Keresztények is a' Siketnémák, nem csak Emberek. Már ez ismét új Indítóok, az ő megkívántató és szükséges Oktatásokra. Őket is, többi Embertársaikkal egygyütt, a' Mennynek és a' Földnek Alkotója teremtetten meg is váltotta a' szent Fiának megbetsúlhatetlen Vérével; sőt a' Keresztség által még az Anyaszentegyháznak Tagjaivá, és a' Mennysországnak Részesseivé tette őket is.

De valjon mit tudhatnak ők Oktatás nélkül ezen ditsőséges Elsőségről? Minémű észszel való Megfogásaik lehetnek nekik a' véghetetlen Valóságról 's annak Eredetéről, a' Megváltóokról és a' Megváltásnak isteni Kegyeleméről? Honnann származhat ő benne, annak Megismerése, hogy ők az Alkotóval, és Idvezítővel bizonyos szövetségben vannak? Miből ismerhetik meg az isteni Parantsolatókat, Jézus Krisztus' Tanítását, a' Terem-

tésnek méltóságos Tzélját, és az arra arányozó Kötelességeket, azon Eszközökkel egygyütt, a' mellyeknek Használása nélkül a' végső Tzélhoz jutni nem lehet? — ha mind ezek, az ő Foghatóságaikhoz alkalmaztatott Mód által meg nem magyarázódnak nekik, és Elméjékbe bé nem oltódik az, hogy ők nem tsak Névre nézve, hanem Tudománnyal, Érzeléssel és Tselekedettel is, Keresztények valóbann.

Nem lehet ugyan tagadni, hogy különös Oktatás nélkül, és a' religiói Kötelességek Tudása nélkül is, a' többi Emberekkel közösen megtehetnék az Anyaszentegyház' Szokásait; de azonntúl nem mehetnének. Az Ájtatosságot, isteni Szolgálatot, a' többi religióbéli Gyakorlásokkal egygyütt megtehetnék ugyan, és megis tennék; de arra nem a' Kereszténységnek Tüze, (a' mellyről éppenn semmit se' tudnak) hanem tsupánntsak valami Követőösztön, (a' mellynél fogva tsak azért vivődnek sok Tselekedetek véghez, mivel azok másoktól elkövetődni észrevivődnek és látódnak,) fogja őket ingerelni. Következőleg a' mit az Oktatódott Tudomán-

nyal és meggyőződöttető Indítóókokból tselek-
szik, azt a' Siketnéma tsupánntsak erőmív-
módonn, (*mechanice*) minden istenes, és Lel-
ket boldogító Tzél nélkül követi el.

Nem forognak-é a' szerentsétlen Siketné-
mák az efféle Kereszténység mellett, az El-
tsábíttatás' rettenetes Veszedelemeibenn? Nin-
tsen-é szabad Úrjok a' Vétekre és Zabolát-
lanságra, ha Tselekedeteiknek semminémű
Mértéksínórját se' esméri?

Végtére a' Siketnémák a' Hazának és
a' polgári Társaságnak Tagjai is. A'
puszta Hallás' Híjánossága meg nem foszthatja
őket se' azon Justól, a' mellybenn a' többi Ha-
zafiaik részesülnek, sem pedig fel nem szaba-
díthatja őket azon Kötelességek alól, a' mel-
lyekre a' társasági Szövetségre nézve, mind-
egygyik Tag köteleztetik. Kötelesek tehát
ők is, a' Hallókkal egygyetembenn, Tehe-
tségeik szerint a' Közjót előmozdítani. De
mimódonn történhet az meg, ha mind azok-
ra nézve, Tudatlanságban hagyódnak? Le-
het-é tőlök kívánni, hogy mindazokat önnön-
maguktól tudják, és tselekedjék, a' miket a'

Hallók, és Beszélők tsak azután kötelesek megtenni, minekutánna azokat már tudják, vagy tudni kellene nekik szükségképpenn?

Megkívántató tehát a' Siketnémák' Oktatása azért is, hogy a' polgári Kötelességeket megtehessék, 's azokbann a' Hasznokban részesülhessenek, a' mellyekben a' társasági Szövetségre nézve mindegygyik Hazafi résztvesz, annál inkább, mivel ők Oktatás nélkül Akadályjai, nem pedig használó Tagjai a' polgári Társaságnak; úgy élvén a' Hazábann mintha oda se' tartoznának, dolgoztalanok, részvevőtlenek, elhagyódottak, Segítség nélkül szűkölködők, sőt a' többi halló Emberek előtt, gyakrann a' Tsúfságnak és Megvettetetésnek Tárgyai lévén a' szerentsélen Siketnémák.

A' ki az előszámlált Indítóokokat élesenn megvizsgálja, az valóbann nem kételkedhet arról, hogyha szükséges - é a' Siketnémákat olly Tudományokra, és Készségekre megtanítani, a' mellyek által mind magoknak, mind Embertársaiknak, mind pedig édes Hazájoknak is használhassanak? Sőt arról is meggyő-

zódttethetik; hogy a' Nevelésbenn a' mi Időn-
 kig visszamaradott szerentsétlen siketnéma
 Embertársaink megérdemlik mind a' jólévő
 Királyunknak, mind pedig a' Hazá-
 nak is különös Gondoskodását, annál inkább,
 mivel a' közönséges Oktatás' Útján, lehe-
 tetlen őket használható Emberekké, jó Ké-
 resztényekké, és hasznos Polgárokká for-
 málni.

De vagyón-é, a' közönséges Oktatás'
 Útján kívül más Út is, a' mellyenn a' Si-
 ketnémákat az említett Tzélhoz el lehet
 vezetni? vagy lehető-é a' Siketnémák' Ok-
 tatása?

XII. LEHETŐ A' SIKETNÉMÁK' OKTATÁSA.

Olly Embereknek mondánk elébb a' Si-
 ketnémákat, a' kikbenn a' Hallásonn kívül,
 mindennémű Természethajlandóságok, és El-
 mefoghatóságok szintűgy megvagynak, mint
 a' Hallókban. Nekik is vagynak Szemeik,
 a' mellyek az ő Megesméréseiknek közönsé-
 ges Kapui, vagyón Emlékezeterőjök, a' melly

által a' látott, érzékelt, szagolt és kóstolt távúllévő Dolgokat is visszahozhatják az Elméjékbe: vannak ő benne oly Foghatóságok is, a' mellyek által mind a' testi Érzékeikről, mind pedig a' belső Érzéseikről, és e' kettőnek Képzeteiről (*de Idaeis*) Ítéletet hozhatnak. Ő benne is éppenn úgy, mint a' Hallókban meg vagyon a' Szólhatóság, (*Facultas loquelaе*) az Emberiségnek azon Fővagyója és Főtzímere, a' melly minket, a' többi előttünk esméretes Állatoktól megkülömböztet. Vagyon oly Tehetségek is, a' mellyel azt, a' mi az Érzékeik által a' Lélekbe behatott, Tagjártatással és Ábrázatváltóztatással újomann kijelenthetik, és ismét külsőképpenn nem csak azt kimutathatják, a' mi a' Szívekben történt; hanem még azt is, ha ő benne valaminémű Külső Dolog Változást okozott.

Azombann ezen Természet Hajlandóságok és Lélekfoghatóságok, a' Szóllás' Segítsége nélkül se' nem fejtődhetnek ki, se' nem pallérozódhatnak ki illóenn, következőleg mivel a' Siketnémák a' Szóllást, a' közönséges Követésnek, és Gyakorlásnak Útján meg

nem tanulhatják, tehát szükséges volt olly Múdról gondoskodni, a' melly szerént ezen Fogyatkozást, másféle egygyenlő foganatu Jegyzőjelek által kipótolni lehet.

Ezen Mesterség Kitalálásának Tiszteletét Bonet János Pál érdemli-meg ugyan, a' ki a' Siketnémák' Oktatásáról szolló Könyvét; a' mostanában is Szokásban lévő kézi Abécével egygyütt ezen Tzím alatt „ Reduccion „ de las letras, y arte para ensenar a hablar a los mudos “ — már 1620-dik Esztendőben Spanyol Nyelvonn kibotsátotta, Madrid Várossában. Azomban a' Parisi de l'Épée Apátúr gondolta-ki azon Módot, a' melly szerént a' Siketnémákat is, olly fundamentomos Nyelvtudományra lehet oktatni, mint a' Hallókat és Beszélőket. Ő szedte mesterséges Rendbe a' Siketnéma-Oktatásmódot, és azt mind a' Tanulóinak Foghatóságaihoz, mind pedig a' Hang és Írás Szólláshoz olly erányosan hozzáalkalmaztatta, hogy nekik mind ezeket módszeres, azaz ; ollyas Jelekkel magyarázhatta-meg, a' mellyek az ő Megfogásaikat szinte olly pontosann kifejezik, mint a' miinket a' mi Nyelvünkben

az ízekszeréntvaló Hangok, vagy pedig az írásbéli Szók kiteszik.

Húsz Esztendőnél tovább tanított ezen tiszteletreméltó és nagyérdemű Öszöreg siketnémákat a' tulajdon Tanításmódja szerint. Hoszszas Vígasztalására is szolgált neki az; midőn látta; hogy az ő fáradhatatlan Igyekezetei, a' legjelesebb Gyümöltstsel áldódtak-meg, és hogy az ő Híreneve egész Európában kiterjed azért; mivel mindennémű Fizetés nélkül is, Örömmel közölte Tudományát minden Emberrel, a' ki azt csak halani kívánta.

Háládatossággal tiszteljük az ő Tudományjának Kinyílatkoztatását, mellyel a' Siketnémaoktatás körül tett Észrevételeinek és Tapasztalásainak Közlése által, az Elménket megvilágosította.

A' Siketnémák' Természeténn fundáltattott, elegendőképpenn megvissgáltatott és a' legjobb Következéssel megerősítettett Oktatásmódja, nekünk is, a' tanítói Hívatalbann lévőknék, Útmutatóúl szolgál, mivel mi is

éppenn úgy, mint ő a' Tagjártatást választjuk Fundamentomúl, a' Nyelvnek Megmagyarázásakor. A' Siketnémák ezen természetes Jelek által, a' mellyek már úgy is esméretesek előttük, mégtanúlják mindazokat, a' mik a' Nyelvtudományhoz valók, úgymint; a' Betűket, a' Szókat az ő sokféle grammatikabeli Változásaikkal együtt nem csak akkor, mikor egygyenként, hanem akkor is, mikor egymással Öszveköttetésben vannak leírni, kimondani, megérteni és használni.

Mindezek módszeres (*methodicus*) Tagjártatásjelekkel megmagyarázódhatnak illendőnn, mivel ezek a' Képzeteknek (*Idaeorum*) nem tetszésbéli vagy öszvebeszélésbéli, hanem természetes Jelei; Errevaló nézve meghatározódottabb Betse lehetne ezeknek, a' Hang és Írás-Beszéd felett, azért; mivel azok a' Dolgoknak valóságos Jelentéseit fejezik-ki, ezek pedig ellenbenn tsupánntsak azokat a' Megfogásokat jegyezik meg, a' mellyeket velük a' Szokás egybekaptsolt.

Mindazáltal még se volna ez a' Tagjártatással való Szóllás egyedül elégséges, a'

Siketnémaoktatásra. Jóllehet, hogy azáltal mindazokat, a' miket mi a' Szóllással kifejezünk, a' Szóllás nélkül is meglehet a' Siketnémáknak magyarázni; de az efféle Megfogásaik, a' mellyekhez a' Hang-és Írás-Tudomány nélkül jutnak, mind rövid Időig tartók, mind kevés hasznúak vólnának mind önnön magokra, mind a' Beszélőkre nézve; mivel az afféle Megfogásaik hamar el tűnnének, ha a' Tagjáratásonn kívül semmijek se' vólna, a' mihez azokat odakaptsolhatnák, és a' mi által olly Állapotba helyheztetődhetnének, hogy azokat egymáshoz rendesenn Sorba helyheztethessék és öszvekaptsolhassák, azon Zűrzavart nem is említvénn, a' mellybe illy szoroshatárú Oktatás miatt, tsakugyan végtére a' Tanító is belékeverődne, a' Tanítványjával egygyütt,

A' Hallók Gyakorlás által, és más Emberekkel társalkodvann tanulják-meg a' Nyelvet, és ugyan abbann, Könyvolvasás által tökéletesítik magokat. De — hát a' Siketnémák, a' kik tsupánntsak a' Tagjáratással való Szóllásra oktatódtak, következőleg semmit se tudnak sem az írott, sem pedig a'

kimondott Szók' Jelentéseiről mi Módonn tanulhatják meg a' Nyelvet? Miképpenn gyakorolhatják magokat abbann, a' mit a' Tagjártatással való Szóllás által megtanúltak, és hogyan őrizhetik-meg azt a' Felejdékenységtől, midőn nekik semminémű arravaló Segítőeszközeik nintsenek, sőt nem is lévénn ő kívülek senki körüllettek, a' ki a' Tagjártásbeszédjeiket a' Tanítójokonn kívül értené, a' kik mindazáltal nem lehetnek mindenkor velek?

Láthatni már innenn, hogy a' Siketnémákat, ha akarjuk, hogy nekik közhasznú és egyszersmind tartós Megesméréseik legyenek, szükséges a' Nyelvre megtanítani, mivel csak abbann vagynak a' Megfogások, meghatározott és állandó Szókkal, rendes és ilendő Öszveköttetésben megjegyezve; a' melly őket olly Állapotba teheti, hogy magokat abbann szorgalmatos Olvasás, Írás és Szóllás által gyakorolhatják, és egyszersmind másokkal is mulathatják.

Ez a' módszeres Tagjártatásjelekre épített Nyelvoktatás sem lehetetlen, sem pe-

dig olly felette bajos, a' millyennek azt Né-
 mellyek, talán készakarva hirlelik. Itt fő-
 képpenn tsak arra kell vígyázni, hogy a' hi-
 jános Hallás' Helyébe a' Látás' Érzéke tevőd-
 jön, és hogy a' Siketnémák azt, a' mit mi
 a' Füleink' Segítségével megtanúltunk, a'
 Szemeik által tanulhassák meg. Ezenn az
 Útonn elérik ők is azt a' Tzélt, a' mellyet a'
 Hallók. Az Írásszóllást, tsupánntsak termé-
 szetes, és magokból a' Szóknak Jelentéseiből
 választott Tagjártatásjelekkel szükséges ne-
 kik megmagyarázni, mivel ez könnyenn ki-
 pótolhatja nálok a' Hangszóllás' Helyét.

De mivel kívánni nem lehet, hogy ezt
 valaki a' pusztá Szóra elhidje, tehát olly In-
 dítóokokat szükséges előhordani, a' mellyek
 által minden Ember, a' kinek tsak Érzéke
 van az Igazság' Megeszmérésére, és a' ki azo-
 kat készakarva nem akarja elesmérni, meg-
 győződtenek, az elészámlált Kitételeknek Le-
 hetőségéről, Tselekedhetőségéről, és Valósá-
 gáról. Reménylem, magától is által fogja
 kiki látni, hogy itt a' Tagjártatásjelek által
 való Írásszóllásnak eredeti Megeszméréstanulá-
 sáról, nem pedig azon Gyorsaságról van a'

Szó, a' mellynek Elérésére, hosszas Szokás és Gyakorlás elkerülhetetlenül megkívántatik.

Ha a' Hangszóllást magát, az ő valóságos Minéműségével egygyütt megtekintjük, könnyenn észrevehetjük; hogy az tsak keveset ügyes, a' Megfogásoknak Megjegyezésére, mivel az tsupa tetszésbéli hallható Jelekből áll, a' mellyeknek azon Tárgyokkal, a' mellyeket megneveznek, éppenn semmiféle megismerhető Egygyenlősége nintsen. Mert valjon minémű természetes Öszvekaptsoltatás van p. o. az Élőfa, a' Nap, a' Hóld 's a' t, Képzetje, és azon ízekszeréntvaló Hangok között, a' mellyekkel ezen Dolgok megneveződnek?

Ílyen Tulajdonsága van az Írásszóllásnak is, mivel a' szokásbannlévő Írásvonásoknak, a' mellyekből amaz öszve van rákva, sintsen a' Lélek' Megfogásaival semminémű Hasonlatossága; hanem tsak arra valók, hogy a' hallható Hangokat, a' Szem előtt láthatóvá tedjék. — Tsak annyiba jegyezik-meg tehát a' Képzeteket, a' mennyibenn visszavezetők, a' jelentő ízekszeréntvaló Szókra.

Kitetszik ezekből világosan, hogy a' Megfogásoknak Eredetére és Kifejtődésére nézve, nintsen semminémű Köze a' Szóllásnak; továbbá az is, hogy a' Tagjártatás, (a' mint már feljebb is említődött) ezen Oldalról megtekintődvén, sokkal előbbvaló amannál, mivel a' Tagjártatás leformálja, és úgy szólván le is festi az egész Dolgot, annak Tulajdonságaiával egygyütt, sőt még a' Tselekedeteket is, úgy terjeszti előnkbe, a' mint azok természetesenn előfordúlnak. De vizsgáljuk-meg már a' Dolognak világosabb Megeszmérésére azon Útat is, a' mellyenn a' Léleknek szükségképpenn menni kell, ha a' Hang- és Írás-Szóllást megérteni, és helyesenn használni akarja.

Mindennémű Hangokból álló Nyelvnek eredeti Megértéstanulásakor, szükséges a' hallható Szókat, az ő Megfogásaikkal egygyütt testiképpenn érezni, légyenek azok akár éppenn a' Tárgyaik, akár pedig azoknak valaminémű Kipótolása által megértve. Megtörténik ez a' Gyermeknek legelső Oktatásakor is. Mert a' midőn a' Gyermek valami Tárgyat meglát, megkóstol, megszagol, vagy

megtapogat, és arról Képzetet formál magának, vagy készakarva, vagy történetképpenn meghallja azon Emberektől, a' kiknek Társaságában él, a' Tárgyoknak Neveit; azokat pedig meghallván, megpróbálja a' Gyermekek utánokgagyogni, 's el is súl a' Szándéka, és hosszabbatska Szokás nemkülömben Gyakorlás által, olly Egybeköttetés származik lassanként ő benne, a' hallható Szók, és a' gondolható Megfogások között, hogy azok egymást költsönösönn, azaz; a' Képzet az ahoz megkívántató Szót, a' hallható Szó ellenben az általa megjegyződött Képzetet ébreszti fel a' Gyermekek' Elméjében. Tehát a' hallható Szók csak annyiban jelentők, amennyiben általok a' Megfogások összevetsződnek. A' Megfogásokat pedig magokat, kivévén a' Hangszót (*Sonum*) és a' Hangegygyezést (*Harmoniam*), nem esmérjük meg a' Hallás által; hanem a' Léleknek kell azokat, azon Tárgyokról, a' mellyek körülötünk vannak, és a' többi Érzékeinkre hatnak levonván, megszerezni.

De hiszen megvagnak a' Siketnémákban mind azok az Érzékek, a' mellyek ál-

tal a' Hallók, az ő Megfogásaikat megszerzik; tsak hogy ők a' Siketségek miatt, a' közönséges Módonn nem tudják a' Megfogásaikat, hallható Szókkal öszvekapcsolni. Mindazáltal innenn éppenn nem következik az, hogy Tehetségekbenn nem állana, másféle érzéki Jeleket, Gondolatjaiknak Megjegyzésére és Közölésére használni; ha pedig ez így vagyon, miért nem lehetne arra az Írásnyelvet fordítani? Olvasóimnak mindennémű Kételkedéseiknek Elháríttatására nem leszsz egyéb szükséges, mint azt megvizsgálni, hogy mi kívántatik-meg az Írásnyelvnek Megértésére, annakutánna könnyű Dolog leszsz, ugyan azt a' Siketnémákra is ráalkalmaztatni.

Az Írásnyelvnek Megértésekor, vagy bizonyos öszvebeszélgetésbéli Vonások és Figurák által, a' mellyeknek öszveségésenn Írás a' Neve, tanuljuk-meg eleinte a' Szájnak hallható Hangjait, azután pedig ugyan azon Hangok által kaptsoljuk-öszve a' Megfogásokat, vagy pedig egyenesenn vagyis közvetlenül megtanuljuk a' Megfogásokat, Írásvonásokkal öszvekapcsolni, úgy annyira; hogy

azoknak Megpillantásakor tüstént arról a' Dologról gondolkozunk, a' mellyet azok megjegyeznek. Kétféle Módonn lehet tehát az Írásnyelvet megtanúlni, Először: ha az írásbéli Jegyekkel a' Hangok, azokkal pedig a' Megfogások kaptsolódnak-össze. Másodszor: ha az írott Szókkal egyszeribe a' Megfogások magok foglalódnak-össze, a' nélkül hogy a' Hangok számbavevődnének. Tekintük-meg már most, lehet-e a' Siketnémákat, ezen második Mód szerint az Írásnyelvre oktatni, midőn bizonyos az, hogy őket az első Módonn a' Siketségek miatt arra megtanítani lehetetlen.

Megjegyződött már elébb, hogy a' Siketnémáknál is, éppenn úgy mint a' Hallók-nál a' külső és belső Érzékek a' Megeszméréskútfejei, a' mellyekből mindennémű, azaz; természeti (*physicae*) értelembéli és morális Megfogások erednek az ő Elméjékben. Megjegyződött továbbá az is, hogy a' Siketnémáknak Természetében áll, azt, a' mi az Érzékek által valaminémű Béhatást okozott a' Lelkekben, Tagjáratással és Ábrázatváltoztatással ismét kimutatni, és azt újra kül-

söképpenn is kijelenteni, a' mi a' Belső-részeikbenn történik, avval egygyütt a' mi kívülről a' Belső-részeikbe béhatott. Meglévénn már benne ez a' természeti Tulajdonság, szükséges-é nekik az Írásnyelvnek Megértésére egyébbet tanulni, mint először mindegyik magános Írásjegyet jól esmérni, és másodszor egyszersmind azt is tudni, hogy az ilyen vagy amollyan Egészbe való Öszverakások' által, ez vagy amaz a' Megfogás jelentődik ki?

Reménylem, senki se' kételkedik abbann, hogy a' Siketnémák a' Betűket megesmérni, leírni, és azokat egy Egészbe azaz, Szóba öszverakni megtanúlhatják, szükségtelen tehát az első Kérdésre megfelelni. A' mi pedig a' második Kérdést illeti, nevezetesen; ha valóbann megérthetik-é a' Siketnémák az írott Szóknak valóságos Jelentését, azt egygy Példa is elegendőképpenn megvilágosíthatja. Mert könnyenn általlátja kiki, hogy ha valamelly Siketnémának, a' ki már mindegygyik magános Betűt esméri, a' Kenyér Szónak Jelentését akarjuk megmagyarázni, nem szükséges egyebet tselekednünk, hanem csak ezt

a' Szót K e n y é r előtte leírni, és annak J e l e n t é s é t , vagy éppenn a' Tárgynak Előmutatása által, vagy pedig Leformálás, Lerajzolás és Tagjártatás által neki érezhetővé tenni. Megkívántatik akkor a' siketnéma Tanulótól, hogy a' K e n y é r Szóban előforduló Betűkövetkezésre különösen vigyázzon, és hogy azzal a' Megfogást úgy szölván szorosán öszvekaptsolja.

Itt ilyen Ellenvetés támadhat — Megengedvén, hogy a' Siketnémák az Írásjegyek által, a' melyek a' Tárgyokról való Megfogásokkal bizonyos Öszveköttetésben vagynak, megtanúlhatják az írott Szóknak Értelmét; azomban nem tsekély leszsz-e az ő Nyelvtudományok, melly tsupánntsak a' legközönségesebb látható Dolgokra terjedhetki? Mit kell tehát ollykor tselekedni, mikor öket olly Dolgok' Neveire akarjuk megtanítani, a' melyeknek nintsen semminémű érezhető Létele a' Természetben, hanem tsupánntsak az emberi Elmében vagynak, következőleg nem találódhatván azokra nézve olly Eszközök, a' melyek által a' Tárgyait az

Írásjegyekkel való Öszveköttetésbenn, a' külső Érzékek elejbeterjeszteni lehetne?

Ezen Ellenvetésnek Megfejtésére, engedődjön-meg nékem is egynehány Kérdést tenni. — Mi Módonn terjesztődnek, az efféle Megfogások a' Hallók' Elméjékbe? Természetiek-é, avagy velekszületettek-é az Emberekkel? vagy, vagyon-é a' hallható Hangoknak magoknak, olly Ereje, a' mellynél fogva az efféle Megfogások, a' Hallóknak Lelkébenn közvetetlenül felserkentődhetnek? — Ha velekszületettek az Emberekkel, tehát azok a' Hallókkal közösönn megvagnak a' Siketnémákban is. Mindazáltal ha a' hallható Hangoknak magoknak olly Ereje vágyon, a' mellynél fogva azok, a' Hallók Lelkébenn közvetetlenül felserkentődhetnek, már az valóbann nagy Szerentsétlenség lenne a' Siketnémákra nézve, mivel már ők akkor a' Hallás' Hijánossága miatt ügyetlenek lennének arra, hogy az emberi Megeszméréseknek legjelesebb és legnemesebb Részét, magoknak megszerezhessék. Azombann régebb tudva lévő Dolog már az, hogy az emberi Elme semmiképpenn se' gondolkozhat arról, a' mi

előbb, az Érzékek által nem vezetődött abba. Mindennémű, még a' legelvonottabb Megfogások is, az érzéki Képzeletekből veszik az ő Eredeteiket, és ugyan azokra vissza is vezetődhetnek, mihelyest ezen levonott Képzetek, éppenn azonn a' Gráditsútonn széllyelválasztódnak egymástól, a' mellyenn azok, az egyséle érzéki Megfogásoknak Öszvehasználtatása, és annak Különválasztása által, a' mi azokbann közös egymással, az Elménkbenn származott. Minekutánna tehát az Előbbvalókból megbizonyosodott, hogy a' hallható Hangok semmiképpenn se' mozdítják elő, a' Megfogásoknak Származását; és észrevődött, hogy a' Siketnémák bann érzéki Képzeletek vagynak, és hogy ők azoknak Jegyűl az írott Szókat is használhatják; miért ne lehetne benne oly Tehetség is, a' mellynél fogva az érzékbéli Képzeletjeiket egymással Öszvehasználhatnák, azt a' mi azokbann közös külön ne választhatnák, és a' halló Emberekkel egyformánn a' magok Részére is ne gondolkozhatnának? Ha pedig arra figyelsek, hogy elvonott Megfogásokat formálhassanak magoknak, miért ne tudnák azokat látható Jelekkel is öszvekapcsolni?

De hiszen több Világbóltsei megjegyezték már azt, hogy nem csak az Elmemegfogások magok, sőt még azok a Szók is, a melyek azokat kijelentik, az érzékbéli Dolgokból veszik Eredeteiket. Kitetszik az, ugyan a' X. §-bann előszámlált, elvonott Képeleteket megjegyző Ígéből is, mindazáltal azt A d e l u n g' jeles Német Szókönyve legkiterjedtebbenn kimutatja. Megláthatja abból kiki, minémű helyes és könnyenn megismérhető Hasonlatossága vagyon a' Nemtesti, és Testivilágnak, a' Nyelv' Épületjével; senki se' teheti tehát helyes Okból ezt a' Kérdést — „Miért nintsen a' Siketnémáknak Tehetségébenn mind a' Megfogásokbann, mind pedig az írott Szókbann, ezt a' Hasonlatosságot észrevenni? Itt se' kívántatik a' magam Vélekedése szerént, egyéb, mint egynehány könnyenn szembetűnő Példákbann őket arra figyelmeztetni, hogy némelly Dolgot belsőképpenn is úgy megtapogathatják, megfoghatják és megtarthatják, mintha azt a' Kezeikkel megtapogatnák, megfognák vagy megtartahák.

Az elléle arravaló Ráfigyelmezés által, a' mi önnön magokbann történik, erköltsi (*morales*) Megfogások származnak benne, következőleg az olly írott Szók Jelentéseinek Megeszmérése is, a' mellyek az efféle Megfogásokat megjegyezik. Reményilem elegendő lészen egygy Példa is ennek Megbizonyítására.

Ha valamelly Siketnémának a' Virtus Szónak Jelentését akarjuk megmagyarázni, akkor olly Személyeket állítunk elejbe, a' kik külömbféle jó Tselekedeteket, úgymint; Könyörületességet, Adakozást, Ájzatosságot, Mértékletességet 's a' t. amennyiszer Alkalmatosságok vagyon, elkövetnek; és akkor ezen Tselekedeteknek Hasonlatosságára, vagyis a' belső Érzéseikkel való Megegygyezésére, és arra a' készennlévő Hajlandóságra, a' mellyel ezen jó Tselekedeteket véghezviszik, kell őtet figyelmeztetni, és egyszerűen értéséreadni, hogy ezen Bélyagokat a' leírt Virtus Szóra, rákaptsolja, és hogy ezen Szónak Megpillantásakor, tustént a' Jó-tselekvésnek Készségére emlékezzen.

Már mostanában tsupánntsak egygy megtzáfolni való Ellenvetés tevődhet még ezen Oktatásmód ellen. Azt kérdezheti valaki — Hogyann tarthatnák-meg a' Siketnémák a' Betűk'-és Szókrendjét úgy az Emlékezet-jekbenn, hogy vagy a' magános vagyis egygyes Írásjegyeket, vagy pedig az egész Szókat is el ne tserélnék egymással, holott abban mi Hallók is gyakrann hibázunk? Azon Fáradtságot nem is említvénn, a' melybe a' helyesenn rendbeszedett és értelmes Írás kerül.

Erre ez a' Felelet: Minden Embernek, a' kinek egygy vagy más Érzéke hibázik, adott a' Természet olly hathatós Eszközt, a' mellyel az egygyik Érzéknek Hijánossága, a' többinek, több mint közönséges Tökélletesége által kipótolódhatik. Éppenn azért emelik-fel a' Vakok olly magos Gráditsra a' Tapintás' Érzékjeknek Fínomságát, mivel mindennémű Figyelmetességeiket, tsupánntsak arra kell nekik fordítani, mikor a' külső Dolgokat megesmérni akarják. Így a' Siketnémákban is rendkívül erős akkor a' Látás, mikor a' látható Dolgokat megtekintik:

mivel attól se' a' Hang, se' a' Lárma el nem vonhatja az ő Figyelmetességeiket. Amennyiben tehát ők egygy Részről Fogyatkozást szenvednek, annyibann visszatérítődik az nekik más Részről ismét. Nem hallanak ugyan, az igaz, de éppennazért kevesebbé elszélesztettek is, és mivel a' Szemeiket állandóul tsupánntsak az előttök lévő Tárgyokra igazítják, tehát a' Látóérzékjek is sokkal gyakoroltabbak, a' mienknél. Meglátvám, hogy minémű Rendbenn állanak valamelly Szó- bann az Írásjegyek; azon Betűrendet a' Kéziábéce Segítségével az Emlékezetjekbe béolthatják, sőt magokat abbann az Írástávóllétekor is gyakorolhatják.

Minekutánna így elegendőképpenn megmutatódott, hogy a' Siketnémák magoknak mindenféle Megfogásokat szerezhhetnek, azokat látható Jegyekkel összevoglalhatják, és ezen Öszvevoglalás által az Írásnyelvet is megtanúlhatják, továbbá az is, hogy a' Tanulásbann, a' Hallás' Fogyatkozása nemtsak nem akadályoztatja, sőt inkább segíti őket, reményilem meggyőződtek kiki a' Siketnémák' Oktatásának Lehetőségéről. Azombann ha

valaki még ezeknél is többet kívánna, vagy ha valakinek, valaminémű Kételkedése volna még hátra, tehát az, vizsgálja-meg a' tüstént következő Elmélkedéseimet, főképpenn pedig De l'Epée Apátúr Úrnak ezen Tszímű : „ La veritable maniere d'instruire „ les Sourds et. Muets, confirmée „ par une longue experience “ jeles Munkáját. Azombann a' ki mindezeknek Megbizonyítására, tulajdon Szemeivel, olly véghezvitt Dolgokat kíván látni, a' melyek ötet az elészámláltaknak Valóságáról meggyőzhessék, azt bátrann meghívom Vátzra, a' Királyi Magyar Siketnémaintézetbe, a' Végre, hogy maga megnézhesse 's megpróbálhassa a' benne lévő Siketnémákat, a' kik a' jelenvaló Munkátska' Foglalatja szerint tanítódnak, mivel a' felől erősen meg vagyok győződttve, hogy a' Megvizsgálás után, nem tsak nem veszteni, sőt ellenben sokat fog nyerni, Erősítéseiteimnek Igazsága.

MASODIK SZAKASZ.

A' BETÚKTANÍTÁSÁRÓL.

I. A' Kéziábéce általvaló Betűkmege-
méréséről.

A' Siketnémáknak legelső Oktatása, a' Kéziábéce általvaló Betűkmegeismértetésénn kezdődik. A' felette mozgatható, hajló és igen szerentsésénn elkészült emberi Kéz, a' Természetnek ez a' megbetsúlhetetlen Ajándéka pótolja-ki nálók a' Szóllásérzékszereiknek Helyét; és amint a' szájjalvaló Beszédkor mindegyik Betű bizonyos és meghatározott Hang által jelentődik-ki; éppenn úgy bizonyos és meghatározott Kézijegy által mutatódik-ki a' Kéziábéce is, a' Siketnémák' Oktatásakor. Ezen meghatározott Kézijegyek, a' mellyeknek a' megtanúlandó Nyelvben elő-

forduló Betűk' Számával meg kell egygyezni,
 öszveségesen K é z i á b é c é n e k neveződnek.

A' Betűk' Tanítása pedig e' következő:
 ezen három első (a), (b), (c.) Betűt a' Táblára
 írja a' Tanító, azután az (a-ra) mutat a' bal
 Kezének Mutatóujjával, a' jobb Kezével pe-
 dig az (a) Betű' Kézijegyét tsinálja-meg, egy-
 szersmind tudtokraadván, Tagjártatás által
 a' siketnéma Tanítványainak; hogy ők is ép-
 penn azt iselekedjék, a' mellyet ők többnyire
 már a' legelső Előmutatásra is véghezviszik.
 Ha pedig meg nem tennék, tehát akkor an-
 nak Kézijegyére ráigazítja a' Tanító az ő Ke-
 zeiket. Mihelyt az (a) Betűnek Kézijegyét
 megtanúlták, akkor egyszeribe a (b), és azu-
 tán a (c) Betű' Kézijegyére tanítódnak-meg a'
 feljebb említett Módon. Hapedig mind a'
 három első Betű' Kézijegyét megtanúlták,
 akkor két vagy három új Betűt ír a' Tanító
 az előbbiekhez, és megismértetvénn (*repe-
 tendo*) a' tanúltakat, az újak' Kézijegyére
 tanítja őket, és ezt mindaddig folytatja, míg
 a' siketnéma Tanítványait az egész Ábécé'
 Kézijegyeire, (a' mellyeket ezen Munkátská-
 nak Végén lévő Rézmetszés kimutatja, meg-

tanította. A' nagy Kezdőbetűket azzal jelenti ki a' Tanító, hogy a' Betűknek megtsinált Kézijegye után, a' Kezét valami keveset magosabbra emeli-fel. A' nagy, és kis Betűk között lévő Külömbözőséget könnyenn meg lehet a' Siketnémákkal esmérten, nem is okoz az semminémű Nehézséget, mindazáltal a' Betűk' Megesmerése és a' Kézijegyeknek helyes Formálása valami kevesetske Fáradságokba, és Megerőltetésekbe kerül nekik kiváltképpenn eleinte. Ennek Megkönnyebbítésére tsupánntsak a' Betűk' Formájára és azoknak Külömbözőbélýegeire kell a' Siketnémákat figyelmeztetni, és őket gondosan arra vígváztatni, hogy a' Betűknek Kézijegyeit illendőenn megtsinálják, és az Újjaikat helytelen Fekvésekbe ne helyheztessék, a' mit némellyek tüzes Igyekezetből, némellyek ismét Ügyetlenségből, gyakrann megtsielekesznek.

Az egész Ábécé Betűinek Megesmerését, és mindegygyik Betűt kimutató Kézijegynek gyors Formálását, még a' középszerűen tanuló Siketnéma is megtanúlhatja öt vagy hat Óra alatt; hatsak ő azon Idő alatt, azon

Tárgybann tzélerányosann gyakoroltatik. A' leghasznosabb Gyakorlás' Módja pedig abbann áll, hogy a' Tanító a' Kézijegyeknek Elémutatásakor az általok megjegyeződött Betűkre; a' Betűknek Elémutarásakor ellenbenn az azokat megjegyző Kézijegyekre mutattasson a' Tanítványaiival.

Önként tudja kiki magától is, hogy nem légyen tanátsos a' siketnéma Tanulókat öt vagy hat Óráig folyvást tanítani, hanem tsak félóránként, ha akarjuk, hogy a' Tanulás előttök Vesződséggé ne váljon. Szükséges tehát az, hogy a' Tanító nem tsak gondosann eltávoztassa mindazokat, a' mik a' Tanulást kellemetlenné tehetnék, hanem hogy minden kitelhetőképpen azonn is igyekezzen, hogy a' Tanulást kellemetes Munkává változtassa, annál is inkább, hogyha megfontolja, hogy gyakraann az egész Oktatásnak jó vagy rossz Következése, a' Léleknek első kellemetes vagy pedig kellemetlen Bélyomásától függ, és hogy a' Tanulásra való leg-hathatósabb és legfogatosabb Rugó hibázik azoknál, a' kiknek a' Tanulásra Hajlandóságok és Kedvek, és abbann Gyönyörködések

nintsen. Kiváltképpenn arra szükséges tehát vigyázni, hogy a' siketnéma Tanulók főképpenn eleinte meg ne erőltessenek, hogy a Betűkre való Ráemlékezésre Időt nyerhessenek, és a' Tanulásbann mindaddig segítődjenek, míg a' sokszori Előtsinálás és Kikérdegetés után, a' Betűmegeszmérésbenn, és a Kézijegyek' Formálásábann bizonyos Serénységet szereztek magoknak.

II. A' BETŰKNEK JELENTŐ SZÓKBA VALÓ ÖSZVERAKÁS ÁRÓL.

Mihelyest a' Siketnémák Gyakorlás által mind a' Betűmegeszmérésbenn, mind pedig a' Kéziabécejegyekbenn olly Gyorsaságot nyertek, a' mellynél fogva ő benne nemcsak a' Betűk, hanem a' Kézijegyek is költsönösen bizonyos Könnyűséggel és Serénységgel felszerkentődhetnek, úgy annyira; hogy ennek, vagy amannak a' Betűnek Megpillantásakor tüstént az ahoz illő Kézijegy, ennek vagy amannak a' Kézijegynek Elémutatásakor ellenbenn az általa megjegyeződött Betű jut Eszébe; akkor az mutatódik meg nekik, hogy

miképpenn rakattatnák-ösze jelentő Szók, a' már megtanúlt Betűkből.

Ezen Tzélnak Elérésére felírja a' Tanító valamelly esméretes Tárgy' p. o. Krét a Nevét lassúlag a' Táblára, azután a' bal Kéz' Mutatóújjával vagy valami Páltzikával a' Szónak első Betűjére mutat, a' Jobbal pedig az ahhoz illő Kézijegyet tsinálja-meg, továbbá ugyan azt tselekszi a' felírt Szónak többi Betűjével is. A' Tanulóknak egymásután ép-penn azt kell tselekedni, a' mit a' Tanító véghezvitt, és mihelyt ők ezen egész Szó-bann előforduló Betűket, Kézijegyekkel helyesenn ki tudják rakni, megmutatódik nekik azon Dolog maga, melly a' felírt Szó által kijelentődik. Kimondhatatlan Öröm, és Vágyódás tsillámlík-ki a' Szemeikből, minekutánna a' Dolognak Nevét megtanúlták, és alig várhatják, hogy a' Tanító új Szót írjon a' Táblára, és nekik annak Jelentését megmagyarázza. Mindennémű új Szó' Megmagyarázása után, meg kell eleinte a' már megtanúltakat ismétiteni, és a' Váltóztatás' Kedvéért hol azon Dolgot mutatadjuk-elő, a' melly a' Szó által megjegyeződik, hol pedig

a' Dolgot mutatjuk elő, és az azt megnevező Szót mutattatjuk-meg magunknak.

Azon Okból, hogy a' Siketnémáknak arra Alkalmatosság adódjon, hogy a' Jelentéseknek Megeszmérésébenn, és a' Szóknak egymástól való Megkülömböztetésébenn még akkor is gyakorolhassák magokat, a' midőn a' Szók már nintsenek a' Táblánn; mindenkor fehér Kártyaleveleknek szükséges a' Tanítónál lenni, a' mellyre a' már megmagyarázott Szók feljegyezve vannak. Ezen Kártyalevelek egygyenként elosztódnak némellykor a' Tanulók között, és akkor köteles mindegyik a' neki adódott Szó' Jelentését kimutatni, némellykor pedig összekeverődnek, és a' kihúzott's előmutatott Kártyalevélnak Előmutatásakor, a' reája írt Szónak Jelentését, egyszerre mindegyik tartozik magyarázni. Eképpenn nem csak Gyorsaság származik benne a' Szók' Jelentéseinek Megeszmérésébenn, hanem effelett a' Kártyáknak ezen Váltóztatása és Keverése, az ó Figyelmeteségeknak Elémozdítására és Fenntartására is, igen jeles Eszköz.

Mihelyt a' Siketnéma Tanúlok hét, vagy nyoltz Szónak Jelentését tudják, egyszeribe a' Betűkövetkezésnek könyvnélkül való Tanúlására kell őket szoktatni. Ekkor ismét előhozza a' Tanító; a' legelőször megtanúlt Szót, és Tagjártatás által tudtára adja a' Tanítványainak, hogy ő ugyan azon Szónak mindegygyik Betűjét, abbann a' Rendbenn, a' mellybenn azok egymásutánn következnek, a' Kéziábéce Segítségével könyvnélkül akarja megtanúlni — Elkezdí egynehányszor a' Szóhoz megkívántató Kézijegyeket, felette vígyázva megtsinálni, annakutánna elfordítván Abrázatját a' Táblától, úgy tettei magamagát, mintha megpróbálná azon Szónak Betűit a' Kéziábéce által, rendesen kiszedni az Emlékezetéből. Már ekkor mind a' Tanítóra, mind pedig a' Tanúlóra nézve Mulatsággá változik az egész Oktatás; mivel az Igyekésre, Elmélkedésre és Vígyázásra egymást serkentik - fel a' Tanúlok, főképpenn; ha ollyformánn jön-ki a' Dolog, mintha a' Tanító is, velek egygyütt akarna tanulni. Ekkor mutatják-ki a' Siketnémák legszembetűnőebbenn, mindent a' Tanítójuk után tsinálni akaró Vágyódásaikat. Megpróbálja

mindegygyik közülök, ha 'Tehetségébenn áll-
 é, a' már megesmért Szó' Betűit Kézijegyek
 által, az illendő Rendbenn, tulajdon Emlé-
 kezetéből eléadni? Tagadhatatlan ugyan az,
 hogy eleinte a' Siketnémák, a' Betűrend'
 Eléadásábann gyakran hibáznak, és hogy
 az első Betűket, az utóbbvalókkal eltserélge-
 tik, azombann az semmit se' árt, mivel a'
 Tanító az efféle Hibát, egynéhányszori Is-
 métítés (*Repetitio*) által, könnyenn megjob-
 bíthatja.

III. AZ ÍRÁS' OKTATÁSÁRÓL.

Az Írás' Oktatása, a' negyedik vagy ötö-
 dik Letzke után kezdődhet egyszeribe, az-
 az; mihelyt a' Tanulók, a' Betűket egymás-
 tól megkülömböztethetik, és a' Kézijegyeket
 helyesenn kiformálhatják: De nem is taná-
 szos azt továbbra halasztani, mivel az Írás-
 tudása arra segíti őket, hogy a' Betűk' Bélye-
 geit annáljobbann megesmérhessék. Nem
 szükséges őket, a' felette mesterséges Írásra
 megtanítani, Tzéleránytalanúl tselekedne
 tehát az a' Tanító, a' ki őket eleinte a'
Hajtonásokra, Árnyék-vagy Vastagvonások-

ra, Hajló-vagy Görbevonásokra, Kígyóvonásokra, Tojásformavonásokra, Felső- és Alsóvonásokra 's a' t. — akarná megtanítani. Arra szorgalmasan szükséges mindazáltal vigyázni, hogy a' Tanulók főképpenn a' Betűk' Formáinak Származásait jól észrevegyék, és amazokat helyesenn leformálni is megtanulják. Az Írástanuláskor Kőíró tábla adódik eleinte a' Tanulók' Kezeikbe, melyről a' Betűket annyiszor letörülhetik, a' mennyiszer arra rosszszúl íródtak, 's a' melyre azokat ismét mindaddig ráírhatják, míg helyesenn eltalálódtak; azombann Író tollal 's Tentával Papírosra is szükséges velek íratni, mihelyt magoknak az Írókötő táblára való Írásbann, valami kevesetske Könnyűséget szereztek.

Mikor a' Tanító az Írásra akarja a' Tanítványait oktatni, akkor egynehány könnyű Betűt, p. o. (i-t), (n-et), (m-et), és (ú-t) ír ő Krétával a' Táblára, és minekutánna a' Tanulóival, az azokhoz illő Kézijegyeket megtsináltatta, Értésekre adja nekik, hogy mind-egygyik, legelőször az (i) Betűt, annakutánna az (n-et), (m-et)'s a' t. — írja-le, a' mit is ki-ki, minden Haladék, vagy Akadály nélkül

tüstént megtselekszi, mivel szinte mindegy-
gyik Siketnémábann nagy Ügyesség vagyon,
a' Tárgyoknak Lerajzolására — Ha már az
elészámlált Betűket helyesenn leírták, akkor
(a' feljebbemlített Módonn,) a' többi, még
hátra lévő Betűk' Leírására tanítódnak meg.
Gyönyörködve tapasztalám gyakrann, hogy
némelly Siketnéma két 's három Nap alatt
az egész Ábécét megtanulta helyesenn és
erényenn leírni.

Mihelyest a' Tanulók az apró Betűket
egymásután helyesenn le tudják írni, akkor
(az előbbeni Mód szerint) a' nagyobb Kez-
dőbetűk' Írására szükséges őket megtanítani.
Nem kívánhatni ugyan, hogy mindegygyik
Tanuló egygyenlőenn jól, és szépen írjon,
mivel arra különös Ügyesség kívántatik meg;
azombann az megkívántató szükségképpenn,
hogy mindegygyik megesmérhetőleg, és ol-
vashatólag írni megtanúljon. Mindazáltal ha
ollyan is találkozna közöttök, a' ki az Írásra
felette ügyetlen volna, az ollyannak mind
addig vezetgetni kell a' Kezét, míg a' Betű-
ket szabad Kézzele, magától le nem írhatja.

Mihelyt pedig az egygyes Betűk' Leírásábann valami kevés Serénységet szereztek magoknak, tüstént által kell menni, a' Betűknek egész Szókba való Öszvefoglalására, de akkor is tsupánntsak ölly Szókat szükséges választani, a' mellyeknek Ertelmét a' Tanulók már az előbbeni Letzkékből tudják.

Eleinte a' Tanító maga írja a' Szókat a' Táblára, azután pedig a' Tanulókkal is leíratja azokat, megkérdezvén tőlök a' Leíráskor mindegygyik Szónak Jelentését; ez is meglévén, lediktálnék a' Kéziábéce által egynéhány már esméretes Szókat, és lassannként arra tanítja őket, miképpenn kellésék nekik a' már megtanúlt Szókat vagy a' valóságos Dolognak Előmutatásakor, vagy pedig tsupán tsak az afféle Dologhoz hozzá illő Tagjártatásjelre, a' helyes Betűrend szerint leírni.

HARMADIK SZAKASZ.

A' BESZÉDRÉSZEIRŐL.

Az előbbeni Szakaszban láttuk, mimódonn tanulják-meg a' Siketnémák, a' Kézi-ábéce által a' Betűket megismereni, leírni, és jelentő Szókba is öszverakni. Ebbenn pedig általmegyünk már a' Szóknak külömbféle Nemeire, vagy is a' Beszédrészeire. Megláthatni ezen Szakaszban, mimódonn kell a' Dologhoz fogni, ha a' Siketnémákat a' külömbféle Beszédrészeire, és a' Szóknak mindennemű lehető Változásaira megfoghatóképpenn oktatni akarjuk.

Az Ígék nél kezdem-el a' Megmagyarázást, azt pedig részszerént azért, mivel azáltal egyszeribe Alkalmatosságg adódik arra, hogy a' Tanulók apró Mondásokban gyakorol-

roltathassanak részszerént pedig azért, mivel az Ígek által legkönnyebbenn ki lehet fejtőztetni, a' Mondásokbann mindennemű előfordulandó Szókat. Általmegyek továbbá a' Nevekre, és megmutatom könnyenn megfogható Módonn, miképpenn lehet a' Magábannérthetőknek, Mássalérthetőknek, Részesülőknek, és Névmássainak mindennemű lehető Változásait; nem külömbenn a' nem változó Beszédrészeinek, úgymint; a' Határozóknak, Előlutóljáróknak, Egybefoglalóknak, és Közbevetőknek helyes Megeszmérését és az azokkal illendőennvaló Használást is, megtanúlni.

Azombann minekelőtte még a' Beszédrészeire által mennék, két Megjegyzést szükséges tennem, nevezetesen; *Először* hogy itr belé nem elegyedék se' a' Beszédrészeinek messzszekiterjedő Megvizsgálásába, sem pedig azokat mindenkor filosofusmódonn meg nem magyarázom, mivel mindegygyik Beszédrésznek, és az ő Változásainak jeléül; kiváltképpenn tsak azt kell a' Siketnémaoktatáskor kiválogatni, a' mi a' Siketnémák előtt

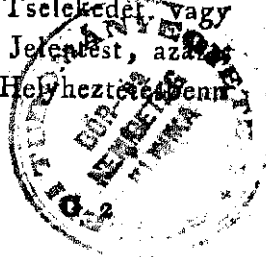
leginkább láthatóvá tévődhet. Következőleg a' ki magának mindazokról, a' mik a' Nyelv-tudományhoz valók, meghatározott helyes Megfogásokat kíván szerezni, az olvasgassa kiváltképpenn a' Debretzeni Magyar Társaság' és Tiszt. Révai Miklós Profeszszor Úr' betsen Magyar Grammatikáját. *Másodszor*, hogy ebbenn a' Munkátskábann összevevődött ugyan minden, a' mi valamelly Beszédrészhez tartozik, azombann még is a' Tanítóra bízattatik, hogy mit és mennyit akar, ebből vagy amabból a' Beszédrészből, mindegyik Letzkére választani. Éppenn nem szükséges neki arra várakozni, hogy a' Tanulók ugyan azon egygy Beszédrésznek mindennemű Változásait tökéletesenn tudják, 's addig nekik más Beszédrészt meg nem magyarázni; hanem hol ezt, hol pedig amazt a' Grammatikabéli Változást szükséges elévenni, a' szerént a' mint reményli, hogy azáltal a' már megtanult Tárgyak bővebbenn megvilágosodnak, a' tanúlandók pedig könnyebbekké és értelmesebbekké tétetődnek.

I. A' VÁLTOZÓ BESZÉDRÉSZEIRŐL.

A. Az ÍGÉRŐL.

Az Íge olyan Szó, vagy olyan Rész a' Beszédnek, melly vagy Lételt, vagy Tselekedetet, vagy Szenvedést, vagy Állapotot jelent, még pedig úgy, hogy azoknak *Módját, Idejét, Számát, és Személyjeit* is meghatározza, p. o. *vagyok, lettem* Lételt, *irok, olvasok* Tselekedetet, *verődöm* vagy *verettetem* Szenvedést, *hízom, őszülök* pedig Állapotot jelent.

Ha tehát a' Siketnémák a' Nyelvet jól megakarják tanulni, szükséges hogy a' következőket egymástól jól megtudják különböztetni: 1-ször a' Személyt, melly tselekszik vagy szenved, 2-szor a' Tselekedetnek vagy Szenvedésnek Idejét, 3-szor a' Módot, melly kijelenti, ha jelentő, parantsoló, fogláló vagy határozatlan-é, a' Tselekedet vagy Szenvedés. 4-szer pedig a' Jelentést, azaz ha tselekvő, vagy szenvedő Helyheztesztésben van-e a' Személy.

Ezen feljegyzett Rend szerént mutatom-meg itt azon Módot, a' mellynél fogva a' Siketnémiáknak, a' grammatikabéli Változásokat módszeres Jelek által Értésekre lehet adni, és miképpenn kell őket azokbann egyszerűs mind gyakorolni is.

I. A' SZEMÉLYEKRŐL.

Felírja a' Tanító a' Személyeket.

én

te

ő

mi

ti

ők

a' Táblára, és a' bal Kezének Mutatóujjával, vagy pedig valami Páltzikával az (*én*-re,) a' jobb Kezének Mutatóujjával pedig magamagára mutat, a' Melyét egynehányszor gyengén meg illetgetvénn; azután megismételteti az éppenn most tsinált első Személy' Jelét egygyenként a' Tanítványaival. Azt gondolják ők ugyan eleinte, hogy az (*én*) Szó a' Tanítót jelenti, és azért is megkérdőzvénn

tőlök eleinte Jelek által az (én) Szó' Értelme, egyszeribe a' Tanítóra mutatnak mindnyájann, de ezen Hibájokonn könnyű segíteni, őket egymásután a' Táblához állítván, és az egyik Kezeket az (en-re) a' másikat pedig a' talajdon Melyjekre, vagy is az (én) Jelére igazítván.

Menjünk most által a' (te) második Személy-re. Egyenesenn maga eleibe állítja a' Tanító valamelyik siketnéma Tanulóját, és erősen az Ábrázatjára nézvénn, értéséreadja neki, hogy ő is ugyan azt tselekedje; akkor pedig a' bal Kezével a' fel írt (te-re) a' jobb Kezének Mutatóújjával ellenbenn gyengénn megilleti egynehányszor az előtte álló Tanuló' Melyét. A' (te) Jelét is szükséges négy, öt, vagy több Tanulóval is megpróbáltatni. Ezen második Személy Megismétlésekor közönségesenn ellenkezőleg hibáznak a' Tanulók, mint az (én-ékor), mert a' helyett, hogy a' Mutatóújjokkal az előttök Állóra, vagy a' kire ránéznek rámutatnának, ugyan azzal magokra mutatnak. De Kézvezetés által, egynehány Szempillantás alatt helyrehozhatni ezen Hibákat is.

A' harmadik Személy' (ő) Megmagyarázásakor, bizonyos Távúlságra állít a' Tanító egygy Gyermekeket a' Táblától, 's a' bal Kezével az (ő-re) a' Jobbal pedig a' távúl álló Gyermekekre mutat. Ezt is többször meg kell tenni, több Gyermekeket vagy Lyánkákat egymásután az említett Távúlságra állítván.

Minekutánna az egygyes Számnak mind egyik Személye megismétlődött a' Tanulókkal, által kell menni a' többes Számnak első Személyére (mi.) Maga körül állítja a' Tanító mindegyik Tanulóját, 's akkor a' bal Kezével a' felírt (mi) Szóra, a' jobb Kezének Mutató-újjával ellenbenn, legelőször magára, azután pedig a' köröskörül álló Tanulóira mutat, egygyiket se' hagyván ki közülök, míg a' Sor magára vissza jön, 's akkor ismét magára mutat,

A' Többes Szám' második Személyének (ti) Megmagyarázásakor összeállítja a' Tanulókat, a' bal Kezével a' felírt (ti) Szóra, a' jobb Kezével pedig mindegyik Tanulóra mutat olly Móddal, a' mint azt a' (te) Megmagyarázásakor megtette; azombann mikor ma-

gára kerül a' Sor, akkor hátra lép, és az (én) Jelét Tagadással összevokaltsolva tsinálja-meg, azaz; *en nem*.

Már most a' Többses Számnak tsupánn-tsak a' harmadik Személyét (ők) szükséges megmagyarázni. Arra való nézve a' Táblától bizonyos Távúlságra állítja a' Tanító, a' Tanítványait, egygyet azombann még is a' Tábla mellett hagyván, ahoz visszatér azután, és a' bal Kezével a' felírt (ők) Szótskára a' jobb Kezével pedig a' távul álló Tanulókra mutat reájok se' tekintvénn. Ezen Személyeknek Külömbözőségeit jobbann észre veszik a' siketnéma Tanulók, ha ezek valamely Ígével összevoklalódnak. Erről majd alább leszen Szó.

2. AZ IDŐKRŐL.

Mivel mindegyik Siketnémának, mind a' Jelen való, mind az Elmúlt, mind pedig a' Jövendő Időről is, bizonyosan vagyon Megfogása, tehát az Idők Megmagyarázásakor egyebet tselekedni nem kell, mint nekik *először* azt a' Módot megmu-

tatni, a' melly szerént az Igénn az Idők kitevődnek; *másodszor* pedig velek azokat a' Tagjártatásjeleket megesmértetni, a' mellyek által az Idők kijelentődnek. Azombann olly Tselekedeteket szükséges eleinte a' Megmagyarázaskor Például választani, mellyek a' Tanulóknak Munkássághatárából vevődhetnek, és a' mellyeket ők az Időnek Környülállásaihoz képest, véghez is vihetik.

Annak Megmagyarázásakor, hogy miképpenn jegyződik-meg a' Jelenvaló Idő az Igénn, bizonyos Tselekedetet kell valamelyik Tanulóval elkövettetni, p. o. a' *Rajzolást*. Azon Idő alatt pedig, míg a' Tanuló rajzol felíródik a' Táblára.

ő rajzol.

Mivel ezen Szónak Értelmét, a' Tselekedetnek Látásából a' Tanuló már tudja, tehát tsupánntsak a' Jelenvaló Idő Jelére kell őtet figyelmeztetni, hol a' Rajzolóra, hol a' Tanulókra, hol ismét a' felírt Szóra tekintvénn, és mind a' két Kézzel azon Jelt előmutatni, melly mindennémű Emberbenn

természetes akkor, midőn a' Jelenvaló Időt hathatósann kijelenteni, és ezen Szókat *most most*, vagy pedig *éppennmost*, akarja kimondani.

Arra, hogy mimódonn jegyződik-meg az Igékenn az elmúlt Tselekedet, ekkép-penn tanítódnak meg a' siketnéma Tanítók. Megisméti ödik az Tanuló által az előbbeni Tselekedet; ő *rajzol*, kevés Idő múlva pedig félbehagyattatik vele a' Rajzolás, és kivődik Kezéből a' Kréta, azután pedig a' Jelenvaló Időnek általellenébe felíródik az Aligmúlt Idő illyformánn:

ő rajzol — ő rajzola.

Már ekkor látják a' Tanítók, hogy a' Társok nem rajzol többé, könnyenn Értésekre lehet tehát adni, hogy itt az (a) Ragaszték azon Tselekedetet jegyezi-meg, melly jelenvaló vólt ugyan, de már elmúlt.

Innenn vevődik az Elmúlt Időnek Jele is, melly abból áll, hogy a' jobb Kezünket, a' Vállunk felett hátra botsátjuk,

mintha mondani akarnánk: *nem most*, hanem *elmúlt*, vagy *oda hátra* vagy *on*. Azombann mivel az Elmúlt Időt háromféleképpenn jelentjük-ki az Ígén, tehát azt is szükséges a' Tanulókkal megesmértetni. Az pedig illy formánn történik-meg. Felíródik a' három-féle Idő a' Táblára, így:

I.

II.

III.

ő rajzola — ő rajzolt — ő rajzolt volt, azután megegygyeztünk abban, hogy az Aligmúlt Idő Kijelentések a' Kézinket egyszer (I.) az Egészen elmúltkor kétszer, (II.) a' Régen elmúltkor pedig háromszor (III.) botsátjuk, a' Vállunk felett hátrafelé. Állandóul meg kell ezen Jeleknek maradni, a' háromféle el-múlt időnek Megjegyzésére.

Jóllehet, hogy némelly Magyar Grammatikánn háromféle Aligmúlt Idő: úgymint; első, második, és harmadik fordul-elé, azombann ezeknek Megtanulásával szükségtelen a' Siketnémákat fárasztani, annál inkább; mivel ezek ritkánn jönnek-elé a' közönséges Beszédbenn,

A' Jövendő Idő' Jele abból áll, hogy a' Kezünket egyenesenn kinyújtjuk magunk eleibe. Ezen Jel pedig a' következő Módonn magyarázódik-meg a' Siketnémáknak. Megmutatjuk nekik valamelly Óránn a' Napnak jelenvaló Óráját; p. o. a' reggeli 8-dik Órá-t, onnann tovább visszük azután az Újjunkat egészen a' 11-dik Óráig, melly az Ebédórája. Sőt az Érzékítésnek Megnagyobbítására Sorba írjuk az Órákat ekkép-penn a' Táblára:

VIII. IX. X. XI. XII. I. II. III. 's a't,
ezek alá írjuk azután:

Tizenegy Órákor fogtok ebédelni.

Ez meglévén a' jelenvaló 8-dik Órára kinyújtjuk a' Kezünket, onnann pedig tovább a' XI-dik, azaz; az Ebéd Órájára visszük.

Egy Bizonyos Magyar Grammatikábann kétféle Jövendő Időt láttam feljegyezve úgy-mint; első és második Jövendő Időt: azombann mivel a' Siketnémákból soha se-lesznek mesterséges Nyelvtudományértők

(*Grammatici*;) elegendő nekik az egygyike is helyesenn megtanulni.

Könnyenn általláthatja kiki, hogy az Időknek és az ő Helyhezteréseiknek helyi Megeszmérése nagy Figyelmetességet kíván, több Példák által kell tehát azokat a' Siketnémáknak megvilágosítani.

3. A' MÓDÓKRÓL.

Mivel a' Jelentő Mód, egyenesen azt teszi-ki, a' mi vagy történik, vagy pedig nem történik, tehát arra nem is szükséges semminémű különös Jel. Mert önként is mindenkor a' Jelentő Mód b a teszki a' Siketnémák az Ígét, hatsak a' parantsoló, foglaló, vagy a' Személyt meg nem határozó Jel által, meg nem mutatódik nekik, hogy azt a' Parantsoló, Foglaló vagy Határozatlan Mód b a tedjék.

A' Parantsoló Mód p. o. dolgozik / tanál / dolgozatos / tanáljatos / a' Parantsolatnak vagy Könyörgésnek természetes Jele által jegyződik meg, a' szerint, a' mint va-

laki vagy Parantsolatot, vagy Könyörgést akar kijelenteni. A' Parantsoláskor komoly Ábrázatállással emeljük-fel a' Mutatóújjunkat, és azt hathatósan is botsátjuk le. A' Könyörgéskor ellenbenn öszveteszszük a' Kezünket, és ahhoz illő Ábrázatállást is formálunk.

A' F o g l a l ó M ó d Előfordulásakor többnyire mindenkor két Mondás vagyon jelen. Az Első mondás' (*Antecedens*) Ígéje melly mindenkor Kívánságot, Akaratot, Könyörgést, Kérést, Tanátsadást, vagy pedig Kételkedést jelent, azt kívánja, hogy a' Következő mondás (*consequens*) Ígéje elkerülhetetlenül a' Foglalo-Módba helyheztődjön, akár vagyon ezen két Mondás az efféle; *hogy, ha, hogyha, mintha, 's a' t.* Foglalo-szó által öszveköttve akár nem p. o. *Akarom, hogy szépen (írj, írjál.) Nem bánna, ha az Eső esne. Úgy szeretlek, mintha Testvérem vo'nál. Adok Almát, hogy ha jól tanulsz. Kérlek, (hozz hozzá) nekem Vixet. Mondottam már, mennj el innenn.*

Mivel ilyenkor két Íge úgy szóllvám, öszveköttettetik egymással, tehát éppenn azért, egymásba akasztjuk és öszvekaptsoljuk a' két Mutatóújjunkat, ollyformánn, a' mint a' Lántznak egygyik Szeme, a' másikkal öszve van kaptsolva, a' Foglaló Mód' Jeleül.

A' Határozatlan Mód' Megmagyarázásakor egynéhány olly Ígét írunk, a' Táblára, mellynek Értelmét a' Tanulók már tudják p. o. *sírni, nevetni, térdepelni, enni, inni, ülni*, 's a' t. azután megtsinaljuk egymásután az azokhoz hozzá illő Tagjártatásjeleket, ez meg lévén az a' Személyt keressük, de meg nem találjuk, melly az elé számlált Tselekedetek közül valamellyiket elkövetné. A' Határozatlan Mód' Jele ezen Példából veszi Eredetét, mivel az; a' Keresés' és Megnemtalálás' Jele által jegyződik meg.

4. AZ ÍGÉK' JELENTÉSÉRŐL.

Némelly Ígék' Jelentése magáról a' Személyről is, a' nélkül hogy arra másvalami

Tárgy szükséges volna, észrevevődhet p. o. *én sírok, te nevetesz, ő térdepel*; — másoké ellenben p. o. *én viszek, te teszel, ő állít 's a' t.* meg nem világosodhatik és kinem tudódhatik bizonyos Tárgy nélkül; mivel az effélék Előfordulásakor, úgyszólván kéntelen kiki így kérdezni; kitesoda és mit *visz 's a' t.* Az elsőkre, melyeket a' Grammatikusok Tselek v ő Ígéknek neveznek, nem szükséges különös Jel.

Az Ígék tehát vagy tselek v ő Értelműek, azaz olyanok, a' melyek kiteszik, hogy kitesoda tselekszik másnak, másval, másbann, vagy másra nézve valamit és a' melyeknek Megmagyarázására, a' mint már említett különös Jel nem szükséges ilyenek ezek; *én viszek, te dítseresz, ő ver,* vagy pedig szenved ő értelműek, a' melyek kiteszik, hogy más tselekszik velem, vagy reám nézve valamit, és én azt csak állok vagy szenvedem, p. o. *én (vivődök vitettetek,) te (dítserödöl dítértetel,) ő (verődik verettetik.)*

Ezen különböző Ertelmeket, a' követ-
kezendő Példa által lehet a' Siketnémiknak
megmagyarázni. — Leültetünk egygy kised
Tanúlót a' Székre, 's őtet azonn ide 's tova
vitetjük, a' Vivés alatt pedig a' Táblára írja
a' Tanító ezt:

Ők viszik — ő (vivődik vitettetik.)

Itt főképpenn arra figyelmeztetjük a'
Tanulókat, hogy az a' ki, vagy a' mi vivő-
dik, munkátalán a' Tselekedetkor, mivel ép-
penn ezen Munkátalanságból veszszük a'
Szenvedő Értelem Jelét is, melly ab-
ból áll; hogy az Ígének megtsinált Jele utánn
a' Kezünket Mozgatás nélkül letstngesztjük.

Még többféle is ugyan az Íge, úgymint:

a) Közép Íge, melly a' Személybenn
vagy Dologbann tsupánntsak magábann, hol
kezdődő, hol véghezmenendő, de másra ki
nem ható Tselekedetet, Szemvedést, és így
a' Személlynnek vagy Dolognak Állapotját je-
lenti ki; p. o. *fázik, hűzik, lágyúl, pühül,*
betegeskedik, pirosodik. Ezen közép Ígék'

is két félék, úgymint; vagy Középtselekvők, mellyek a' Tselekvő Ígék' Formája szerint változnak, mint: *lágýúlok, lágýúlsz, lágýúl*, vagy pedig Középszenvédők, mellyek a' Szenvedő Ígéket követik Formájokra nézve a' Változásbann; mint: *fázom fázol fázik, (aluszom alszom) (aluszol alszol) (aluszik alszik.)*

b) Tselekedtető Íge, melly azt jelenti, hogy valaki magán kívül mással tselekedtet valamit p. o. *olvastat, ölettet*, mintha így volna; *tette olvasni, tette ölni*. Innenn láthatni, hogy az Íge egyszeribe Tselekedtető leszsz, mihelyt ahhoz ezen Végezetek, *at, et, tat* vagy *tet* toldódnak.

c) Tehető Íge, melly azt jelenti, hogy a' Tselekvő Személynek Tehetsége vagyon ezt vagy amazt véghezvinni. Tehető pedig akkor leszsz az Íge, mikor ezen Végezetek közül *hat, het*, hozzá toldódik valamellyik, így: *olvashat, köszörülhet*. Jól megkell itt a' síkeltéma Tamulókkal jegyeztetni, hogy ezen Végezetek nem ezen Szóból; *lehet* származnak, mivel ez a' Szó maga is ezekből,

leszsz és het, mintha volna *leszhet*, tevődött öszve; továbbá értésekreadni azt is, hogy mikor ez a' Szó *lehet* egészenn tevődik az Íge mellé, nem annyira Tehetséget, mint Engedelmet vagy Lehetőséget jelent, és nem is a' tselekvő Személlyre vivődik, így: *lehet olvasni, lehet kapálni* — hanem inkább ebből a' már most csak az Öszvetevésbenn megmaradott Ígéből *hat* (potest) p. o. *kihat, béhat, elhat, hatható, hatalmas*, 's a' t. származik.

d.) Óhajtó Íge, melly azt jelenti, hogy valaki óhajt valamit. Illyenek akkor fordulnak elő, mikor a' Tchető Ígékhez hozzátoldódnak, a' Foglaló Aligmúltjának Végezetei, mint: *ehetném, ihatnám, alhatnám, szánakozhatnám*. Ezeknek nincsen több Mődja, 's Ideje mint a' Jelentőbenn, az Alig és Régennmúlt, így: *ehetném vala, ehetném volt*, a' Foglalóbann pedig az Egészenn és Régennmúlt, így: *ehetném légyen, ehetném volna*.

e.) Viszzzatérítő Íge, melly az Íge Értelmét a' Név mássaira viszzzatéríti, így: *magát viselni, magának herenni* 's a' t.

f.) Öszveteződött Íge, mellynek valóságos Ertelmét, az Előlutóljárók határozzák meg, mint: *megeszem, felírom, levetem, általmegyek* 's a' t.

g.) Regulátlan Íge, melly a' közönséges Hajtogatás' Formájától eltávozik, így: *vagyok, iszom, eszem*, 's a' t.

h.) Személytelen Íge, mellynek nintsen-meg mindegyik Személye, mint: *Eső esik. Hó esik.*

i.) Fogyatközö vagy Hijjányos Íge, mellynek nintsen meg minden Ideje, így: *Jertek, nintsen, gyerünk* 's a' t.

k.) Gyakorló Íge, melly akkor formálódik, ha hozzája ezen Végezetek közül, *gat, get* toldódik valamellyik, az pedig azt jelentí, hogy valamiféle Tselekedet gyakran fordúlt elő, mint: *olvasgat, kéreget, üdöget, irogat.* Illyen Ereje vagyon sokszor a' *tat, tet*, Végezeteknek is, mint: *nyomtat, futtat*, a' következőknek pedig, *gál, gél, dogál, degél, dögél, dal, del, hál, hél,*

oz, ex, öz, dos, dös, 's a' t. mindenkor így: *szaladgál, keresgél, olvasdogál, szeretdegél, öldögél, furdal, szeldel, irkál, seperkél, foldoz, meredez, kötöz, tsapdos, pökdös 's a' t.*

1.) Kezdődést jelentő Íge, melly akkor formálódik, mikor a' Kezdődést jelentő Végezetek közül *odik, edik, ödik*, ragasztódik valamelyik' utánna így: *világosodik, etzetesedik*. Kiki általláthatja hogy ezen Végezetek többnyire a' Nevekhez, vagy a' Nevekből származott K ö z é p Í g é k h e z töldődnek p. o. *Kováts, kovátsol, kovátslódik*, meg-rövidítve *kovátslódik*.

Több efféle Végezeteket is lehetne előszámlálni, fordúlnak is majd elő, és akkor a' Jeleikről is szóllok.

Azombann mivel az eddig elészámlált Ígék' Nemei vagy a' Tselekvők, vagy a' Szenvedők közé béillenek, szükségtelen azokat most különös Jelek által egymástól megkülönböztetni, annál is inkább, mivel an-

nak illő Helyénn mindegygyik Végezetnek különös és meghatározott Jel adódik.

Mindazáltal szükséges itt a' Siketnémákkal, sok Példák által azt megismertetni az ígekről, hogy minden Telly és Tselekvő Íge bír olly Tulajdonsággal, mellynél fogva az, a' Tselekvő Formának, három első Módjábann, még pedig majd mindegygyik Időbenn, Személybenn, de mindazáltal tsak az Egygyesbenn, háromféleképpenn hajtogatódhatik, és meg-kívántatólag hajtogatódik is, így;

1. Szeretek, szeretsz, szeret.
2. Szeretlek. szeretel, nints.
3. Szeretem, szereted, szereti.

Megkívántató itt velek 1-ször jól megismertetni, hogy az első Forma akkor használódik, mikor valamelly Tselekedetünket meg nem határozva hozzuk elé, vagy nem nevezzük-meg, hogy az mire? vagy kire? vivődik, vagy ha megnevezzük is, még se különböztetjük meg, vagy nem mutatjuk ki Névmásával, mint: Olvasok egygy Köny-

vet, — Szeretlek sok Siketnémát — Viszek Kalapot — Nagyot ugrok.

2-szor Hogy a' második Formával akkor élünk, ha valamelly Tsefeketünk másra vivődik ugyan, de csak a' második Személyre, és ennek Kijelentésére, vagy kimondjuk a' második Személy' Névmássát, vagy ha elhalgatjuk is, még is a' Szavaink alatt értjük, így; *szeretlek téged, — látlak téged István!* — Így van a' Dolog a' T e h e t ő, Tselekedtető, Gyakorló 's a' t. Ígéssel is; *láthatlak — megfogatlak — simogatlak 's a' t.* Ezen Formábann kellene Igazság szerint szóllanunk, mikor a' második Személynek reánk tartozó Tselekedeteiről emlékezünk is; p. o. *te szeretel engem:* de ezt elrontotta már a' Szokás; azombann egynehány Ígéssel még is így élünk most is, mint: *te viszel engem', 's a' t.* nem mondjuk: *te viszel engem'.*

3-szor Mikor a' Személyt vagy Dolgot, mellyre Tselekedetünk vivődik, Névmássával megkülönböztetjük, vagy kimutatjuk; vagy Névmássát teszünk eleibe, (melly Végre a' Né-

metek ezzel élnek: (*der, die, das,*) akkor a' harmadik Formát használjuk, így: *Szeretem a' jól tanuló Gyermeket — Levetettem a' Pénzt — Olvasom az Írást — Kivettem a' rossz Papírost 's a' t.*

Az első Segítékes, a' második Tsönka, a' harmadik pedig Ragasztékos Formának neveződik.

5. AZ ÍGÉK HAJTOGATÁSÁNAK GYAKORLÁSARÓL.

Valamelly Ígét hajtogatni, annyit tesz, mint a' Személynek, Időnek, Módnak, és Jelentésnek Erányosságát vagy magának az Íge' Törzsökének Változtatása által, vagy pedig valamelly hozzá járuló Segítő-íge által illendően meg-jegyezni. Azon Mód pedig, a' melly szerint nagyszámú Ígékenn meg-eggyezőleg történik ez a' Megjegyzés, Hajtogatásnak mondatik. Eléadódtak már feljebb azon Jelek, a' mellyeknél fogva ezen Erányosságok, az Ígékenn láthatókká tevéhetnek; elő kell tehát már most azt is adni, hogy miképpenn érthetik-meg a' Siketnémák

az Ígéknek grammatikabéli Változásait eleinte több egyarányú Példák által, és azután miképpenn tanúlják-meg magoktól azokat il-
lendő Módonn használni.

Itt tsupánntsak a' Jelenvaló Idővel való Bánást magyarázom-meg körülülállások abbann, mivel onnann könnyenn észrevehet-
ni, miképpenn kell a' többi Időkkel is bánni. Az Ígéknek külömbféle Hajtogatás-
formái és Nemei előfordúlnak ama' Siketné-
ma Oskolakönyvbenn, melyet 1810-dik Ész-
tendőbenn készítettem, és a' mellynek
Tzíme ez: „Első Megesmérések a' Si-
ketnémaák számára. A' Magyar Ki-
rályi Siketnéma Intézetbenn lévő
Nevendékek Hasznára.“

Mindenek előtt szükséges az, hogy olly
Ígék' Lajstromát, mellyeknek Jelentését a'
Siketnéma igen könnyenn megfoghatja min-
denkor készenn tartson magánál a' Tanító, il-
lyenek pedig ezek; *nézni, menni, ugornt,*
látnt, dolgoznt, imádkoznt, nevetnt, sírnt,
írnt, álnt, 's a' t. Azok közül ki írvánn
egynéhányat a' Táblára, megmagyarázza a'

Jelentéseiket, Jelek által a' Tanulóknak. Mily helyt pedig a' Jelentéseiket megfogták, a' mit megtudhatni, onnann ha az Ígére mutatván annak Tagjártatásjelét, azután pedig a' Tagjártatásjelt előmutatván az írott Szóra mutat a' Siketnéma; akkor letörülheti bizvást azokat, azombann az egygyiket ismét újjonnann a' Táblára írja a' Jelenvaló Időnek mindegygyik Személyje szerint mind az *egygyes* mind a' *iőbbes Számbann*, így:

én nevet **EK**

te nevet **SZ**

ő nevet

mi nevet **ÜNK**

ti nevet **TEK**

ők nevet **NEK.**

Esmérik már a' Tanulók a' Személyeket, tudják az Íge' Jelentését, sőt a' Jelenvaló Idő Jelét is, itt tehát tsupánnsak a' Végbetűkre kell őket figyelmeztetni, mellyeket eleinte azért szükséges nagyobb Betűkkel kiírni, hogy annál szembetűnőbbek legyenek.

Ekkor az (*én-re*) és a' Gyökérszóra *nevet* mutat a' Tanító 's maga is nevet, aztán megtsinálja mind a' két Szóhoz illő Jelt, annakutánna az (*EK-re*) mutatván a' Tanulókra néz, és a' Jelenvaló Idő' Jelétis megtsinálja. Továbbá maga eleibe állít egygy Tanúlót, megparantsolván neki, hogy nevéssen, az alatt pedig míg ő nevet a' *te nevétszre* mutat, és ezen Szókhöz illő Jeleket, a' Jelenvaló Idő' Jelével egygyütt megtsinálja, itt is főképpenn a' Végbetűkre (*SZ*) vígyáztatván a' Tanulókat. Ez meglévén bizonyos Távoúságra állítja egyik Tanulóját a' Táblától, annak is megparantsolván hogy nevéssen, és míg az nevet, az ő *nevet-re* mutat, megtsinálván az ahoz illő Jeleket hozzá tevén egyszersemind a' Jelenvaló Idő' Jelét is, és a' végbetűkre vígyáztatván a' többit is.

Ez megtörténvén által megy a' Többet Szám' első Személyére; *mi nevet ÜNK*, akkor valóban mindnyájának nevetni kell a' Tanítóval egygyütt, mikor ezen Szókra *mi nevet ÜNK* mutat a' Tanító és az azokhoz illő Jeleket a' Jelenvaló Idő' Jelével egygyütt meg-

tsinálja. *A' ti nevet TEK-nél* nevelteti a' Tanító egyszerre mindegyik Tanulóját, azombann maga nem nevet ugyan, de a' megkívántató Jeleket még is megtsinálja az említett Szókra mutatván. *A' Többes Számnak* harmadik Személye *ők nevet NEK* Megmagyarázásakor félre állít a' Tanító egynéhány nevető Fiút és Leánykát vegyest bizonyos Távozságra a' Táblától, azután megtsinálja az ezen Szókhöz illő Tagjártatás Jeleket is.

Minekutánna pedig a' Tanító ezen Ígének Jeleit, a' Jelenvaló Időbenn újjouann megismétítette volna rövidedenn, azt parantsolja a' Tanulóinak, hogy azon Szóknak Jeleit, melyekre a' Kezével vagy valami Páltzikával mutatni fog, egyszerre mindnyájann megtsinálják. Mihelyest ezen Ígék' Jeleit a' Jelenvaló Időnek mindegyik Személyére nézve kimutatni tudják, letörli a' Tanító az egész Gyökérszót *nevet*, a' Személyeket és a' Végbetűket.

én

EK

te

SZ

ő

—

<i>mi</i>	<i>ÜNK</i>
<i>ti</i>	<i>TEK</i>
<i>ők</i>	<i>NEK.</i>

A' Táblánn hagyván mind azonáttal, a' mellyek közzé más Íge' Gyökérszóját bértja, annakutánna éppenn azt tselekszi ismét, a' mit elébb, de már ekkor nem mulat annyi Időig mint először.

Ha a' Tanulókkal a' feljebb megírt Mód szerént kilentz vagy tíz Ígenn keresztűl mentünk, bizonyosan bélesznek az Ígék Végbe-tűli az Emlékezetjekbe nyomva, 's nem is leszsz őket szükséges a' Könyvnélkültanulásra szorítani, főképpenn ha a' Regulás, és Segítő Ígéknek (*vagyok, leszek,*) Hajtogatástabellái a' Kezeikbe adódnak, mellyeket, a' kétséges Történetekben, úgymint Utmutatókat megtekínlhetik.

Eddig tsupánntsak azt követték - el a' Tanulók, a' mit a' Tanítók előtők tselekedtek; de már most Ideje van annak is, hogy ők magok is megpróbálják, ha tudják-e az Ígéket a' Jelentő Mód' mindegygyik Szemé-

lyébenn illendőenn hajtogatni? Ekkor a' nagy Tábla eleibe áll az egygyik közülök, a' többiek pedig az Írótablátskájokat veszik a' Kezeikbe, és arra írják azt, a' mit a' Tanító Jelek által mutatni fog nekik. Ez megtörténvén a' már megtanúlt Igéket, hol ebbenn hol pedig amabbann a' Személybenn és Számbann lediktálja a' Tanító, a' Tanulók pedig a' megkívántató Szókat írják le, azon Jelekre. Igaz ugyan az, hogy eleinte gyakrann hibáznak, eltserélvén a' Végbétűket, sőt sokszor az egész Szót is elfelejtik, de olyankor a' Kéziábécével segíti őket a' Tanító, mellyel mindennémű Hibát helyre igazítani szokott.

Engedődjön itt meg egygy Megjegyzés, mellynek szükségképpenn az egész Oktásra ki kell terjedni.

Ója magát a' Tanító kiváltképpenn a' Békételenségtől, és azon káros Kívánságtól, hogy a' Siketnéma Tanulóját megterhelje a' Tanulásbann, mert se kívánni, se reményleni nem lehet, hogy ő egygy vagy két Látásra avagy Elődiktálásra valamelly egész Szóhoz megkívántató Betűket, az illendő Rend sze-

rént az Elméjében megtartsa. Azonnal bosszszonkodik, hogyha a' tízszer elfelejtett Szót annyiszor újra ismételteni kénytelenítetik. Sőt arra szoktassa magát, hogy a' Tanulóinak Tehetségét Szelídséggel és Békességtűréssel fejtoztesse ki.

Mihelyest a' Tanulók a' tsinált Jelkre számos Ígéket helyesenn le tudnak hajtogatni, akkor egyszeribe megismerhetjük velök; a' bizonyító, tagadó és kérdező Formák között lévő Külömbözöskéket. Ezen Szótskák *igen, igenis, nem* Jelét tudja kiki közönségesenn. De itt ezen Szótskáknak *Ki* vagy *Kitsoda, mi, vagy mitsoda* Jelentését és Jelét is meg kell a' Siketnémáknak tanulni. A' *ki* vagy *kitsoda* Megmagyarázásakor Személyekre, a' *mi* vagy *mitsoda* ékor pedig Dolgokra kell mutatni, olly Tagmozgatás' Kijelentésével, melly a' Kérdéskor mindennémű Emberbenn természetesen. Mihelyest pedig a' Tanulók ezen Szótskákat *igen, igenis, nem, ki? kitsoda? mi? mitsoda?* értik, akkor tülstént bizonyos Tselekedetet vitet a' Tanító valamellyikkel köz-

zülök véghez p. o. *Térdepelést*, ő pedig maga ezeket:

Te térdepelsz

Én nem térdepelek

Ő nem térdepel 's a' t.

a' Táblára írja minden Személybenn mind az Egygyes mind a' Többes Számbann, és azokat Jelek által is megmagyarázza nekik. Minekutánna ez a' Gyakorlás egy darabidőig folytatódott volna, a' Kérdésekre kell által menni, még pedig eleinte éppenn ezen Ígé-
vel, de csak a' Jelenvaló Időbenn, így:

Térdepelek én?

Térdepelsz te?

Térdepel ő?

Kitsoda térdepel? 's a' t.

Ezekre hol Jelek által, hol ismét Írás által kell a' Tanulóknak felelni. Mihelyest ezen Kérdésekre gyorsan tudnak felelni, több Ígéssel is, mellyeknek Értelmét mind-
azáltal már tudják, véghez vitettetik az előb-
beni Gyakorlás, így:

Én nevetek

Te sírsz

Ő ír

Mi látunk 's a' t.

Azután kérdezni kell:

Nevetek én?

Sírok én?

Nevetsz te?

Sírsz te?

Ír ő?

Dolgozik ő?

Láttok ti?

Mit csinál ő?

Mit csinálnak ők?

Kitsoda dolgozik?

Kitsoda lát?

Kitsoda család?

A' többi Időkkel és Módokkal is, mind a' Tselekvő mind pedig a' Szenvedő formájú Igékkel, éppenn így kell bánni p. o.

Dolgozik ő? — Dolgoza ő?

Kitsoda dolgozik? — Kitsoda dolgozott?

Esznek mi? — Fogunk mi enni?

Rajzol ő? — Fog ő rajzolni?

*Kitsoda rajzol? — Mi fog (íródní trat-
tatni)? 's a' t.*

Mind ezekre a' Kérdésekre (igen-nel) vagy (nem-mel), vagy pedig a' Személy' vagy Tse-
lekedet' Megmutatása vagy gyakran Írás ál-
tal is, a' mint azt a' Kérdés megkívánja,
kell a' Tanulóknak felelni. Könnyenn által
láthatni innenn, hogy már ekkor az egész
Oktatás tréfis Játékká átalváltozik; de való-
bann is sokféle mulatságos Változásokat okoz
az, hogyha a' Tanító, hol Rendbenn, hol
egygyenként, hol ismét egyszerre kérdezi-ki
a' Tanulóit, megtudni akarvann, kitsoda tud
közülök legfrisebbenn, és legigazábbann fe-
lelni? A' leggyakrabbann visszamaradottat
mind addig kell Kikérdezés által segíteni,
míg a' többiekkel egygyarányos Gyorsaságot
nyert, a' Feleléste.

Azon Tartósság, melyet a' Siketnéma
Tanulók az efféle Gyakorlas által, a' Nyelv-
nek Kezdőfundamentomábann nyernek, majd
nem elhíhető, és kimondhatatlan hasznú az
egész következendő Oktatásra nézve. Kilentz

esztendő's Tapasztalásom helybehagyja már az efféle Tanításmódot és meg is bizonyítja a' Mondásomnak Valóságát.

B. A' N E V E K R Ő L.

I. A' NEVEKRŐL ÁLTALJÁBANN.

Név az a' Szó, melly vagy magát a' Dolgot, vagy annak Minéműségét jelenti p. *Alma, Könyv, Kréta, Torony, magos, szép, rút, tiszta 's a' t,*

Dolog pedig minden, a' mi vagyon vagy lehet a' Világonn.

A' Nevek közé számlálódhatnak tehát.

a.) a' Magábannérthetők, Tulajdonnevek, Köznevek.

b.) a' Mássalérthetők.

c.) a' Számlálószótskák.

d.) a' Mássalérthetőköl származott Magábannérthetők.

e.) a' Részesülők és

f.) a' Névmássai.

A' nélkül, hogy ezen Szóknak Külömbőzségéről valamit tudtak volna a' Siketnémák, megtanúltak ők mindjárt az Oktatás' Elejénn (a' mint tudjuk) sok érzéki Dolgokat, és jelentő Neveket. Effélék azon Tárgyak' Nevei, mellyekkel körül vágynak véve, és a' négy Érzékeikre béhatnak, azombann még ezek közül is azok a' legvilágosabbak és magokat kedveltetők ő előttök, és leghamarább is megfoghatók 's megtarthatók, a' mellyek látható Dolgokat jelentenek. Felette könnyeenn megtanúlják a' Siketnémák azon Szók' Neveit, mellyek az emberi Testnek Tagjait, úgymint; — *Fej, Szem, Orr, Száj, Fog, Kéz, Láb, Nyelv* 's a' t. a' szükséges Háziesszközöket — *Asztal, Ágy, Szék, Tükör, Almáriom*, 's a' t. a' Ruhadarabokat — *Kalap, Mente, Dolmánv, Nadrág, Tsizma* 's a' t. a' Szemmel meglátható Dolgokat — *Nap, Hold, Tsillag* 's a' t. megjegyezik. Azombann ezen Szókat eddig csak egygyenként, a' többi Szókkal való Öszvekaptsoltatás nélkül tanúlták meg; de már most meg kell veleek az ő Meghatározásaikat, a' mellyekbe más Szók által helyheztetődnek, és a' mellyeknek Tudása nélkül lehetetlen a'

Nyelvet Öszveköttetésbenn megértetni. Olly Változásokkal kell a' Dolgot elkezdni, a' mellyek mindennémű Nevekre ráillenek közösen, ilyenek a' Számok és az Esetek.

2. A' SZÁMOKRÓL.

A' Táblára ír a' Tanító egynéhány Magábannérthetőt az egygyes Számbann, így: *Alma*, *Író toll*, *Könyv*, és minekutánna a' Tanulóinak azon Dolgokat, a' mellyek ezen Magábannérthetők által megjegyeztetnek, egygyenként előmutatta volna, az egygyik helyre több Almát, a' másokra több Író tollat, a' harmadikra pedig több Könyvet rak, akkor egyszeribe a' többes Számba teszi az előbbeni három Szót így;

Almák, *Író tollak*, *Könyvek*, és megmutatja nekik Jelek által, hogy már akkor ezen Szók nem egygy magános Almát, egygy magános Író tollat, vagy egygy magános Könyvet, hanem többet jelentenek. Itt főképpenn arra kell a' Tanulót figyelmeztetni, hogy a' Többes Szám részszerént a' Szó bann történt tsekély Változtatás, részszerént pedig egy

vagy két Végbetű' Hozzáadása által , készül meg.

Az egygyes Szám' Kijelentésére semminémű Jel se szükséges, mivel a' nélkül is mindenkor az egygyes Számba teszik a' Siketnémák a' Szót, mihelyest a' többes Szám. Jelck által meg nem mutatódik nekik. A' Többes Szám' Jele pedig abból áll, hogy az egygyik Kezünkönn mind az öt Újjainkat mozgatjuk semminémű bizonyos Számot meg nem határozván.

3. AZ EJTÉSEKRŐL.

A' Név mind az Egygyes mind a' Többes Számbann többféle Értelembenn jöhet elő, mellyet egygy, két vagy három Végbetűnek Hozzáragasztása jelenti ki.

A' Magyar Nyelvnek különböző Végzeteire nézve számtalan Ejtést kellene megállapítanunk, így : *Pohár*, *Poharé*, *Pohárnak*, *Pohárt* vagy *Poharat*, *Pohártól*, *Pohárba*, *Pohárbann*, *Pohárból*, *Poháronn*,
' a' t ' .

Mindazonáltal mi tsak a' négy első Végezetet állapítjuk meg négy Ejtésnek, mivel az első Végezet kinevezi azt, a' kiről vagy a' miről valamit mondunk p. o. *A' Siketnéma ír.*

A' második Végezet azt jelenti ki, hogy a' *Neveződött* (Subjectum) kié? vagy annak mástól való Eredetét, Szármozását, Bírattatását vagy valakihez Tartozását adja elő. p. o. *A' Siketnéma a' ki Uré ír.*

A' harmadik Végezet, azt adja elő, hogy a' Tselekedet ki számára, mitsoda Szándékkal, megy véghez, és kihez vagy mihez intéztetik, p. o. *A' Siketnéma a' ki Uré, ír az Attyának.*

A' negyedik Végezet kimutatja a' Tselekedetnek egyenes Tárgyát vagy Tzélját, vagy azt, a' mit valaki Tselekszik p. o. *A' Siketnéma, a' ki Uré, ír az Attyának Levelet.*

A' többi Ejtések pedig a' nélkül is Előutóljárók, a' melyekről alább Szó leszen. Ezen négy Ejtés a' következő Módon

magyarázódhatik meg a' siketnéma Tanulóknak.

Mindenekelőtt felírja a' Tanító a' Kérdező Szókat *Mi? Mitsoda? Ki? Kitsoda?* a' Táblára, azután pedig egynéhány Magábannérthetőt ír azok után, így?

1. $\left(\begin{smallmatrix} \text{Ki?} \\ \text{Kitsoda?} \end{smallmatrix} \right) \left(\begin{smallmatrix} \text{Mi?} \\ \text{Mitsoda?} \end{smallmatrix} \right) - \text{Ur} - \text{Író toll} -$
Könyv.

2. *Kié? Mide? — Uré — Író tollé — Könyvé.*

3. *Kinek? Minek? — Urnak — Író tollnak —*
Könyvnek.

4. *Kit? Mit? — Urat Író tollat — Könyvet.*

1. $\left(\begin{smallmatrix} \text{Kik? Mik?} \\ \text{Kitsodák?} \end{smallmatrix} \right) - \text{Ura} - \text{Író tollak} -$
Könyvek.

2. *Kiké? $\left(\begin{smallmatrix} \text{Miké} \\ \text{Mitsodáké} \end{smallmatrix} \right) - \text{Ura} - \text{Író tollaké}$*
— Könyveké.

3. *Kiknek? $\left(\begin{smallmatrix} \text{Miknek?} \\ \text{Mitsodáknak?} \end{smallmatrix} \right) - \text{Ura} - \text{Író}$*
tollaknak — Könyveknek

4. *Kiket? $\left(\begin{smallmatrix} \text{Miket?} \\ \text{Mitsodákat?} \end{smallmatrix} \right) - \text{Ura} - \text{Író}$*
tollakat — Könyveket.

Ezen Szókhöz illő Jeleket tudják már a' Siketnémák, itt tehát csak az Ejtések által történt Változásaikra kell őket vigyáztatni. Értésekre adódik nekik, hogy mind a' Kérdezőszók', mind a' Magábannérthetők' Jeleihez hozzá tedjék a' Rendelőszámok' 1-ső, 2-dik, 3-dik, 4-dik Jeleit, ahozképest a' mint a' Szó az első, második, harmadik vagy negyedik Ejtésbenn van.

Annakutánna megismertetődik velek lassanként egész Mondásokhann, hogy az első Ejtés ezen Kérdésekre *Ki? Kítsoda? Mi? Mitsoda? Kítsoda tselekszik* vagy *szenned valamit?* a' Személyeknek vagy Dolgoknak Megnevezésére használtatik; hogy a' második Ejtés ezen Kérdésre *Kie? Mie?* azt adja elő, hogy valami mástól bírattatik, vagy mástól származik; hogy a' harmadik Ejtés ezen Kérdésre *Kinek?* vagy *Minék?* arravaló, hogy az azt a' Személyt vagy Dolgot kimutassa, a' kinek vagy a' mellynek valami adódott, vagy a' kitőlmitől valami elvevődött vagy pedig a' kinek minek valami tselekvődött; és hogy végtére a' negyedik Ejtés

ezen Kérdésre *Ki?* *Mit?* azt mutatja ki, a' mit valaki tselekszik, tesz, vagy szenved.

Igaz ugyan az, hogy az előszámlált Meghatározások, mellyek az Ejtéseknek Használtatásból vevődtek, általjábann ki-nem terjedhetnek mindentivé, azombann nem is szükséges az még most, mivel itt tsu-pantsak az a' Szándéka a' Tanítónak, hogy a' Tanulóival az Ejtéscket egymástól megkülömböztethesse.

4. A' MAGÁBANNÉRTHETŐKRŐL.

A' Magábannérthető a' legfonto-sabb Beszédrész, mivel az ő Kedvéért vagy-nak jelen a' többi Szók is mindnyájann, szük-séges is tehát azt nagyobb Kezdőbetű által a' többtől megkülömböztetni. Nem tsak a' való-ságos magokbann fennálló (per se subsistentes) Dolgo k', mint: *Ház*, *Kő*, *Élőfa*; hanem még az olyan Tulajdonságok' és Tselekedetek' Nevei is, mellyek a' nél-kül, hogy valamelly más Dolgonn találhatók volnának, úgy tekinthetődnek, mint magok-

bann fennálók ; így *Virtus* , *Gonoszság* , *Evés* , *Ivás* 's a't. is valóságos Magábannérthetőknek neveződhetnek. Mindennemű Mondásbann, vagy magának a' Magábannérthetőnek , vagy pedig (úgymint esméretesnek) az ő Helyét kipótoló N é v m á s s á n a k , jelen kell lenni. Általjabann a' Mondásbann lévő Fontosságáról és Elkerülhetetlenségéről vevődött a' Magábannérthetőnek Tagjártatás Jele is, melly abból áll , hogy a' Magábannérthető' Értelmének Előadása után bizonyos kiderült Ábrázatváltóztatással egygy keveset felemeljük a' Kezünket, annak Kijelentésére, hogy az olyan Szó , mellynek a' többiek felett Elsősége vagyon , és mellyet nagy Kezdőbetűvel kell kiírni,

A' Magábannérthetők' külömbféle Eljetegetéseit, Mustratabellából kell a' Siketnémáknak megtanúlai.

5. A' MÁSSALÉRTHETŐKRŐL.

a.) A' M á s s a l é r t h e t ő k r ő l á l t a l j a b a n n .

A' Mássalérthetőnek sem Minéműsége nintsen, sem magábann fenn nem áll, hanem vagy hozzáragasztja a' Magábannérthetőhez, a' Tulajdonságot és Minéműséget p. o. az *Élőfa zöld*. Vagy pedig úgy adódik általa elő a' Tulajdonság, mintha már az rajtataláltatna a' Magábannérthetőnn 's azzal úgy szölvánn összeegyesülve lenne p. o. a' *zöld Élőfa*.

Az elsőnek illendő Megmagyarázására mindenekelőtt a' Segítő Igéket *vagyok, leszek*, szükséges a' Siketnémákkal megesmértetni, mivel ugyan azok vagy össze, kaptsolják a' Mássalérthetőket a' Magábannérthetőkkel, vagy pedig el is választják azoktól a' Tagadás' Hozzáadása által,

Ekkor Személyeket vagy Dolgokat ír a' Tanító a' Tábla' bal Oldalára, a' Közepére egynehány olly Mássalérthetőket, mellyek érzéki Tulajdonságot jelentenek, és a' bal Oldalonn lévő Személyekhez vagy Dolgokhoz hozzáillenek, Jobbra végtére a' Segítőíget *vagyok* de nem csak a' Jelenvaló hanem a' többi Időkben is így:

En nagy vagyok
Te kicsiny vagy
Ő kövér volt.
A' Kalap rút leszsz
A' Kreta fehér
A' Vér veres
Mi erősek vagyunk
Ti erőtlenek vagytok
Ti kicsinyek voltatok
Ők igyekezők
A' Kövek nehezek
A' Tollak (könnyűek
könnyűk.)

Hogy a' Siketnéma ezen Mondásokat helyesenn megérthesse, szükséges neki *legelőször* megmagyarázni, hogy ez a' Betű (A) vagy ez a' Szótska (Az) melly vagy éppenn a' Magábannérthető előtt áll, vagy pedig a' Magábannérthető előtt álló Mássalérthető eleibe tévődik, semmit se' jelent magábann, és hogy soha se' áll egyedül, hanem hogy mindenkor más Szók Társaságábann találtatik fel *másodsor*, hogy mindegygy legyen ugyan akár (A) akár (Az) tévődik a' Szók eleibe, de hogy mindazonáltal a' jobb Hang miatt

az (A) még is az úgy nevezett Magábannhangzókon kezdődő, az (Az) ellenbenn az úgynevezett Mássalhangzókon kezdődő Szók elejbe szokott tévedni.

Ez meglévén a' Mássalérthetőket kell egygyenként megmagyarázni, és azokat a' Személyekre vagy Dolgokra úgy szólván rátenni. Ekkor úgy telekszik a' Tanító, mintha ezen Mássalérthetőket (*nagy*) leakarván a' Tábláról venni az (*Én-re*) (*kitsiny-t*) a' (*Te-re,*) a' (*kővért*) az (*Ő re,*)'s a' t. akarná tenni. Továbbá meg kell magyarázni, hogy a' jobb Oldalonn lévő Segítő Íge arra való, hogy a' Mássalérthetőket a' Magábannérthetőkhez hozzákaptsolja, és hogy a' közepsőket az elsőkhöz hozzáragaszsa. Innen formálódnak mind a' Mássalérthetők' mind pedig a' Segítőigék' Természeteihez hozzáalkalmaztatott Jelei. A' Mássalérthetőnek Tagjáratásjele abból áll, hogy az egygyik Kezünket a' másikra tesszük az által kijelenteni igyekeztvén, hogy a' Mássalérthető olly Tulajdonság legyen, melly a' Magábannérthető által valamelly megjegyzett Személyre vagy Dologra általvivődik. A' Segítőigének (*va-*

gyok) Kijelentésekor is egymásra tesszük ugyan a' Kezeinket, mindazonáltal hozzátévén a' Személy' az Idő' a' Mód' és a' Szám' Jelét is, a' szerént a' mint azt a' Környül állás megkívánja. Szükséges itt a' Siketné mával megesmértetni, hogy a' Magábannérthető előtt álló Mássalérthető sem az egygyes, sem a' Többes Számbann nem ejtegetődik, p. o. *jó Ember, jó Emberé, jó Embernek, jó Embert, jó Emberek, jó Embereké* 's a' t. Ugy Ejtegetődik mindazonáltal mint a' Magábannérthető maga, mihelyest magában áll, így; *jó, jót, jónak, jót, jók, jóké* 's a' t. Végtére még azt is meg kell vele a' Mássalérthetőkről jegyeztetni, hogy azok akkor se ejtegetődnek ugyan, a' mikor először tüstént a' Magábannérthetők után következnek, p. o. *Ez a' Könyv drága*, és másodszor a' mikor azok között és a' Magábannérthetők között valaminémű Szótskák állanak, így: *drága ez a' Könyv, drága a' Ház, szép az én Ruhám* 's a' t. azombann a' Mássalérthetők is a' Többes Számba kell tenni, mihelyest az ő Magábannérthetőjök abban van, így; *ezek a' Könyvek drágák, ezek a' Lopak szépek, drágák ezek a' Könyvek, drágák a'*

Házak, szépek az én Ruháim 's a' t. Jóllehet hogy ezen Történetekben elhagyódik a' Segítőige *vagyon*, mindazonáltal alattombann mégis értetődik.

Igaz ugyan az, hogy mindennémű Mondásbann három Darabot kellene észrevennünk

Először: bizonyos magábann fennálló (per se subsistentem) Dolgot, a' mellyről valami vagy bizonyítódik, vagy pedig tagadódik. Ennek Neveződött (*subjectum*) a' Mesterségnyelvben a' Neve.

Másodszor bizonyos magábann fenn nem álló Dolgot, a' mellyet a' Neveződöttről mondunk. Ennek Mondódott (*praedicatum*) a' Neve.

Harmadszor. Olyan Szót, melly az említett két Megfogást vagy öszvekapcsolja, vagy pedig elválasztja egymástól. Ennek Foglaló (*copula*) a' Neve.

A' Foglaló Szótska (*vagyon, van*) gyakran ki nintsen ugyan téve (a' mint már em-

lított) mert lehet így szólani: *ő kövér, a Kalap fekete, a Kréta fehér* 's a' t. azombann az semminémű Akadályt se okozhat a Megértésünkben, mivel a' Foglalo mindenkor alattombann értetődik, melly a' magános Megfogásokat öszvekapcsolja, hatsak a' Megfogásnak Öszvekapcsoltatását valami tagadó Szótska el nem választja egymástól.

Itt tehát az szükséges elkerülhetetlenül, hogy a' Tanító mindegygyik különös Mondás Megmagyarázásánál főképpenn azt mutassam meg a' Tanulóinak szembetűnőleg, hogy mindennémű Mondásbann, a' hol a' bizonyító Szótska *igen*, jelen nintsen is, mindenkor Bizonyítás, a' hol pedig ezen tagadó Szótska *nintsen* vagy *nem* előfordúl, mindenkor Tagadás jelentődik, így ezen Példábann: *Én nagy vagyok*, magára mutat a' Tanító azután elemutatja a' *nagy* Jelét, és egymásra tévén a' Kezeit, a' Bizonyítás Jelét is megtsinálja. Ezen Példábann ellenbenn: *Én nem vagyok nagy*, magára mutat, azután egymásra tévén a' Kezeit, de ismét frissenn széjjel is vevén megrázza a' Fejét, amakután megtsinálja a' *nagy* Jelét, azt jelentvén

vénn ki, hogy a' *nem* Szótska által az *én* Szó-
ról, tagadódik a' N a g y s á g.

b. A' MÁSSALÉRTHETŐKNEK GRÁDI-
TSONKÉNTVALÓ EGYBEHASONLÍTÁSÁRÓL.

A' Siketnémák felette könnyen meg-
tanúlják ugyan általlátni, hogy a' Dolgok'
Tulajdonságainak, és Minéműiségeinek Grá-
ditsai vagynak, és következőleg azt is, hogy
a' Mássalérthetőket nagyítani vagy kicsinyí-
teni lehet; mindazonáltal még is szükséges
nekik mind ezeket érzéki Példákban meg-
foghatólag megmutatni.

Eleinte a' Táblára írja a' Tanító ezen
Mondást :

Én nem vagyok,

azután kimutatja Jelek által, hogy e-
zen Tulajdonság *nagy*, a' nélkül hogy vala-
mi más Személylyel, vagy Dologgal egybe-
hasonlított volna, valóbann feltaláltatik
valami Személybenn vagy Dologbann. Ké-

sőbbre maga mellé lépteti egygyiket a' nagyobb Tanulói közzül 's akkor a' Táblára írja:

Én nagyobb vagyok mint te,

és Értésére adja a' többi Tanulóinak, hogy ő a' mellette álló Tanulóval egybehasonlítja magát, és hogy önnön magábann a' nagy Tulajdonságot magosabb Gráditsbann találja fel, mint az említett Tanulóban. Végére még egygy Tanulót léptet maga mellé, és mind a' kettővel egybehasonlítván magát, a' Táblára írja:

Én legnagyobb vagyok.

Egygy Szempillantásbann észreveszik a' Siketnémák, hogy a' nagy Tulajdonság, a' magát egybehasonlító Tanítóban találják fel, a' legfelső Gráditsbann. Igen természetesek a' Nagyításnak vagy Kicsinyítésnek Tagjártatásijelei, mertha az első Gráditsbann van a' Mássalérthető, akkor az ő közönséges Jelén kívül, más új Jelekre niintsen Szükség, mivel az által kijelentendő Tulajdonság se nem nagyítódik, se nem kicsinyítődik. A'

második Grádits azzal jelentődik ki, hogy a' Mássalérthető Jele után, vagy felemeljük, vagy lehotsátjuk egyszer a' jobb Kezünket, a' szerént a' mint a' Mássalérthető vagy Magasabbságot, vagy Alatsonyabbságot jelent.

Ha pedig a' harmadik Gráditsbann kell a' Mássalérthetőnek állani, akkor annak közönséges Jele után kétszer vagy felfelé emeljük, vagy pedig lehotsátjuk a' jobb Kezünket, még pedig sokkal magosabbra vagy alatsonyabbra, mint azt előbb tselekedtük.

Altal látja kiki, hogy itt főképpenn a' Végbetűkre *bb*, és ezen Szótskára *leg*, kell a' Siketnéma' Figyelmetességét igazítani, mivel ezek által jelentődik ki a' Mássalérthető-kenn, vagy a' második, vagy pedig a' harmadik Grádits, a' Nyelvünkben.

Emlékeztetés nélkül is észreveszi kiki, hogy ezen Mássalérthetőknök; (*kis kiss*,) *alatsony*, *hosszú*, *rövid*, *széles*, *keskeny*, *bő*, *szűk*, 's a' t. Egybehasonlításgráditsai nem a' Kéz' Felemelése által, hanem azok-

nak természetes Jelentéseikhez illő Tagjartásjelek által mutatódnak ki: Következőleg *kiszebb, legkisebb* a' Kéz' Lebotsátódása, *hosszabb, leghosszabb* a' Karonn való Hosszabbítás, *rövidebb, legrövidebb* a' Mutató-ujjonn való Megrövidítés Jele által jelentődik ki.

A' regulás Egybehasonlítást egygynébány Példából is könnyen megtanulják ugyan a' Siketnémák, mindazonáltal Mustratabellából szükséges velek a' regulátlan Egybehasonlítást, mint; *sok, több, legtöbb. Szép, szebb, legszebb* 's a' t. megesmértetni.

c) A' SZÁMLÁLÓSZÓTSKÁKRÓL.

Ezek azért tartoznak a' Mássalérthetők közé, mivel ezek is ejtegetődnek, ámbár egybe nem hasonlítódnak is.

A' Számok tulajdon Nevei vagy Számlálószótszámok, mint; *egygy, kettő*,

* Ezen Szónak *kettő, két* vagy *ket* a' Gyöke. A' Gyökerével akkor kell élni, ha azt úgy-

Három, négy 's a' t. a' kiegyenesített Újjak által mutatódnak ki. A' *Rendelőszá-*
mok is, mint; *első, második, harmadik 's*
a' t. mellyekre ezen Kérdésekre: (hányad?
hányad?) vagy *hányadik?* felelünk, a' ki-
 nyitott Újjak által, de egyszersmind a' Ka-
 runknak előnkbe Nyújtását is hozzá tévénn,
 és mind a' két-féliknél a' Mássalérthető Jelét
 is el nem hagyvann, jelentődnek ki. A'
 Sarkalatos számokat számlálható
 Dolgok által, a' *Rendelőszámokat* pe-
 dig valóbann rendbeállított Személyek vagy
 Dolgok által, kell megmagyarázni. A' tízes
 Számonn túlmenőket elhagyjuk itt, mivel
 azok, a' Számvetésről szóló Szakaszban,
 majd bővebben előfordúlnak.

mint Mássalérthetőt akarjuk összeilletni va-
 lamellyik Magábannérthetővel, így; *Két Ház,*
Két Lada. Mikor ellenbenn Mondódottá
 (subjectum) válik, akkor *kettő* Szóval é-
 lünk, így; *Lovat kettőt vettem,* vagy *Lovat*
vettem kettőt. Ezt a' Siketnémákkal sok Pé-
 da által jól meg kell eméertetni.

d) A' MÁSSALÉRTHETŐKBŐL (*ex adjectivis*) KÉSZÜLT MAGÁBANNÉRTHETŐKRŐL, (*substantivis*.)

Az elvont (abstractus) Magábannérthetőinknek nagy Része, Mássalérthetők-ből készült, ezen Szótagok *ság* *ség*, ragasztódván hozzájuk. Az efféle Magábannérthetők szinte mindenkor megtartják azon Más-salérthetők' Megfogását, a' melyekből származtak; mindazonáltal olly Külömbiséggel, hogy már akkor a' Tulajdonság úgy tekintődik, mint magábann fennálló Dolog, p. o. *nagy*, *Nagyság*, *beteg*, *Betegség*.

Hamar hozzászoknak a' Siketnémák ezen Tekintésmódhoz és felette könnyen is megtanulják a' Magábannérthetőket, Más-salérthetőkből megkészíteni. Az illetén Magábannérthetőket azzal jelentjük - ki, hogy megismerésván a' Mássalérthető' Megfogásához illő Jelt, fontos Tekintéssel feljebb emeljük a' Kezeinket, azt kimutatni akarván, hogy a' *ság* vagy *ség* Végezet által, a' Tulajdonság magábann fennállóvá vált, és hogy az előbbeni Megfogás egyszersmind

már valaminémű Elsőséget nyert. Ha tehát valamelly Mássalérthetőből származott Magábannérthetőt p. o. ezt a' Szót: *Betegség* akarjuk a' Tanulóinknak lediktálni, megtsináljuk a' *beteg* Mássalérthetőhez illő természeti Jelt, melly abból áll, hogy egynéhány szor badjadtann az Életérre bortsátjuk a' jobb Kezünk' Mutatóujját, azután pedig szaporán hozzáteszszük a' Magábannérthető' és az Ejtés' Jelét is.

6. A' RÉSZESÜLŐKRŐL.

A' R é s z e s ü l ő k tsak azáltal különböznek a' Mássalérthetőktől, hogy ezek az Ígéből veszik Fredeteket, mellyektől a' Részesülők az Időnek Melleslegmegfogását megtartják; de egyébbatánt megvannak benne a' Mássalérthetőknak mindennémű Tulajdonságai, sőt mint azok ejtegetődnek is. Tehát mind az Ígékek mind pedig a' Mássalérthetőkkal is részesülnek valamibenn.

Éppenn ezen kettős Részesülésből van az ő Nevek' és Tagjártatásjelek is véve. Ha tehát a' Tanulóknak valamellyik Jelenvaló

időbéli Részesülőt p. o. ezt *síró* lediktáljuk, megtsináljuk ezen Íge' *sírni* természetes Je-
lét, azaz Sírásra igazítjuk az Ábrázatvoná-
sunkat, és úgy teszük a' Mutatóújjunkkal,
mintha a' Szemünkből kigördülő Könytsép-
peket letörülni akarnánk; azután megtsinál-
juk a' Mássalérthető' és a' Jelennvaló Idő'
Jelét is.

Ha ellenbenn valamellyik Régennmúlt
időbéli Részesülőt p. o. *útazott, szeretett* 'a'
a' t akarjuk lediktálni, akkor megtsináljuk
az előlálló Íge' természetes Jelét, hozzá ad-
vann a' Mássalérthető', és a' Régennmúlt Idő'
Jelcit is. Ha pedig Jövendő időbéli Részesü-
lőt diktálunk le, a' minéműek az *andó, endő*
végezetűek, így; *jövendő, adandó*, akkor
megtsináljuk az előlforduló Íge' Jelét, oda
tévén a' Mássalérthető' és Jövendő Idő' Je-
lét is.

Ezekből kitetszik, hogy a' Részesülők,
azon Időre nézve, melyet kimutatnak, há-
romféle osztónak, úgymint:

Jelenvalókra

akkor vagy (Ó) vagy (Ö) a' Végezetjek p. o. *síró kérő.*

Régennmúltakra.

akkor (tt) a' Végezetjek, így : *trött Könyv, keresett Páltza.*

Jövendőkre.

akkor *andó* vagy *endő* a' Végezetjek, mint : a' *jövendő Vasárbann, adandó Alkalmatossággal.*

A' Részesülők is úgy ejtegetődnek ugyan mint a' Mássalérthetők, azombann tsak akkor, mikor egyedül állanak, mertha Magábanérthető előtt vagynak, Változás nélkül maradnak. A' midőn pedig ejtegetődnek, akkor a' már előszámlált Jelekhez, az Ejtés' és Szám' Jelét is hozzá kell tenni.

7. A' NÉVMASSAIRÓL.

a) A' Névmassairól általjábann.

A' Név mássai olyan Szók, mellyek vagy Nevek helyett, vagy a' Nevek mellé, de még akkor is a' Nevek helyett tévődnek.

Mikor a' Siketnémákat a' Név mássai Megfogására, és azoknak Tagjártatás Jeleire megakarjuk tanítani, akkor egynehány olly Példákat írunk a' Táblára, mellyekben a' Magábannérthetők ismértődnek meg a' Név mássai helyett, így: *Péternek vagyon Könyve, Péter a' Könyvet Péter Attyától kapta.* Azután figyelmetessé teszszük őket arra, hogy a' Péter és a' Könyv Neveknek Ismértése illetlen légyen, és egyszersmind azt is értésekreadjuk nekik, hogy rövidebb Szók vagynak, mellyek azon Nevek helyett tévődhetnek, és az ő Helyeiket értelmesen kipótolhatják. Ez meglévén letöröljük a' második Helyenn álló Péter Szót, és a' Személyes Név mássát (Ő) írjuk annak Helyébe; a' második Helyenn álló Könyv Szó Helyébe ezen Mutató Név mássát azt, a' harmadik Helyenn álló Péter Név Helyébe pedig ezen Visszazaló Név mássát maga. Ekkor így fog az előbbeni Mon-

dás állan: Péternek vagyon Könyve, ő azt
a' maga Attyától kapta.

Innenn formálódik általjábann a' Név-
mássa-nak Jele is, melly így tévődik-ki: ki-
egyenesítjük a' bal Tenyerünket, a' jobbat
pedig előre töljük alatta, és a' balt is előbbre
mozdítjuk Helyéről, mintha egygy Dolgot
elvévén maga Helyéről, mást tennénk oda
annak Helyébe. Ezzel azt jelentjük-ki, hogy
a' Személynek vagy Dolognak Neve kiha-
gyódvann, más Szó tevődött annak Helyébe.

Mihelyest a' Tanulók megértették, hogy
a' Névma'ssai, a' Mondáshann már előfordult,
és következőleg esmérteles Személyeknek vagy
Dolgoknak Neve helyett is állanak, Mustra-
tabellákból meg kell veleek esmértetni a' Név-
ma'ssainak külömbféle Nemeit és külömböző
Változásait.

b.) A' SZEMÉLYES NÉVMA'SSAIRÓL.

A' Személyes Névma'ssai olyan
Szók, mellyek mindenkor Személyek helyett
tevődnek, olyanok ezek: én, te, ő, mi,

ti, ök. Ide valók néha ugyan ezek is: *magam, magad, maga, magunk, magatok, magok*, de ezekről alább leszzen Szó.

Az Ígék' Hajtogatásánál megtanúlták már ezeket a' Tanulóink, itt tehát csak az Ejtegetéseiknek' Mondját szükséges nekik megtanulni.

Ha valamellyik személyes Névmással a' második harmadik vagy negyedik Ejtésben van, akkor a' Személy Jeléhez az Ejtés és Szám' Jelét is hozzá kell tenni.

Ha pedig a' Személyes Névmással utánn ez a' Szó tevődik *magam*, akkor meghosszabbodik a' Személy Jele is azzal, hogy a' két Mutatóújjunkat egynehányszor egygyüvé tesszük. Ez a' Jel általjában az Egygyenlőség Jele is.

c.) A' BÍRÁST JELENTŐ NÉVMÁSSAIRÓL.

A' Bírásst jelentő Névmások két magában fennálló Dologra mutatnak; először azon Személyre, mellynek a' Bírás

tulajdoníttatik, másodszor azon Dologra, mellynek Bírása meghatároztatik. Illyenek ezek: *enyim, tied, övé, mienk, tietek, övék*. Ezek rendesen ejtegetődnek, így: *enyimé, tiedé, övéé, enyimnek, tiednek övének, cnyimet, tiedet, övét*. A' Többsesbenn, *cnyimek, tiedek, övék, enyimeké, tiedeké, övéké, 's a' t*. Ezeknek Kijelentésekor azon Személyre mutatunk legelőször, melly a' Dologot bírja, azután ugyan azon Személy felé fordítjuk a' kiegyenesített Tenyerünket hozzá adván az Ejtésnek és Számnak Jelét is, a' szerént a' mint azt a' Névmássa megkívánja.

d.) A' MUTATÓ NÉVMÁSSAIRÓL.

Ezek kimutatnak valamit vagy valakit, vagy pedig megkülönböztetnek egyebektől, illyenek: *a, e, az, ez, amaz, emez, imez 's a' t*. Idevalók ezek is: *ugyanaz, ugyanez, olly, ollyan, illy, ilyen, imilllyen, amollyan*.

e és *ez* Mutatónévmássainál valamelly közel, vagy jelenlévő Dologra mutatunk a' jobb Kezünk' Mutatóujjával; *a, az* Mutató Névmássainál pedig valamelly távúllévő Do-

logra. Így; *ez a' Kalap* vagy közel, vagy jelenlévő; *az a' Kalap* ellenbenn távüllevő Dolgot jelent. A' Dolognak világosabb kimutatására, vagy Megkülömböztetésére nemmellykor két Névmássa is öszvetevődik, így; *ez az Ember*, *ezé az Emberé*, olyankor a' Jelt is meg kell kettőztetni. Effélék ezek is; *amaz*, melly távulabb lévő Dolgot mint *az*; *imez* vagy *emez*, melly közelebblevő Dolgot mint *ez*; *ugyanaz*, melly az *az*-nak; *ugyan-ez*, melly az *ez*-nek Értelmét világosabban előadja, *olly* vagy *ollyan*, melly a' távüllevő Dolgot a' jelenlévővel, *illy* vagy *ilyen*, melly a' jelenvaló Dolgot a' távüllevővel hasonlóvá teszi 's a' t.

e.) A' KÉRDEZŐ NÉVMÁSSAIRÓL.

A' Kérdező Névmássaival Kérdéseket Szokás formálni. Ezen kérdező Névmássait *Ki?* *Kitsoda?* *Mi?* *Mitsoda?* megismérték már a' Siketnémaink, a' Magabannérthetők' Ejtegetésénél, itt tehát azt szükséges nekik megmagyarázni, hogy ezekenn kívül, még több kérdező Névmássai is vannak, így; *ennyi?* Sokaságot, *hány?* Sar-

kalatos Számot, *hányadik?* Rendelő Számot jelent.

f.) A' VisszaHOZÓ NÉVMÁSSAIRÓL.

Minthogy az effélék a' Személyt, Mondást, vagy Beszédet, az elől lévő Személyre, Szóra, Mondásra vagy Beszédre visszavezetik, tehát az ilyenek' Előfordulásakor, mi is elvévén a' következő Mondásról a' Mutatóújjunkat, azt az Elsőmondásbann megnevezett Személyre, Dologra vagy Mondásra, melyre tudniillik a' Kérdező Név mássa *a' ki*, *a' mi*, *a' melly 's a'* t. mutat, által visszük.

Itt megkell a' Siketnémákkal jegyeztetnünk, hogy ezen Név mássát *a' ki* Személyekre, ezt pedig *a' melly* Dolgokra használják.

g.) A' VisszÁLÓ NÉVMÁSSAIRÓL.

Az ilyenek a' Dolgot vagy Személyt úgy hozzák vissza, hogy azzal azt is, a' mirőlök mondódik, öszvekötik. Ilyenekké vál-

nak ezek; az *ő*, *a'* *maga*, *annak*, *ennek* 's
a' t. p. o. *A' Királyt* dítserik az *ő* Jósá-
 gáért. Minden Ember szereti, *a'* *maga*
Hasznát.

Meg kell itt jegyezni, hogyha *a'* vissza-
 ló Névmássát két Személy vagy Dolog elő-
 zimeg, és mind *a'* kettő ugyan azon Szám-
 bann van, akkor annak Viszszahozására, *a'*
 mellyikre az Íge vivődik, ez *a'* Névmás-
 szükséges *a'* *maga*, nem pedig ez *ő*, így;
Mindent beszél az ostoba Ember, de a' bölts
gondolóraveszi a' maga Szavait; Ha ezen
 Mondásbann *a'* *maga* helyet az *ő* tevődne,
 az ostobára vivődne; *a'* másiknak Visz-
 zahozására *annak* kívántatik, így; *de a'*
Bölts gondolóra veszi annak szavait.

h.) A' NEMHATÁROZÓ NÉVMÁSSAIRÓL.

Ilyenek ezek: *mind*, *sok*, *kevés*, *semmi*,
valami, *némelly*, *valaki*, *akárki*, *kiki*, *egy-*
valaki, *valamelyik*, *egynehány*, *senki* 's *a'* t.
 Az efféléknek írott Lajstroma *a'* Kezébe adó-
 dik *a'* Siketnémáknak; azután pedig néz-
 hető Példák által megmagyarázódnak előttök.

p. o. Nálam van minden Író toll. Sok Gombod vagyon. Nintsen semmi Pénzem. Vagyon valamim. Nintsen semmi jó Ruhád.
's a' t. Nemhatározó Névmássaivá válnak sokszor ezek is; a' ki, a' mi. Ezekről azt szükséges velek megjegyeztetni, hogyha Személyről szóllunk vagy írunk és Magábannérthetőt nem teszünk melléjük, akkor az elsővel kezdjük el a' Beszédet vagy Írást, így: A' ki akar idvezülni. A' ki egészes akar lenni 's a' t. Ha pedig ellenbenn akár Személyről, akár Dologról szóllunk vagy írunk, és Magábannérthetőt teszünk utánnok, akkor az utólsóval élünk a' Beszédet vagy Írást elkezdvénn, így; A' mi az Istentől származik, A' mit a' Király parantsol.

i.) A' FELEKEZET NÉVMÁSSAIRÓL.

Felekezet Névmássa i ezek: *kifele, mifele, tifeletek vagy tiétekfele, őfelek vagy övékfele.* Mivel az ilyen Névmássa i a' Személyes Névmássaiból *en, te, ő, mi, ti, ők* — a' mellyeket a' Siketnémák már esmérk, veszik Eredeteiket, tehát itt tanútsak a' *fele* Jelentését szükséges nekik *néz-*

hető Példák által megvilágosítani, így; összekeverve az Asztalra töltünk egygy Rakás Ötgarasost, Garasost, és Krajtzárt, azután elveszünk azon Rakásból egygy Ötgarasost, egygy Garasost és egygy Krajtzárt 's mindegyik Pénzdarabot külön teszszük az Asztalra, ez meglévén megmutatjuk Jelek által a Tanulóknak, hogy a' Pénzdarabokat ök is külön válogassák, és az Ötgarasosokat a' letett Ötgarasoshoz, a' Garasosokat a' Garashoz, a' Krajtzárokat pedig a' Krajtzárhoz tegyék. Ez is megtörténvén mindegyik Rakást tovább toljuk egymástól, azután ezt írjuk a' Táblára:

A' sok Ötgarasos egyféle Pénz.

A' sok Garasos egyféle Pénz.

A' sok Krajtzár egyféle Pénz.

Háromféle Pénz van az Asztalonn.

Könnyen észreveszik a' Siketnémák ezen Példákból, hogy ezen Szó *féle* vala, melly különválasztott Rakáshoz vagy Nemhez illő. A' *féle* Jele éppenn innenn vagyon véve, melly azzal jelentődik ki, hogy a' kiegyenesített Tenyerünkkel úgy teszünk, mintha valamit különös Rakásokba akarnánk tolni.

A' Név-mássairól azt is szükséges még a' Tanulókkal megjegyeztetni, hogy a' személyes Név-mássainn kívül, mindegyik neműek rendesen ejtegetődnek, kivévén ha Nevek előtt állanak, mert akkor Változás nélkül maradnak-meg, így: *az én Kalapom; az én Kalapomé, ez én Kalapomnak 's a' t. Magam, magad, maga* Név-mássai eleibe tevődnek gyakran a' személyes Név-mássai is, így: *én magam, te magad, ő maga* — ilyenkor *az en, te, ő,* — nem ejtegetődik ugyan Rendszerént, azombann nagyobb Erőnek okáért néha mind a' kettő is ejtegetődik, így: *engemet magamat, tégedet magadat, őtet magát, 's a' t.*

B. A' RAGASZTÉKOKRÓL.

A' Napnyúgoti Nemzetek, annak Kijelentésére, hogy kié legyen? kit, vagy hányadik Személyt illessen valami, egészen kiszokták tenni a' Bírástjelentő Név-mássait, a' Nevek mellé. A' Deákok p. o. így; *mea vestis, tua vestis, illius vestis,* a' Németek így; *mein Kleid, dein Kleid, sein* vagy *ihre Kleid* — De mi Magyarok a' többi

Napkeleti Nemzetekkel egygyütt, némelly Név mássainak csak az utolsó Betűt ragasztjuk a' Szók mellé, így: *RuháM, RuháD, RuhájA, SzemeM, SzemeD, SzemE*, és azok azt teszik ki, a' mit; *mea vestis, tua vestis, illius vestis* a' Deákoknál, és *mein Kleid, dein Kleid, sein Kleid* vagy *ihre Kleid*, a' Németeknél. Az ilyen Betűk Ragasztékoknak neveződnek, mellyek a' Személyek Megkülömböztetésére az Ígékhez is hozzáragasztódnak, így; *szereteM, szereteD, szeretI*, nem külömbenn az Előlutóljárókhoz is, így; *belőleM, belőleD, belőlE*, 's a' t.

Minthogy a' Tanulók ezen Bírást jelentő Név mássait; *enyim, tied, övé, mienk, tietek, övék*; már az Előfordúltakból megtanúlták, 's következőleg a' Jeleiket is tudják, könnyű nekik a' Ragasztékok Jelentését megmagyarázni, felírván a' Táblára ezeket:

Ruha **M**, *Ruha* **D**, *Ruha* **E**,
enyi **M**, *tie* **D**, *öv* **E**,

Szem **M**, *Szem* **D**, *Szem* **E**
enyi, *tie*, *öv*

Azutánn tudtokra advánn, hogy azon Személy' Kijelentésére, melyé a' *Ruha* vagy *Szem* szükségtelen a' Bírást jelentő Név-
 másait; *enyim tied övé 's a' t.* egészen
 kitenni, sőt hogy az a' Nyelvünkben illetlen
 is legyen; hanem hogy úntig elegendő azok-
 nak utolsó Betűit vagy magánosann, vagy
 pedig valameily sógoros Főhangzóval a' Szó-
 hoz hozzáragasztani, és hogy az éppenn azt
 teszi-ki, mintha az egész Bírást jelentő
 Név más a' Szóhoz hozzá vólna ragasz-
 tódva, azaz; azt jelenti ebbenn a' Történet-
 benn, hogy mind a' Bíró Személy, mind
 pedig a' Bír Dolog tsak egygy legyen,
 sőt hogy az a' Bíró Személyt magát is
 megnevezi,

Annakutánna letöröljük a' Bírást je-
 lentő Név másait a' Táblára írt Magá-
 bannérthetők alól, ott meghagyvánn mindaz-
 által azoknak utolsó Betűit, 's akkor így fog-
 nak az előbbeni Szók állani:

RuháM, RuháD, RuháÉ.
SzemM, SzemD, SzemÉ.

Ekkor megmagyarázódik Jelek által a' Tanulóknak, hogy a' rövid Főhangzókon végződő Szókbann megékelődik az utolsó Betű, mihelyt az olyan Szók Ragasztékokat kapnak: tudtokra adódik továbbá az is, hogy a' harmadik Személy' Bírását jelentő Névmássának utolsó (é) Betűje, a' Ragasztékoláskor nem csak egészen elveszti a' maga Ekét, sőt hogy még gyakrann az előtte való Szó' Végénn lévő Főhangzóvá is átalváltozik.

Már ekkor így változtatódnak-el az előbbeni Szók:

RuháM, RuháD, RuháA,
SzemM, SzemD, SzemE.

Végtére arra figyelmeztetődnek a' Ragasztékoláskor a' Tanulók, hogy felette helytelen legyen két Főhangzónak (*Vocalis*) vagy pedig két Alhangzónak (*Consonans*) valamelly Szó' Végénn egymásmellett

állani a' Ragasztékoláskor, és hogy a' helyesebb Kimondás' Kedvéért néha (j) Szolga betűt a' Főhangzók közzé, az Alhangzók közzé ellenbenn vagyaz utolsó Szótagbann előforduló, vagy pedig annak valamely s ó g o r o s Főhangzóját Szokás tenni, 's akkor így igazítódnak-meg az előbbeni Szók:

Ruhám, Ruhád, Ruhája,

Szemem, Szemed, Szeme.

Ezek alá pedig sok olly nézhető Példákat szükséges a' Táblára írni, mellyekből a' Tanulók könnyen észre vehetik, hogy ezen Ragasztékok:

m, om, em, öm,

az első —

d, od, ed, öd,

a' második — és

a, e, i, ja, je,

a' harmadik Személynek tulajdonítják az egygyes Bírást.

Ezekenn keresztül esvénn felírjuk a' Táblára ezeket:

Ruha **NK** *Ruha* **TEK** *Ruha* **EK**
mie *tie* *öv*

Szem **NK** *Szem* **TEK** *Szem* **ÉK**
mie *tie* *öv*

's a' Tanulóinkat a' most elészámlált Megjegyzésekre emlékeztetvénn megmagyarázzuk nekik, hogy itt is elegendő legyen a' Névmássainak utolsó Betűit valamellyik sógoros Főhangzóval a' felírt Szókhoz hozzáragasztani. Azombann elkerülhetetlenül szükséges több Példákból velek megismertetni, először; hogy ezek a' Ragasztékok azt jelentik-ki, hogy a' Birt Dolog tsak egygy ugyan, de ellenbenn a' Bíró Személy sok legyen, másodszor; hogy

nk, unk, űnk,

Ragasztékok az első —

tk, tek, tok, tök,

a' második,

ek, ok, ök, jek, jok, jök pedig a' harmadik Személynek tulajdonítják a' Bírást.

Azutánn ezen Ragasztékos Szókat írjuk a' Tablára:

RuháIM, RuháID, RuháI,
SzemelIM, SzemelID, SzemelI,

és nézhető Tselekedetek által megmagyarázzuk a' Tanulóknak, hogy ezek a' Ragasztékok azt jelentik ki, hogy a' Bíró Személy csak egygy, a' Birt Dolog ellenbenn sok,

Végtére ezen Ragasztékos Szókat írjuk a' Táblára ;

RuháINK, RuháITOK, RuháIK,
SzemelINK, SzemeITEK, SzemeIK,

és megmagyarázzuk a' Tanulóinknak, hogy ezek a' Ragasztékok azt jelentik, hogy a' Bíró Személy is , és a' Birt Dolog is sok,

Minthogy a' Nyelvünkben megszokott terjedő a' Ragasztékok' Haszna, mivel azok nélkül szólni se lehet jóformán, tehát hosszabb időig szükséges a' Siketnémákat a' Ragasztékokban azért is gyakorolni, hogy jól megtanúlhassák minémű Ragaszték illik, ilyen vagy amollian Végződéshez, és ilyen vagy amollian Kijelentésre,

Ragasztékos Mustratabellát kell tehát a' Tanulók' kezébe adni, hogy az Elfelejtetteket abból, újra Elméjékbe szedhessék.

A' következendőkre kiváltképpen szükséges tehát a' Siketnémákat figyelmeztetni, nevezetesen, hogyha a' bíró Személy is, a' bírt Dolog is tsak egygy, ezek a' Ragasztékok használnának,

m, d, a, e, i,

mint: *Nap-om, Nap-od, Nap-ja*
Szem-em, Szem-ed, Szem-e
Tsür-öm, Tsür-öd, Tsür-je vagy
Tsür-i (megrövidítve.)

Annak Kijelentésére, hogy a' bíró Személy sok, de a' bírt Dolog tsak egygy, ezek vevődnek-fel:

nk, tk, ek, ok, ök.

mint: *Kert-ünk, Kert-etek, Kert-jek.*
Tarsoly-unk, Tarsoly-tok, Tarsoly-ok.
Bőr-ünk, Bőr-ötök, Bőr-jök.

Ha a' bíró Személy tsak egygy a' bírt Dolog pedig sok, akkor ezekkel a' Ragasztékokkal kell élni:

im id i

mint : *Könyv-eim, Könyv-eid, Könyv-ei.*
Óra-im, Óra-id, Óra-i.

Ha pedig Végtére az jelentődik-ki hogy
 a' bírt Dolog is, a' bíró Személy is sok, ak-
 kor ezeket a' Ragasztékokat kell használni ;

ink, itek, ik,

mint : *Könyv-eink, Könyv-eitek, Könyv-eik.*
Óra-ink, Óra-itok, Óra-ik.

II. A' NEMVÁLTOZÓ BESZÉDRÉSZEI- RŐL.

A A' SZÓRÉSZETSKÉKRŐL ÁLTALJÁBANN.

Méltánn kérdezheti valaki : mimódonn
 lehet a' Siketnémáknak a' nemváltozó Szóts-
 kák' Értelmét, mollyeknek finom Megfogá-
 sait tsak azokkal lehet közölni, kik a' Nyelv-
 tudománybann felettébb jártasak, megmagya-
 rázni ?

Ere ez a' Felelet : Alkalmasint Kovács
 Hallónak vagon, a' többféle Elszélesztése

miatt, az efféle Szótskák' Értelméről olly igazi Megfogása, mint a' mi idősebb Siketnémáinknak, kik azon Vágyódás által, hogy mindennémű elolvasott vagy meglátott Szót megérthessenek, a' legélesebb Figyelmességre ingereltetnek. Azoknak Megfogásaihoz pedig ezen következő Útonn jutnak lassanként,

Ha p. o. valamellyik Siketnémának ezen Előlutóljáró' (*val, vel,*) Értelmét és Használtatását akarnánk megmagyarázni, akkor a' Táblára kell írunk egynehány olly Mondást, mellybenn a' megmagyarázandó Szótska jelen van, így :

Én a' KrétáVAL írok.

Te KésVEL vágod a' Kenyeret.

Ő FejszéVEL hasítja a' Fát.

Mi a' SzemeinkVEL nézünk,

Ti az OrrotokVAL szagoltok.

Ők KézVEL tartják a' Táblát. 's a' t.

Ezen Szók' *Kréta, Kés, Kenyér, Fejsze, Fa, Szem, Orr, Kéz, Tábla, 's a' t.* Értelmét már régen tudják a' Tanulók, ezen

Ígérni, pedig *írni*, *vágni*, *hasítani*, *nézni*, *szagolni*, *tartani*, tustént leszsz nekik nézhető Megfogások, mihelyest az azokhoz illő Tselekedeteket, a' magok' felírt Neveikkel egygyütt, Szemeik előtt látják. Sőt egyszer-
'mind azt is észre veszik hogy itt a' *val*, *vel*, Szótskák nem jelenthetnek egyebet, mint bizonyos Eszközt.

Meg kell itt nekik azombann magyarázni, hogy a' *val*, *vel*, Szótskákban, a' (*v*) Betű, a' jobb Hangzás és Könnyebb Kimondás miatt gyakran az előtte lévő Szónak utólsó Betűjévé által változik ugyan, de még is annyit tesz mintha a' (*v*) megmaradott volna, ekkor az előbbeni Mondásokban *Késvel* helyett *Késsel*, *Szemeinkvel* helyett *Szemeinkkel*, *Orrotokval* helyett *Orrotokkal*, *Kézvel* helyett *Kézszel* íródik a' Táblára.

Mindazonáltal, minthogy ugyan azon egy Szótskának gyakran többféle Értelme is van, azokat is megkell a' Siketnéma Tanulókkal esmértetni.

Eszterént, mivel a' *val vel* Előlutóháro, Társaságot vagy Késérést is jelent, tehát il-

lyenféle Mondásokat is kell az előbbeni Mondásokhoz írni, így:

A' Bátyámmal játszom.

Az Atyáddal megy a' Templomba.

Ö a' Nényjével ül 's a' t.

Ezen Mondásokból könnyenn észreveszi a' Tamuló, hogy itt a' *val vel* Elölutóljáró már nem Eszközt, hanem inkább Társaságot, vagy Késérést jelent.

De ámbár helyesenn megesmérik is a' Siketnémák ezen Módonn, azon Helyhezteréseket és Öszveköttetéseket, mellyek illy Szótskák által kijelentődnek, mindazonáltal még is felette bajosan tudnák őket azokat helyesenn a' magok Hasznára fordítani, és azokkal illendőenn bánni, ha mindegygyik nemváltozó szótska Megesméréséhez, valami bizonyos és különös Tagjáratásjelt nem kaphatnának, melly által azoknak Jelentését az Elméjékbe állandóúl megtarthatnák és magokat a' költsönös Öszvekaphatásbann mind addig gyakorolhatnák, míg olly Gyorsaságot nyertek, hogy azoknak Jelentéseit,

mind írásbeli Szó, mind pedig Tagjártatásjel által előadhassák Elméjéből.

A' Nyelvtudományértők (*Grammatici*) négy Főklaszszisra osztották a' nemváltozó Szótskákat mellyek vagy Előlutóljáróknak, vagy Határozóknak, vagy Egybefoglalóknak vagy pedig Közbevetőknek neveződnek a' Mesterség nyelvben.

B. AZ ELŐLUTÓLJÁRÓKRÓL.

Olly Szók is vagynak a' Magyar Nyelvben, mellyek a' Nevekhez hol elől hol utól tévődnek, és éppenn azért is helyesenn neveződnek Előlutóljáróknak, ámbár olyanok is vagynak közöttük, mellyek a' Nevekhez mindenkor utól ragasztódnak, mint *a, e, nn, t, tt, szor, szer, ször, vá, vé, 's a' t.*

Az Előlutóljárók, clyan Részei a' Beszédnek, vagy olyan Szók, mellyek a' Dolgoknak vagy Tselekedeteknek Helyét,

Módját, Idejét, Számát, Rendit, Mértékét és egyéb Környülállásait, jelentik.

Az Előlutóljárók mind a' Nevekkel, mind pedig az Ígékkel öszveteződhetnek és úgy egygy Szóvá válhatnak.

Mivel pedig az Előlutóljárók, a' mint már feljebb említődött, hol elől, hol ismét utól tévődnek a' Nevekhez, tehát azoknak közönséges Jele illőenn az lészen, hogy a' Kijelentéseikkor, a' jobb Kezünket egy kis-korig elejbünk azután pedig egyszeribe a' Hátunk megé mozdítjuk. Azombann mivel az Előlutóljárók a' Jelentéseikre nézve felette sokfélék, tehát az ő Értelmeiket is különkülön, nézhető Példák által kell a' Siketnémáknak megmagyarázni, a' Megmagyarázás után pedig mindegygyikféleknek Kijelentésére, azoknak természetes Értelmeikhez illő különös Tagjártatásjelt formálni, és a' mellett állandóul megis maradni.

Ezerért szükséges az Előlutóljárók-ról e' következendőket megjegyezni, és egyszer-

szersmind a' Siketnémáknak sok nézhető Példákban megmutatni, hogy

(a, e,) hol ldőt, mint: *iffanta*, hol pedig Helyet jelent, mint: *haza*, *ide*, *oda*, *ala*, *rajta*, *eleinte*, 's a' t. Itt szükséges a' Siketnémákat azt is megesmértetni, hogy mindennémű *V i s e l ő* Végezete is ilyen mint: *kapva*, *tépve*, *verve* 's a' t.

(ba, be,) egy Helyből más Helybe, még pedig annak belső Részébe való Mozdulást jelent, mint: *Templomba*, *Kertbe*. Megkell itt jegyezni, hogy ezek némellykor Béhatást is jelentenek, tehát olly Példákat is kell előhozni, mellyekből a' Béhatást szembetűnőleg megláthatják a' Siketnémák, mint: *béjárja*, *bészolgál*, *bélát* 's a' t.

(el,) Előmenetelt tészén, vagy valaminek tellyesebb 's tökéletesebb Állapotját, mint: *elfött*, *elnyargalt* 's a' t.

(hez, hoz, höz,) jelent egy Helyből más Helybe, vagy valamelly Dolog mellé való Mozdulást, mint: *Hegyhez*, *Házhoz*, *Bród-*

höz, vagy akár miképpenn való Vitéződést, mint: *tud a' Lóhoz, hasonló az Ökörhöz, 's a' t.*

(*ig*,) Mértéket jelent, vagy Helyre való Mozdulást, mint: *Városig, mindig* vagy szokásszerént *mindég, Óráig 's a' t.*

(*ki*,) Helyből való Mozdulást jelent, mint: *kimegyek, kiadom 's a' t.*

(*kor*,) Időt jelent, mint: *miikor, Ebéd-kor 's a' t.*

(*le*,) Helyről való Mozdulást jelent, mint: *letaszítom, levetem, leesett 's a' t.*

(*lag, leg*,) ha a' Szó' eleibe tévődik nagyítja, ha pedig utánna kitsinyíti annak Értelmét, mint: *legottann, legjobb, legszebb, mállólag, oldalaslag, mellésleg 's a' t.*

(*meg*,) neveli a' Szó' Jelentését, vagy valaminek Tökélletességre lett Menetelét tesziki, mint: *megeszem, megírom, megszállom 's a' t.*

(*mell,*) valamelly Dologhoz vagy Személyhez való Közelítést jelent, mint: *Házmelé,* jöjj mellém 's a' t.

(*nn,*) vagy (*n,*) tészenn valaminek külső Reszinn való Lételet, járul pedig minden-nemű Nevekhez a' Főhangzók (*Vocalisok*) szerint, így: *Fánn, Kertenn, Házonn, Földönn, Kapunn* 's a' t. Határozót is formál, mint: *erőssenn, szépsenn* 's a' t.

(*nak, nek,*) a' harmadik Ejtésnek Végezetje ugyan, azombann mégis valóságos Elölutóljáró, és valaminek vagy valakinek való Tulajdonítását, és nem annyira valamihez, vagy valakihez való Tartozását jelenti 's a' t. mellyet az efféle Szóllások: *Bírónak választották, Bolondnak tartják, Nadrágnak való Posztót vettem, Kapunak, Tűznek, Víznek ment* 's a' t, nyilván bizonyítják. Ezen Elölutóljárók nem utánna, hanem eleibe tévődnek a' Névmassainak, így: *nekem, neked, neki* 's a' t.

(*nan, nen, nat, net,*) Helyből Helybe való Mozdulást jelent, mint: *honnán, innen, messzinnen, onnat, onnet, innét* 's a' t.

(*nál, nél,*) Helybe való Létezt vagy Bír-
rást jelent, mint: *Toronymál, Gyermekeél,*
's a' t. Jelentenek Egybehasonlítást is, mint:
szebbnél szebb, Bolondnál bolondabb 's a' t.

(*nt,*) valamire való Reávitetődést vagy
Tekintetet jelent, mint: *ifjant, szerént vagy*
szerínt 's a' t.

(*ól, öl,*) Helyből való Mozdulást jelent,
mint: *alól, felől, belől, felül.*

(*ra, re,*) Helyre, még pedig valaminek
felső, vagy külső Részeire való Mozdulást
jelent, mint: *Asztalra, Lóra, Kézre, Sze-*
kérre 's a' t.

(*szor, szor, ször,*) jelenti az Időnek,
Sokaságnak vagy Számnak Rendit, mint:
hátszor, hatszor, sokszor, hányszor?

(*t, vagy tt,*) Időt, Állapotot, Helyet
Mértéket, 's a' t. határoz, mint: *Szatmárt,*
Kolosvárt, Györött, végett, nyargalvást,
tetést, mintha volna: Nyargalással, Teté-
vel. Illyenek ezek is: menet, jövet, oldalt

sok Helyt voltam, jó helyett állott a' Vízgyászra. Sokszor az (nn-el) egygyenlő Ereje van, p. o. (Szatmárt Szatmáronn,) (Vátzott Vátzonn,) (jó helyt helyenn,) mind egygyet téssen.

(vá, vé,) a' Nevek mellett, egy Dolognak mássá való Lettét jelenti, és a' Főhangzókon végződő Szókhoz egészenn tévődik így: *Hamuvá, Epévé's a' t,* az Alhangzón végződőkhez tévődvén pedig elesik a' (v,) és a' (v-nek) Kipótolására megkettőztetik a' Szóban lévő Alhangzó, így: *Porrá, Verré, Jéggé,* de ha a' Szó két Alhangzón végződik, akkor szűkségtelen ez a' Megkettőztetés, így: *Földé, Kerté's a' t.* Mikor pedig Határozókhoz vagy más Előlutóljárókhoz tévődik, akkor egygy Helyből más Helybe való Vivődést is jelent, így: *hozzá, melé's a' t.*

(val, vel,) egygyüttvaló Létezt jelent, és éppenn a' szerint járúl a' Szókhoz mint a' (vá vé,) így: *Puskával, Kövel, Krétával's a' t.*

(*ül, ül,*) Reávitetődést vagy Tekintetet jelent, de Személyt, dolgot, Állapotot és Minéműséget is határoz, így: *Tanítóül, Emberül, keresztül, rútül 's a' t.* Azombann némellykor egygyüvéfoglaló Ereje is van, mint; *Szekerestül, Lovastúl elveszett a Kotsis.*

(*bann, benn,*) Helybenn való Lételt vagy Nyugvást jelent, mint: *Templombann, Atmáriombann, Ládábann 's a' t.*

(*elē, vagy elő,*) Helyről való Mozdulást jelent, mint: *előadom, előállok, előszámlálom 's a' t.*

(*elől*) Helyet határoz, mint: *előlülök, előlállok 's a' t.*

Ezekenn kívül sok öszvetett Előlutóljárók vagynak ugyan, de mivel mindnyájamm, a' már elészámlálódottakból tévődnek össze, könnyű azoknak Jelentéseit is, az előbbienekből meghatározni. Mindazáltal mégis mind-egyik' Jelentését különkülön, Példák által kell a' Siketnémáknak megmagyarázni, nehogy

egygyiknek vagy másiknak Értelmét meg nem tanulván, valamelly Mondás' Megértésébenn felakadjanak.

C. A' HATÁROZÓKRÓL.

A' H a t á r o z ó k, olyan nemváltozó Beszédrészei, mellyek se Dolgot, se Tseledetet nem jelentenek ugyan, azombann a' Másalérthetőket vagy Ígéket, néha a' Magábann érthetőket is, (ezeknek akkor Másalérthető Jelentést adnak p. o. *nagyon Gyermekek's a' t.*) meghatározzák, és azoknak Minéműségit, Rendit, Mértékit, és egyéb Tulajdonságait, Helyét, Módját, és Környűllálásait is előadják, a' szerént a' mint valamit tselekszünk vagy szenvedünk,

A' Mondásokbann előforduló H a t á r o z ó k' Értelmét könnyenn megtanulják a' Siketnémák megesmérni, mihelyest őket az Ígére figyelmeztetjük, és velek megesmértetjük, hogy a' pusztá Igénn hibázik a' szükséges Meghatározás.

Annak Megesmérése, hogy az Igém hibázik a' szükséges Meghatározás, anna kén-

teleníti a' Tanulóinkat, hogy a' Határozók' Értelméről, vagy is azon Minéműségről vagy Környűlállásról tudakozódjanak, melly által az Íge bővebbenn megmagyarázódik.

Ennek Okaért a' Táblára írjuk.

En *lassan* *megyek.*
frissen

En *szépenn* *írok.*
rútúl

Azutánn elkövetjük a' felírt Szókhöz illő Töelkedeteket, mellyekből a' Tanulók bizonyosan megtudják a' Határozók' Értelmét.

Itt azt is tudtokra kell adni, hogy némely Határozók is, úgy egybehasonlítódnak mint a' Mássalérthetők, így:

En *lassan* *megyek.*

Te *lassabban* *mégy.*

István *leglassabban* *megy.*

Hasonló Példákból megtanulják a' Siket-némák a' Határozóknak mind Értelmét, mind pedig Haszonrafordítását. De, nehogy Zűrzavar támadjon a' Diktáláskor, szükséges olly közönséges Tagjártatásjelt kidolgozni, melly mindegygyik Határozóhoz hozzá illik, és melly a' Magábann- és Mássalérthető' Jelétől különbözik. Minthogy pedig legközelebbenn az Íge mellett áll a' Határozó, annak Értelmét szorosabbann meghatározvann, a' mint az kitetszik, az előbbeni Példákbann, tehát miis ezt a' Környűlállást fordítvann Hasznunkra, a' szerént formáljuk mindenütt, a' Határozóknak általjábannvaló Jelét.

Nevezetesen: mihelyest, a' Határozónak különös Értelmét előadtuk, lebotsátjuk hirtelen a' jobb Oldalunk mellett, a' Jobkezünket, annak Kijelentésére, hogy az előadott Értelem határozó legyen, és hogy az meghatározza azt, a' mit az Íge határozatlanúl hagyott. E' szerént tehát a' jobb Oldalunk mellett hirtelen való Lebotsáttatása a' Kéznek, vevődik a' Határozóknak közönséges Jelétől.

Példákbaann kell a' Siketnémáknak megmutatni, hogy a' Határozók többfélék, nevezetesen:

a) **Helyet** jelentők, mint: *Hol?* itt, itten, ott, ottan, amott, imitt, mássutt, valahol, akárhol, távúl, sehol, seholye, néhol, ihol, elől, hátúl, mindenütt, benn, bann, kinn, kívül, közel, (felül, felyül fent) (alól alatt) 's a' t. *Hova* vagy *Hevára?* ide, oda, tova, messze, egygyűvé, másuvá, imide, amoda, valahová, akárhová, jobbra, balra, előre, hátra, mindenüvé, sehováse, be, ki, fel, alá, le, 's a' t.

Honnan? vagy *honnét?* innen, innét, amonnét, akárhonnan, onnan, onnét, másunnan, valahonnan, előről, hátúlról, mindenünnen, sehonnan, belülről, kívülről, messziről, közélről, felülről, alúlról 's a' t.

Merre? erre, arra, jobbra, balra, valamerre, akármerre.

Mellyfelé? kifelé, befelé, lefelé, felfelé, jobbkézfelé, balkézfelé, visszafelé, hátrafelé, előfelé 's a' t.

(*Mellyenn? mellyikenn? mezzen?*) ezenn
emezenn, amazonn, 's a' t.

b) Időt Jelentők még pedig vagy.

Jelenvaló Időt jelentők.

*Mikor? ma, már, most, mindjárt,
éppenmost, mégma, azonnal, egyszeribe, tús-
tént, azidénn, idejénn, koránn, 's a' t.*

Múlt Időt jelentők.

*Tegnap, tegnapelőtt, előtt, tavaly, ré-
gen, hajdan, valaha, amnap.*

Jövendő Időt jelentők:

*holnap, holnapután, azután, ezután,
ezentúl, majd, nemsokára, jövendőben, íróvel.*

Bizonytalan Időt jelentők:

*nemmellykor, jőkor, koránn, mindig
mindenkor, gyakran, gyakorta, ritkán, né-*

ha, azombann, sokáig, reggel, este, éjjel, nappal, napestig, viradtig, későn, néhanapján, márakkor, — (haólta? miólta?) régóta, delólta, minapólta 's a' t. Míg? meddig? uddig, eddig, amaddig, emeddig, sokáig, örökkétig 's a' t.

c) Minéműséget, Módot, Állapotot, Környűlállást jelentők, mint: (Mint? miképpenn?) jól, helyesenn, máskeppenn, kiváltképpenn, mindenkeppenn — (Hogy? hogyhogy?) így, amúgy imígy, st. hogy 's a' t.

d) Mennyiséget jelentők: Mennyi? ennyi, annyi, szintannyi, éppennannyi, majdannyi 's a' t. — Mennyire? ennyire annyira, sokrá, kevésre 's a' t. Mennyiszor? sokszor, tízszer, százszor, ezerszer, 's a' t.

e) Rendet és Számot jelentők: Hányann? ketten, húszan, százán, 's a' t. Hányadszor? Hányadikszor? először, másodszor, harmadszor, negyedszer, 's a' t. Hányanként? Ötöuként, hatonként, tízeuként, százanként 's a' t.

f) Hasonlítást jelentők: *valamiképpenn, akképpenn, eképpenn, valamimódonn, olyanmódonn, ilyenmódonn, nemkülömbenn, hasonlóképpenn 's a' t.*

g) Kérdést jelentők: *é? miért? hátvallyon? miként? hogy? hogyan? miképpenn? mimódonn? mikor? hol? (honnét? honnan?) vallyon-é? hát? meddig? hányszor? mennyiszer? merre? úgy-é? nemdenem? nem-é? mellyféle? mióta? mlg? mint? mennyi? mennyire? hány? hányan? hányadszor? hányanként? hányadik? 's a' t.*

h) Állítást vagy Tagadást jelentők: *igenis, valóbann, igazánn, kétségkívül, úgy, így, valósággal, azértis, nyilván-ságosonn, bizony, bizonyosonn, — sem, se, nem, ne, nemigen, éppennem, nemmég, mégsem, semmiképpenn, semmimódonn, soha sohasem, híjjába, lehetetlen, korántsem, 's a' t.*

i) Kételkedést, Gyanítást vagy Hozzávetést jelentők: *talán, netalán, talánbizony, tiszta, tisztabizony 's a' t.*

k) Kétkedést vagy Sietést és Sürgetést jelentők: *alig, aligalig, tsendesenn, lassann, hamar, szaporánn, gyorsann, egyszeribe, mindjárt 's a' t.*

l) Egybefoglalást jelentők: *egygyütt, egyszersmind, öszveséggel 's a' t.*

m) Kimutatást jelentők: *itt, ott, amott, imitt, tova 's a' t.*

D. AZ EGYGYÜVÉFOGLALÓKRÓL.

Ezek olly változhatatlan Részei a' Beszédnek, vagy ollyan Szótskák, mellyek által hol egygyes Szótskák, hol pedig egész Mondások is öszvefoglalódnak, éppenn azért nevezhetjük ezeket Egybefoglalóknak is.

Az Egygyüvéfoglalók is többfélék nevezetesen:

Öszveköttők (*copulativae*) mint: *és, is, 's, ismét, mind mind, hol hol, majd majd 's a' t.*

Különválasztók (*disjunctivae*) mint: *vagy vagy, akár akár, sem sem, a vagy avagy, 's a' t.*

Feltetvők (*Conditionales*) mint: *ha, hanemha, hatsak, hanemtsak, hogyha, ha pedig, mintha, haugyan 's a' t.*

Ellenvetők (*Adversariae*) mellyek egygyik Szót vagy Mondást a' másiknak ellenébe teszik, mint: *de, úgyde, pedig, holott mindazáltal, hanem, másként, viszont, egyébaránt, ellenbenn, külömbenn 's a' t.*

Megengedők (*Concessivae*) mint: *bár, báris, ámbár, ámbátor, noha, jóllehet, hais, tsakugyan, ugyantsak 's a' t.*

Okadók (*Causales*) mint: *mert, mivel, mivelhogy, tehát, arravalónézve, annak-okaért, minthogy, ugyanis, azért, nehogy, hogyne, netalám, annálisinkább 's a' t.*

Kizárók (*Exclusivae*) mint: *se, sem, nemis, sempedig, éppennem, ezenkívül 's a' t.*

Következtetők (*Consecutivae*) mint: *minekutánna*, *ezután*, *azután*, *azonközben*, *következésképpenn*, *míg*, *addig*, *tovább*, *szüntelen*, *mindég*, *mindenkor*, *még*, *mégis* 's a' t.

Kihozók (*Illativae*) mint: *azért*, *ezért*, *tehát*, *minekokáért*, *ilyenképpenn*, *szintügy*, *ahozképest*, *eszerént*, *lám* 's a' t.

Világosítók (*Illustrativae*) mint: *mint*; *tudniillik* vagy *tudnillik*, *példánakokéért*, *mintegy* 's a' t.

Kérdzők (*interrogativae*) mint: *hát?* *hátha?* *e?* vagy *é?* 's a' t.

Vagynak továbbá olyanok is, mellyek közöttül hogyha egygyik előfordúl a' Mondásban, a' másiknak is szükségképpenn következni kell, ilyenek ezek:

<i>úgy</i>	—	<i>hogy</i>
<i>úgyannyira</i>	—	<i>hogy</i>
<i>annyivalinkább</i>	—	<i>hogy</i>
<i>miképpenn</i>	—	<i>azonképpenn</i>
		<i>minthogy</i>

<i>minthogy</i>	—	<i>tehát.</i>
<i>miel</i>		
<i>ámbar</i>	}	— <i>mégis</i>
<i>ámbaris</i>		
<i>noha</i>		
<i>jöllehet</i>	}	— <i>mindazáltal</i>
<i>hamindjárt</i>		
<i>nemtsak</i>	—	(<i>hanem</i> <i>de</i>)
<i>mind</i>	—	<i>mind</i>
<i>mennél</i>	—	<i>annál</i>
<i>ennyivel</i>	—	<i>annyival</i>
<i>valamint</i>	}	— <i>úgy</i>
<i>ahogy</i>		
<i>akár</i>	—	<i>akár</i>
<i>vagy</i>	—	<i>vagy</i>
<i>majd</i>	—	<i>majd</i>
<i>hol</i>	—	<i>hol</i>
<i>hais</i>	—	<i>mégis</i>
<i>részszérént</i>	—	<i>részszérént</i>

's a' t.

Az Öszvefoglásnak általjábannvaló Jele előadódott már, midőn az Ígékről vólt a' Szó, melly abból állott, hogy annak Kijelentésére, a' két meggörbített Mutatóújjunkat egymasba akasztottuk, úgy mintha azok Lántz-

szemek voltak volna. Éppenn ezt a' Jelet használjuk az Egygyüvéfoglalóknak Kijelentésére is, annyivalinkább, mivel azok vagy egygyes Szókat, vagy pedig egész Mondásokat öszvefoglalnak.

Ezen Beszédrész Értelmét legnehezebben fogják meg a' Siketnémák. A' Tanítónak azonn kell tehát főképpenn igyekezni, hogy ezeknek Megmagyarázására kivált eleinte igen nézhető és szembetűnő Példákat válasszon, mint:

Én, és te tanulunk.

Én, és te az Oskolábann vagyunk.

Nekem nintsen se Író tollam, se Téntám.

Azért szeretlek mivel jól tanúlsz. 's a' t.

Szorgalmatosan ója magát attól a' Tanító, hogy a' Tanulóit meg ne fárasztssa, 's meg ne erőltesse, ha ők az Egygyüvéfoglalók' Értelmeinek Megtanulásáann eleinte folette lassú Előmenetelt tesznek is; hanem elégedjen meg azzal, ha azoknak Megértésébenn, az ő lassanként való Előmeneteleiket láthatja.

A' Siketnémák eleinte mindennemű Egygyűvéfoglaló nélkül állítják a' Mondásokat, és azoknak Reszeit egymás mellé, az Olvasóknak Elméjekre bízván, hogy az Egygyűvéfoglalókat, ahová valók odagondolják, de későbbenn öszvéfoglalják a' Mondásokat, az (és) Egygyűvéfoglalóval, azombann az ő (és) (és) majd annyifele Jelentése (vagy)on, mint amennyi öszvésséggel valamennyi Egygyűvéfoglalónak vagy. Mindazáltal minekutánna a' Nyelvmegértésbenn lassanként valami kevés Előmenetelt tettek, elkezdik a' legközönségesebbeket is, mint: *hogy, mivel, vagy, ha, mikor* 's a' t. használni; ez meglévén már könnyebbenn mehetnek tovább, tovább, sőt a' legnehezebbeket is megtanulhatják.

E) A' KÖZBEVETŐKRŐL;

A' Közbevetők olly Szótskák, melyek által Tsudálkozásunkat, Kívánságunkat, és másegyébb belső Indulatinkat kijelentjük. Ezeket a' Szótskákat a' többi Szóknak hol eleibe, hol közibe tesszük, 's azért is neveződnek helyesenn *Közbevetőknek*.

Annyifélék a' Közbevetők, a' mennyifélék az Indulatjaink, és úgy:

1. Örömet jelentők-örvendezők) mint: *ihh! hajjhújj! utzu! happ! hopp-hopp! ujjú! ujjújuh! héjjhujj! 's a' t.*

2. Panaszlók, mint: *Oh! Ó! Jaj! héjhéj! hajhaj! kár! 's a' t.*

3. Óhajtók, mint: *óha! bár! bársak! vajha! héjha! 's a' t.*

4. Sürgetők, és Biztatók, mint: *no! sza! nosza! noszano! nono! notsak! frissen! rajta! utszurajta! neki! nekino! noszanekei! 's a' t.*

5. Irtódzók, mint: *á! aha! jujj! pih! piha! ehe! 's a' t.*

6. Halgatódzók, mint: *halga! tsitt! pszt! lassann! tsendesenn! 's a' t.*

7. Tsudálkozók, dítsérők, nagyítók, kitsinyítők; mint: *be! de!*

vajmi! melly! mitsoda! ennye! ennyebe!
tizta! tisztabizony! sohasoha! sohabizony!
's a' t.

8. Mutatók, mint: *la! lám! ne! ní!*
's a' t.

9. Ellenkezők; mint: *éjj! ehe! aha!*
's a' t.

10. Elűzők, mint: *félre! tovább! ló-
 dúlj! 's a' t.*

11. Kínálók, mint: *ne! nesze! nesze-
 tek! 's a' t.*

12. Gunyolók vagy Boszszonko-
 dók, mint: *hiszen! éppenn! éppenzbizony!*
sohabizony! bezzeg! mindjárt! hm! ejha!
ennyeno! 's a' t.

Minthogy a' Siketnémák közönségesen
 felette nagy Mesterek az Indulatoknak szem-
 betűnő Kijelentéseikbenn, nem szükséges te-
 hat ezeknek Megmagyarázásakor egyebet te-
 lekedni, mint ezeket Sorba a' Táblára felír-

hi, és nekik Jelek által megmutatni, hogy ezek ezt, ezek ismét ezt, emezek pedig ezeket az Indulatokat jelentik ki. Ez meglévén bizonyosan ritkán fog megtörténni, hogy a Siketnéma valamellyik Közbevetőnek Előfordulásakor, az ahhoz illő Indulatot el nem találná képzelni.

NÉGYEDIK SZAKASZ.

A' KIMONDÁS' TANÍTÁSÁRÓL.

I. A' KIMONDÁSRÓL ÁLTALJÁBANN.

Száz és egynéhány Esztendőök előtt megmutatta már Bonnet, Amman, és Valis miképpenn kell a' Siketnémákat a' szájalvaló, és hallható Olvasásra és Szóllásra megtanítani. Az ő Írásaikbann feltaláltatnak a' leginkább haszonvehető Útmutatások, nemcsak a' Szóllásra, hanem az egész Siketnéma Oktatásra nézve is. A' tanúlt és nem kérkedő Párisi Siketnéma Direktor Abbé de l'Épée lemondván mindennemű Feltalálói Jussáról megvallotta nyilvánságoson; hogy az Oktatásnak ezen Részében, az ő Tanítói is, a' fent nevezett Férjfiak valának.

Rövidedőn előadom egyszeribe azt, a' mit ezen Férjfiak e' Tárgyról az ő írásaikbann mondtak, hozzá tévénn egyszersmind tulajdon Észrevételeimet, Tapasztalásaimat, és Fortélyaimat, mellyeknél fogva a' léendő Siketnemak' Tanítói kevesebb Fáradtsággal, és kevesebb Időhallasztással elérhetik kívánt Tzéljokat.

Nem tanátsos a' siketnéma Tanulókat mindaddig a' Kimondástanulásra szorítani, míg mind a' módszeres Jelekkel való, mind pedig az Írással való Beszédbenn bizonyos Serénységet nem szereztek magoknak. Mert, minthogy a' szájjalvaló Olvasásnak és Szólásnak első Oktatása, tsupánntsak a' Szájnak külömbféle Nyílásai szerént való Hang' Szármozását, 's Változásait, nevezetesen pedig: a' Szóllóérzékszereknek, (*Organorum loquetae*) úgymint: a' Nyelvnek, Fogaknak, Ajakoknak, Szájpadlásnak, 's a' Toroknak Helyheztetéseit, 's Mozgásait, és másegyéb éromivbéli Gyakorlásokat illeti, tehát erősen hátramaradna a' Megfogások kifejtődttetése akkor, hogyha mindjárt eleinte olly Munka vevődne elő, melly főképpenn az Oktatás Ele-

jénn mind a' Tanítóra, mind pedig a' Tanulóra nézve is felette bajos, és fáradtságos valóbann. Illyformánn tsak valami kevéssel tudnanak a' Siketnémák többet a' Papagájoknál, és Szajkóknál, mellyek nagy Üggyel Bajjal megtanúlnak ugyan egynehány Szót kimondani, ámbár azoknak Értelmét nem tudják is soha.

II. A' FŐHANGZÓK' * KIMONDÁSÁRÓL.

Mindenekelőtt azonn kell a' Tanítónak igyekezni, hogy a' Tanuló Szájából valami-némű Hang, melly mi reánk Hallókra nézve

-
- * Mindennémű Betű M a g á b a n n h a n g z ó, következőleg egygy se M á s s a l h a n g z ó, mivel az utólsókat is ki lehet mondani az elsőbek' Segítsége nélkül. Ezt alább, az A l h a n g z ó k n á l majd megláthatni. A z o m b a n n, mivel az elsők teszik az utóbb-valókat hangosabbakká, helyesebbenn neveződnek azok F ő h a n g z ó k n a k, ezek pedig A l h a n g z ó k n a k, annális inkább mivel ezen Nevezetek, jobbann kiteszik a' D o l o g n a k Természetét mint ezek: M a g á b a n n h a n g z ó, M á s s a l h a n g z ó.

hallható, ő reája nézve pedig csak érezhető, kialsódjön. Ez leginkább akkor történik meg, ha azallatt míg magunktól valamelly erős Hangot adunk, a' Tanuló Kezét a' Tor-kunkra tétetjük, hogy azon reszkető Moz-gást, melly a' Hang' Formálódásakor a' Lé-legzőtsöbenn megtörténik, megérezhesse. Ha mindazáltal mégis megtörténne, hogy egygyik vagy a' másik Siketnéma a' megjegyezett Módra, semminémű Hangot se adna magá-tól, tehát akkor vagy az Öröm' vagy a' Fáj-dalom' Érzésére kell őtet ingerelni, mivel mind a' kettőt mindenkor bizonyos durva és ízeknélkülvaló Hang, és Kiáltás által jelenti ki mindegygyik Siketnéma.

Mihelyt a' Tanuló mind annyiszor Han-got ad magától, a' mennyiszer azt a' Tanító kívánja, azonnal felírhatja ezen Főhangzókat.

á a, é e, í i, ó o, ú u, ő ö, ű ü, a'
Táblára, és tudtára adja neki Jelek által, hogy a' Száját nyissa fel egészen, a' Nyel-vét pedig az ő természetes Fekvésébenn hagy-ja, és úgy botsásson ki Hangot a' Tor-kából, ekkor az (á-ra) mutatván, értésére adja ne-

ki, hogy azon Hang által az (á) Betű jelentődik ki.

Azután megmagyarázza neki Jelek által, hogy a' Nyelvét egygy pitzinyt húzza hátrább, és azt keményítse meg egygy keveset a' Tövénél, a' Torkát pedig szorítsa öszvébb, és úgy adjon Hangot, melly az (a) Hangja lészen bizonyosan.

Megmagyarázódik neki továbbá, az előbbeni Mód szerint, hogy az (e) Hangja akkor botsátódik ki a' Gégéből, ha a' Nyelv megmarad ugyan a' maga természetes Fekvésében, de a' két Széle mégis felgörbül a' felső Fogakhoz, és a' Száj csak félig nyitódik ki. — Az (e) Hang' Kimondásakor hátrább húzódik egygy keveset a' Nyelv, és a' Tövénél megkeményítődik, a' Torok pedig jobban kinyitódik.

Némellyek három, némellyek pedig négyféle (e-t) is akarnak megkülömböztetni, azonban untig elegendő a' Siketnémának az előhozott kétféle (e) Hangját érthetőleg kimondani.

Az (i) Hangja úgy formálódik, hogyha a' Szánk tsak egygy pitzinyt van megnyitva, a' Nyelvünk két Széle keményenn szorítódik a' felső Fogakhoz, a' Hegye pedig az alsó Fogak' Gyökeréhez, és úgy igen tsekély Tsatornátska hagyódik, mellyenn igen vékonyann botsátódik ki a' Hang. — Ha pedig valami kevéssel több Hang botsátodik ki, a' megtágítottabb Tsatornátskán, akkor tsak a' tompa (i) Hangja hallható.

Ha a' Nyelv aláfelé fordítva vissza vonódik, és a' két Oldala a' Fogak felé felgömbül, az Ajakok pedig tsűtsmódra gömbölyüenn előre tolódnak, a' Torok továbbá úgy mint az (á-nal) megnyitódik, akkor az (ó) Hangja jelentődik ki. — Ha pedig a' Torok öszvébb szorítódik, akkor az (o) Hangja adódik elő.

Ebből a' Hangból készül az (u) Hangja, mihelyt annak Kibotsátásakor a' Nyelvünket előbbre taszítván az Ajakinkat is hosszúkásabbformánn öszvébb szorítva, előbbre nyújtjuk, és a' Hangot húzosabbatskán mondjuk ki. — Ha pedig rövidedenn botsajt-

juk ki ugyan ezenmódon a' Hangot, akkor az (a) Hangját adjuk elő.

Ha pedig a' Szóllóeszközök az (e) Kimondására igazítódnak és az Ajakok gömbölyüenni úgy előre nyomódnak, mint az (ó) vagy (o-nál), akkor a' hosszabb (ő) vagy rövidebb (ö) származik, a' szerént a' mint a' Hang vagy hosszabbann, vagy rövidebbenn kimondódik.

Ha végtére a' Nyelv és a' Torok az (i) vagy (í) Kimondására áll, az Ajakok pedig az (ú) vagy (u) Hang' Kijelentésére alkalmaztatódnak, akkor az (ü) vagy (ű) Hangjamonddik ki, a' Hangnak Meghosszabbítása vagy Megrövidebbítése szerint.

III. AZ ALHANGZÓK KIMONDÁSÁRÓL.

A' ki a' Siketnémát a' Betűknek közönséges Neveinél fogva akarná a' Betűfoglalásra, az Olvasásra, és a' Szóllásra megtanítani, az soha se érne el, kívánt Tzélját.

Elkerülhetetlenül szükséges tehát, hogy a' Siketnémák' Tanítója világosan tudja, mi-

képpenn kell mindegygyik Alhangzónak Kimondásakor a' Szólléteszközöket elrendelni.

A.) AZ ALHANGZÓKNAK KÜLÖMBFÉLE HANGJAIRÓL ALTALJÁBANN.

Tekintetbe vévén azon külömbféle Szólléteszközöket, mellyek a' Kimondást főképpenn elősegítik, Vallis Urral az Alhangzókat így osztjuk fel:

1. A j a k h a n g o k r a, mellyek az Ajakoknak erősebb, vagy gyengébb Öszveszorítása által mondódnak ki, minéműek: *b, p, f, v, m.*

2. N y e l v h a n g o k r a. Ezek akkor formálódnak, mikor a' Nyelv vagy a' Hegyével illeti meg a' Fogakat, vagy pedig a' Felsőlapjával fekszi meg ugyan azokat, de azoktól egyszeribe el is távozik, mint: *d, t, ty, l, ly, n, ny, r.*

3. F o g h a n g o k r a, mint: *sz, tsz, z, zs, dz, s, ts, zs.* Ezeknek Kimondását közsönn eszközli ugyan a' Nyelv a' Fogakkal

egygyütt, azonban a' Fogak még is hathatósabban, midőnn a' Levegő azokon keresztül susogtatódik.

4. Szájpadláshangokra. Ezek akkor szármoznak, ha a' Levegő, a' Nyelv által megkeskenyített Szájpadlás Üregéhez szoríttatik, ilyenek: *k, g, gy, j*.

5. Tüdőhangra, mint: *h*, mely tsupánntsak a' Tüdőnek gyenge Lebotsátódása és a' Levegőnek Kilehelése által formálódik.

B. AZ AJAKHANGOKRÓL.

(*b*) Betűnek gyenge Hangja akkor formálódik, ha az Ajakinkat egészen összevesszük, és a' Torkunkbann valaminémű Előhangot advánn felfújjuk az Ortzánkat, és a' Szánkban összeegyült Levegőt tsendesenn kibotsátjuk a' keveset megnyitott Ajakink között. Mihelyt a' Tanuló a' (*b*-nek) ezen gyenge Szellőjét követni tudja, (a' mi közönvégesenn az első Előtsinálásra megtörténik,) egyszeribe ezen Szótagok (*Syllabae*)

ba be bi lo bu

ab eb ib ob ub

íródnak fel a' Táblára, 's megtanítódik arra, hogy a' Levegőnek tsendes Kibotsátásával egygyütt, de mindennemű Megállapodás nélkül mondja ki a' Fehangokat is.

Az efféle Szótagok' Gyakorlását elő kell venni, mindegygyik Alhangzónak Megtanulása után.

(p) Betű' Hangjánál erősebbenn öszveszorítódnak az Ajakok, és a' Levegő is erősebbenn taszítódik ki, mint (b-nél) azombann ennek Kimondásakor semminémű Előhangnak se kell a' Torokbann megtörténni.

(f) Betű' Kimondásakor, gyengénn az alsó Ajakunkra teszszük a' felső Fogainkat és e' kettő közzül Szellőt botsátunk ki.

(v) Betű' Hangja akkor mondódik ki, ha az Ajak a' Fogakkal egygyütt úgy marad meg ugyan, a' mint vólt az (f) Betű' Kimondásakor, azombann a' Szellő Reszketéssel fúvódik ki a' Torokból.

(m) Betű Hangja akkor adódik elé, ha az Ajakok egészen összvetevődnek, és az Orron valaminémű reszkető Dongást bortsátunk keresztül.

C. A' NYELVHANGOKRÓL.

(d) Betű akkor mondódik ki helyesenn, ha a' Nyelvünk' Hegye a' felső Fogaink Tővét, annak két Széle pedig a' felső Fogainkat úgy fekszi meg, hogy a' Szájából semminémű Szellő ki ne mehessen, és akkor valami rövid Előhangot eszközünk a' Torkunkbann, mellynek Elmúlása után lekapvann hirtelen az előbbeni Helyéről a' Nyelvünk' Hegyét valami tsekély Szellőt bortsátunk ki a' Szánkonn. (d) Betűnél valami gyenge, (t-nél) pedig erősebb Szellőt taszítunk ki a' Szánkából, mindazáltal Előhangot nem eszközünk a' Torkunkbann.

(ty) Hangja úgy mondódik ki, hogyha a' Nyelvnek Hegye az alsó Fogak Gyökeréhez támasztódik, a' Közepe pedig úgy felgörbül a' Szájpadláshoz, hogy az által a' Szájából kimenni igyekező Szellőnek Útja egészen elzáród-

elzáródjon, mikor pedig a' Tüdő már a' Szellőt ki akarja fújni, akkor hirtelen elkapódik ugyan a' Nyelv' Középe a' Szájpadlástól, azombann a' Hegye még is az alsó Fogak' Gyökeréhez megtámasztva marad.

(l) Hangja úgy, ha a' felfelé görbített Nyelvünk Végét a' Szájpadláshoz fellapítjuk ugyan, de mindazonáltal olymódon, hogy a' Torokból feljövő dongó Hang, a' Nyelvnek két Széle és a' Fogak között, a' Szájból két Oldalról kimehessen.

(ly) Úgy, ha a' Nyelv' Hegye az alsó Fogak' Tővéhez legörbítődik, a' Középe pedig a' Szájpadláshoz felemelkedik, úgy mindazonáltal, hogy a' Torokból feljövő Dongásnak a' Kimenésre két Oldalról út maradjon.

(n) Akkor mondódik ki, mikor a' Szájpadlást úgy fekszi meg a' Nyelv, hogy a' Szánkonn semmiféle Szellő se jöhet ki, hanem annak bizonyos Dongással az Orron keresztül szükségképpenn keresztül menni.

(ny-nál) Legörbűl a' Nyelv' Hegye az alsó Fogak' Tővéhez, a' középső Része pedig egészen keresztül megfekszí a' Szájpadrást, hogy a' Dongás az Orronn kéntelenítessen kimenni, és azonközben még az megtörténik, elkapjuk egygy pitzinyt a' Szájpadrástól a' Nyelvünk' Közepét.

(r) Kimondásakor olly gyengén fekszi meg a' Nyelv' Hegye egészen a' Szájpadrás' Közepét, hogy azt a' Torokból feljövő Hang könnyen ollyforma Remegésbe vagy is Reszketésbe hozhassa, melly hasonló legyen a' Kutya' vagy Matska' Mormolásához. Ezen Betű' Kimondásakor gyakrann szükséges a' Siketnémának Kezét hol a' Szánk eleibe, hol ismét a' Torkunkra tenni, hogy a' Nyelvünknek ugrándozó, és reszkető Mozgását úgy szölvánn a' Kezével is megérezhesse. Ezen Betű' Kimondása legnehezebb a' Siketnémák előtt, nem kell tehát tőlök mindjárt eleinte azt kívánni, hogy ezt helyesenn kimondják. De nem is tanátsos őket ennek Kimondásával kínozni, hanem ezen Munkát inkább alkalmasabb időre kell hagyni, a' midőn a' Szól-

lőeszközeik Gyakorlás által már mozgóbbakká váltak.

D. A' FOGHANGOKRÓL.

(sz) Betű akkor mondódik ki, mikor a' Fogainkat szinte egymásra teszszük, a' Nyelvünk' Hegyét az alsó Fogaink Tüvéhez támasztjuk, a' két Szélét pedig a' felső Fogaink közzé szorítjuk, a' Szájpadlás és Nyelv között valami pitziny Nyílást hagyván, mellyenn a' sziszegető Szellő, a' Fogak között kimehet.

(tsz) Hangja úgy, hogyha a' Szóllőeszközök (t) Kimondására igazítódnak, a' keménnyetske Szellő' Kibotsátodásakor pedig folytábann a' sziszegető is egyszeribe következik. (c) Betűnek ez a' valóságos Hangja.

(z) Hangjánál úgy állanak a' Szóllőeszközök ugyan mint (sz-nél), de a' Kimondásakor Dongással öszvekaptsoltatva megy ki a' sziszegető Szellő a' Fogak között. Ebből észrevehetjük, hogy (c) Hangja nem egygvez meg (tz) Hangjával, hanem inkább (tsz-ével)

mivel (c) Hangjánál éppennúgy mint ennél minden Dongás nélkül tsupánntsak a' sziszegető Szellő hallható, amannál pedig a' Dongás is elkerülheterlen. E' szerént tehát helyesebbenn tselekszik az, a' ki a' (c) Betűt az Írásbann használni nem akarvann (tsz-t) ír helyette, mint az, a' ki a' helyett (tz-t) írdogál.

(zs) akkor adódik elé, ha (z) Betű' Kimondása alatt, midőn tudniillik a' sziszegető Szellő Dongással iparkodik ki menni a' Fogak között, Nyelvünk Hegyét a' Gyökere-féle hátra görbítve, a' Nyelvünk alá visszszük annak Gyökeréhez.

(dz) Hangja úgy mondódik ki, hogyha a' Szóllőeszközeinket (d) Kimondására igazítjuk, és mikor ennek Hangját akarnánk kimondani, akkor hirtelen (z) Hangjának Eléadására változtatvann a' Nyelvünk' Állását, Dongással kevert sziszegető Szellőt botsátunk ki a' Fogaink között.

(s) Hangja úgy mondódik ki, ha a' Szóllőeszközök úgy állanak, ugyan mint (sz-nél) azombann a' Nyelvünk' Hegye még is visszafelé jobbann meggörbül a' Gyökeréhez, a'

Nyelv és a' Szájpadlás között bővebb Nyílás is hagyódván, mellyenn a' Szellő annál erősebb Sziszegetéssel és Susogással rohanhasson ki a' Fogak között.

(ts) Hangnak Kimondásakor úgy állítjuk ugyan a' Szóllóeszközeinket mint (t-nél) azombann éppenn mikor (t) Hangját akarnók előadni, akkor hirtelen (s) Kimondására rántjuk vissza a' Nyelvünket, és a' Sziszegetéssel kevert susogó Szellőt keményebbenn táasztjuk ki a' Fogaink között.

(zs) Hangjánál úgy állanak a' Szóllóeszközök mint (z-énél) mindazáltal olly Külömb-séggel, hogy mihelyest (z) Hangját előadjuk, tüstént viszább rántjuk a' Nyelvünk Végét az ő Gyökeréhez, hogy az (s) Hangja mehesse ki a' Fogaink között.

E. A' SZÁJPADLÁS HANGOKRÓL

(k) Hangját úgy mondjuk ki, hogyha a' Nyelvünk' hátulsó Részét keménnyenn a' Szájpadláshoz szorítjuk, még pedig olly keménnyenn, hogy se a' Szánkonn se az Orrunkonn

semmiféle Szellő se mehessen ki. Ez meglévén Szellőadásra erőltetjük a' Tüdönket, és ezen Erőltetés-kor hirtelen le kapjuk a' Szájpadlásról a' Nyelvünket, hogy a' Szellő a' Szánkonn kirohanhasson.

(g) Hangja' Kimondásakor is éppennúgy állanak a' Szóllóeszközök mint (k-nál), azombann olly Külömbiséggel, hogy most a' Szellő' Elrekesztődésére tsak gyengénn tévődik a' Nyelv' Hátúlja a' Szájpadlásra, és ekkor Előhang támad a' Torokbann, melly után a' Szánkból gyengénn taszítódik ki a' Szellő.

(gy) Hangja is úgy mondódik ki, mint a' (g-e) tsakhogy ennek Kimondásakor a' Nyelvnek nagyobb Része egészen megfekszik a' Szájpadlást, a' Hegye ellenbenn az alsó Fogok Tövéhez legörbül, és a' gyenge Szellő akkor botsátódik ki a' Szánkonn, mikor a' Nyelvnek feljebb említett Része a' Szájnak Megfekvésétől lekapódik.

(j) Ugy hangzik mint (i,) azombann olly Külömbiséggel, hogy ennek Kimondásakor az (i) Hangja a' Torokból feljövő Don-

gással öszve van kaptoltatva, melly az (i) Hangját megtompítja és csak alig hallhatóvá változtatja.

F. A' TUDÓHANGRÓL.

(h) A' legtsendesebb alhangzó Betű, melly akkor mondódik ki, ha a' Tudónknak gyenge Lebotsátódásakor, a' kinyitott Szánkon botsátunk ki Lehelletet, mintha az által magunkat megmelegíteni akarnánk.

Kitetszik az Alhangzók' Kimondásának feljebb eléadott Megmagyarázásából, hogy a' (g) Betű Hangját (kv), az (x-ét) pedig (kxz) Hangja helyesenn kiteszi.

Minckutánna így mindegygyik Betűnek helyes Kimondása Módját tudjuk, könnyű leszsz arra a' Siketnémákat is megtanítanunk. Ez is meglévén által lehet menni az Olvasásra és Szóllásra.

IV. AZ OLVASÁSRÓL ÉS SZÓLLÁSRÓL.

Mihelyt a' Siketnémák mindegygyik Főhangzót, Kettőshangot és Alhangzót, a' Szól-

lőeszközöknek azon Mozgatása és Helyhertzése által, melly a' tulajdonképpennvaló Betűk' Kimondásakor megkívántatik, illendőenn kijelenthetik és kimondhatják, azonnal elolvashatják nem csak az írott és nyomtatott, hanem a' Kéziábéce Jelei után is, a' legnehezebb, és leghosszszabb Szókat.

Azombann némellyek, de főképpenn a' Betűfogalás (*Syllabisatio*) Kedvellői előtt éppenn lehetetlennek látszik; az Olvasásnak illy rövid Idő alattvaló megtörténhető Megtanulása. Ezeknek mellesleg csak azt felelem, hogy a' Szók' Kimondását vizsgálják meg közelebből, mintsem azt tselekedni szokták. Majd rájönnek arra az efféle Megvizsgáláskor, sőt meg is győződtenek a' felől, hogy az Olvasás tellyeséggel nem jelent egyebet, mint a' Szóknak mindegygyik Betűjét a' szerént, a' mint egymásután következnek helyesenn kimondani.

Az Olvasáshoz nem kívántatik meg tehát egyéb, mint minden Betűt úgy tudni Hangok által megnevezni, ahogy azok a' Kimondáskor hangzanak. De láttuk már fel-

jobb, hogy ezt tudják a' siketnéma Tanulók. Lehet-e tehát azonn tudálkozni, hogy mind olvasni mind szólni megtanúlhatnak?

Több Ellenvetéseket is Szokás itt formálni, azombann azoknak Megtszáfolására nintsen itt Hely, de fellesleges is volna, mivel azt több Tudósok fundamentomossann megtselckedték már.

En itt tsupánntsak azt erősítem meg, hogy a' közönséges Oskolákban szokásszeréntvaló Betűk' Kimondása és Foglalása által éppenn lehetetlen a' Siketnémákat az Olvasásra megtanítani.

Mindegygyik Letzke után gyakorolni kell a' Tanulókat a' Kimondásban, kimondatván velek Szóval is mind azokat, a' mi-
ket Tagjártatás által megtanúltak és kijelentettek.

V. A' SZÓLLÓESZKÖZÖKNEK PUSZTA MOZGATÁSÁRA TÖRTÉNHEŐ ÍRÁSRÓL vagy KIMONDÁSRÓL.

Minekutánna a' Siketnémák a' szóvalvaló Olvasásbann és Kimondásbann bizonyos Serénységet nyertek, arra is megtanítódhatnak, hogy azt, a' mit másvalaki kimond annak Szóllóeszközei' Mozgatásáról megtudhasák. A' ki ennek Igazságáról kételkedik, az jőjjön V á t z r a a' Királyi Magyar Siketnéma Intézetbe, és lássa tulajdon Szemeivel maga, minémű Serénységgel írnak, a' szóvalvaló Diktálásra, az idősebb és foghatósabb siketnéma Tanulók.

Könnyenn általláthatja ennek Igazságát az, a' ki

Először arra vigyáz, hogy mindegygyik Betű' Kimondásakor másképpenn állanak a' Szóllóeszközök, vagy is másképpenn jön ki a' Szájból a' Szellő. Mert nagyobb a' Szájnyílása mikor az (á), mint mikor az (é) kimondódik. (b) Kimondásakor pedig gyengébben taszítódik a' Szájból a' Szellő mint mikor (p) kimondódik 's a' t.

Másodszor: a' ki megfontolja, hogy az oktattatott Siketnéma úgy szóllvann a' Füleit is a' Szemeibenn hordozza, mellyekkel öly élesenn néz meg valamit, hogy annak legkisebb Változását és Mozdulását is pontosan észreveheti.

ÖTÖDIK SZAKASZ.

A' SZÁMVETÉSRŐL.

A' Számlálószóknál megmondódott már, hogy a' mikor a' Siketnémáknak valami Számot akarunk értésekreadni, akkor azon Tzél Elérésére az Ujjainkat választjuk Jelül. Hattehat a' Tanulóval p. o. ezen Számot (4) akarjuk a' Táblára felíratni, nem szükséges egyebet tselekedni, mint négy kiegyenesített Ujjat eleibe tartani. Azombann, mivel ez a' Fundamentoma az egész Számvetésnek, környülállásosabbann is szükséges itt erről a' Dologról szóllani.

Mihelyt a' Tanulóink az Írásbann valami kevés Gyorsasághoz jutottak, azonnal naponként eleinte egy Fertályórát továbbá

pedig Félórát rendelünk a' Számok' Megtanulására. Ezen Oktatás' Ideje alatt is a' Tábla eleibe áll a' Tanító, a' Tanítók ellenben ollyformán ülnek, hogy mindnyájann a' Táblára nézhessenek, 's egyszersmind a' Tanítót is megláthassák.

A' mi ezen Számoknak: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, Értelmét illeti, azt mindegygyik Siketnéma tudja már közönségesenn. Azombann, hogy ezen Számokat Szóval is megtanulják leírni, az 1. Számnál szükséges a' Dolgot elkezdeni. A' Táblára íródik tehát:

1 *egygy.*

2 *kettő.*

3 *három.*

4 *négy.*

5 *öt.*

6 *hat.*

7 *hét.*

8 *nyóltz.*

9 *kilentz.*

Azutánn azon Okból, hogy mindegygyik Számot jobban megérthessék, Pénzdarabok-

nak, Gyümölcstnek vagy másvalami Dolgok-
nak Előmutatása által magyarázódnak meg
azok nekik egygyenként. Nevezetesen: az
(1) Megmagyarázásakor egygy Garast, Kraj-
tzárt, Körtvét vagy más valami Dolgot ve-
szünk a' Kezünkbe, 's megmutatván az a'
Tanulóknak egyszersmind a' Számbetűre és
az utána írt Szóra is mutatunk. Ez meglé-
vénn mind az (1) Számbetűt, mind az után-
naírt (egygy) Szótskát, a' szerént, a' mint a'
Táblára fel van írva, leíratjuk velek az Író-
táblátskájokra, és az (1) Számbetű' Jelélül
előmutatjuk a' kiegyenesített Hövelykünket.

A' (2) Megmagyarázásakor két Garast
vagy Krajtzárt 's a' t. veszünk a' Kezünkbe
's megmutatván azt a' Tanulóknak, mind
ezen Számbetűt (2) mint pedig az azt meg-
jegyző Szót (kettő) leíratjuk velek az Író-
táblátskájokra, 's ennek Jelélül már két kiegye-
nesített Ujjunkat mutatjuk eleibek. Éppenn
ezen Mód folytatódik, mindaddig míg a' (9)
Számbetű' Értelme is megismerődött, olly
Külömbséggel mindazáltal, hogy (3) Szám-
betűnél (három) kiegyenesített Ujj, (4-nél)

(négy,) az (5-nél) (öt,) a' 6-nál (hat) 's a' t. mutatódik elé.

Mihelyest a' Siketnémák mind a' Számbetűket, mind pedig az azokat megnevező Szókat 1-től fogva 9-ig a' kiegyenesített Ujjak' Előmutatására illőenn letudják írni, azon-
nal tovább megyünk velek, 's e' következő Számokat írjuk a' Táblára így:

10 *tíz.*

11 *tizenegy.*

12 *tizenkettő.*

13 *tizenhárom.*

14 *tizennégy.*

15 *tizenöt.*

16 *tizenhat.*

17 *tizenhet.*

18 *tizennyóltz.*

19 *tizenkilentz.*

Azutánn a' (10) Számbetű' Megmagyará-
zásakor tíz Garast vagy Krajtzárt 's a' t. szám-
lálunk le a' Siketnémák előtt, ez meglévén
a' (10) Számbetűre és az utánaírt Szóra is
mutatunk. Minekutánna pedig ők mind a'

tíz felnyitott Ujjaink' Előmutatására a' Szó-
bann forgó Számbetűre mutattak volna, le-
fratjuk velek mind a' Számbetűt, mind pedig
az utánnairt Szótskát is. Illyformánn folytat-
juk a' Dolgot egészenn a' (99) Számbetűig.

Azombann nehogy a' Garasok vagy Kraj-
tzárok 's a' t. Előszámlálisa által Zűrzavar
okozódjon, tehát a' (10) Számbetű' Előfor-
dulásakor, a' tíz egygyes Garas vagy Kraj-
tzár békötődik egy Tsomótskaba. E'szerént
a' (11) Számbetű Előadásakor újonnan egygy
Garas vagy Krajtzár tévődik az említett Tso-
mótskához, azaz; egygy tíz Garasból vagy
Krajtzárból álló Tsomótska és egygy egygyes
Garas vagy Krajtzár összevéve téssen 11-et.
Következőleg 12-nél két, 13-nál három, 's
a' t. és így 20-nál egygy Tsomótska és tíz
egygyes Garas vagy Krajtzár téssen előttünk,
mellyek ismét új Tsomótskába kötődnek. Tehát
illyformánn 99 nél kilentz Tsomótska és ki-
lentz egygyes Garas vagy Krajtzár téssen Sze-
münk előtt.

Ezen Számbetűnek (20) Jeléül, felnyit-
ván a' Höyelk, és Mutatóújjunkat a' többit

pedig befogvann a' Föld felé bortsátjuk a' Kezünket. Tehát 30-nál három Ujjunkat nyitjuk fel, 40-nél négyet, 50-nél ötöt, 60-nál hatot 's a' t. és úgy bortsátjuk a' Kezünket a' Föld felé. Ha pedig a' tízes Számokhoz még egygyes Számok is járúlnak, akkor fel-emelvén ismét a' Föld felől a' Kezünket, egyszeribe annyi Ujjat nyitunk fel a' mennyit az egygyes Szám' Értelme megkíván. Tehát mivel ezen Számbetű (35) három tízes és öt egygyes Számot foglal magában, ezt így jelentjük ki: Előmutatvann három kiegyenesített Ujjunkat, a' Föld felé bortsátjuk a' Kezünket, 's onnann ismét egyszeribe fel-emelvén öt kiegyenesített Ujjat, mutatunk elé.

Az Ismétítéskor (mellyet el nem lehet mulatni) hol az Ujjaink által diktálunk valami Számot, 's azt a' Tanulóknak Számbetűikkel, és Szótskákkal is ki kell írni, hol pedig Számbetűk és Szók' Leírása által adunk elő valaminémű Számot, mellyet a' Tanulóknak az Ujjaink által kell előadni. Ezen Gyakorlás mindaddig folytatódik, míg a' Tanulók a' Számbetűket, és az azokhoz illő Szókat 1-től fogva

fogva 99-ig mind Ujjaik által illőenn kijelenteni, mind pedig Írás által serényenn előadni tudják.

Mihelyt a' Siketnémák 99-ig számlálni tudnak, azonnal bátrann lehet őket, a' Számvetésnek kezdő Fundamentomára oktatni.

I. A' SZÁMLÁLÁSRÓL.

Megtanúlták már a' Siketnémák a' feljűlmegírt Mód szerint, a' Számokat 1-től fogva 99-ig megeszméni, Számbetűkkel és Szókkal kiírni, sőt az Ujjaikkal is kimutatni. De mostanábann mindenekelőtt igyekeznünk kell mindennemű Segítőeszközöket előkeresni, mellyek által nekik nézhetővé lehessen tenni, hogy ezen Számbetűk: (*Numeri*) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, amikor egyedül, vagy pedig Balkézre az első Helyenn vagynak tsupánntsak Egygyeseket, mikor pedig a' második Helyenn Balkéz felé állanak Tízeseket jelentenek.

P.	O.
X.	I.

Ezen Tzél' Elérésére , három egygyes Lína által, két Rekeszt vagy is Felosztást tsinálunk , a' mint azt az itt lévő Lerajzolás mutatja. Az első Osztályra jobbról Balkézfelé ezt a' Jellet I. melly Egységeket , a' másodikkra Balra ezt X. melly Tízeseket jelent írjuk fel, mind a' két Jel alá pedig ; a' Számbetűket a' szerént , mint azt a' jelenvaló Példa megmutatja. Azután tüstént megmagyarázódik a' Tanulóknak , hogy a' Tzifra egyedül állván nem Számbetű , hanem csak Kitömjel legyen, melly azombann a' maga előttálló Számbetűt mégis tízszer megnagyobbítja.

1	0
1	1
1	2
1	3
1	4
1	5
1	6
1	7
1	8
1	9
2	0
3	0
4	0
5	0
6	0
7	0
8	0
9	0

Mihelyest a' Siketnémáknak mind ezekről pontos és igazi Megeszmérései vagynak , egyszeribe új Rekeszt tóldunk , a' Százások számára az előbbeni kettő eleibe. De arról itt se kell megfejltkezni, a' mi feljebb a' Nézhetőítésről mondódott. Ezen harmadik Osztály' Jele a' Rövidség' Okáért nálunk is ez, a' Római Számbetű (C) marad meg.

Tehát egygy	Száznak	ez leszsz	a'
Jele	-	-	1. C,
Két Száz'	Jele pedig	-	2. C. 's a't.

Ha ezen Módonn a' 999-dik Számot elértük, akkor az Ezeresek számára, a' negyedik Osztály tsínálódik a' Táblára a' többi három eleibe; 9999-dik Számbetű után a' Tízezeresek számára az ötödik, a' 99999-dik Számbetű után a' Százezeresek számára a' hatodik. és utóljára 999999 Számbetű után a' Milliommok számára a' hetedik Osztály formálódik.

Az Ezerès Számnak Jele is ezen Római Számbetű M. lészen, az említett Okból;

az Egygyezerésé	-	-	1. M.
a' Kétezerésé	-	-	2. M. 's a't.
a' Tízezerésé	-	-	10. M.
a' Húszezerésé	-	-	20. M. 's a't.
a' Száz Ezerésé	-	-	C. M.
a' Milliomé	-	-	M. M.

A' következendő Lerajzolásból könnyebbenn áttalláthatja az Olvasó, ezen Dologgal való Bánásunk' Módját és egyszersmind

Megfogást is formálhat magának azon Jelek-
ről, melyek a' Számok' Betsét kijelentik.

Mill.	Sz. Er.	Tz. E.	Ezer.	Száz.	Tíz.	Egy.	
MM.	C.	M.	X.	M.	C.	X.	1.
							9
						1	0
						9	9
					1	0	0
					9	9	9
				1	0	0	0
				9	9	9	9
		1		0	0	0	0
		9		9	9	9	9
	1	0		0	0	0	0
	9	9		9	9	9	9
1	0	0		0	0	0	0

II. AZ ÖSZVEADÁSRÓL.

Az Öszveadásra vagy is Öszve-
számlálásra felette természetesen és néz-
hetősen tanítódnak a' Siketnémák ekkép-
pen: kiveszünk a' Zsebünkéből egygy Marko-
latra p. o. 6, más Markolatra 8, a' harma-
dikra pedig 9. Garast, és mind a' három rend-
béli Pénzt különös Rakásba rakjuk az Asztal-
ra. Azután megszámlálódik az első Rakás

Garas és a' Számbetűje felíródik	- - -	6.
továbbá a' másodiké	- - - - -	8.
utóljára a' harmadiké	- - - - -	9.

Ez meglévén egymásután öszve-
számlálja mindegygyik Tanuló a' három
Rakás Garast, melyeket - - - 23nak
fogja találni. Továbbá ugyan ezt pusztá
Számbetűkkel tsináltatjuk meg velek. Hogy
az Egygységeknak Öszveadásából származott
Tízeseket, a' Tízesek Helyére, a' Százaso-
kat a' Százásokéra 's a' t. kell viszzatartani,
és hogy ezeket annak Helyénn ugyan azok-
hoz hozzá is kell számlálni, p. o.

18

32

53

103

azt könnyenn észreveszik a' Síketnémák an-
nyival is inkább mivel ábból a' mi a' Szám-
lálásról előadódott megtanúlták, a' Számbe-
tűket az illő Helyre leírni.

Mindegygyik Rakásnak Öszvevéséből, az-
az; minden Résznek egygy Summába való
Öszveszámlálásából formálódik az Öszveadás-

nak közönséges Jele ; nevezetesen ha azt akarjuk kijelenteni, hogy valamely Számok összeadni valók, tehát akkor olly formán özetesszük a' Kezeinket, mintha több lerakott Rakáskákat egygyüvé akarnánk össze-
sepreni.

III. A' SZÁMKIVEVÉSRL.

A' Számkivonásról, vagy Szám-
levonásról is, a' Garasokkal való Bánár
által lehet világos Megfogásokat a' Siketné-
mákban kieszközölni. Leszámlálván p. o.
9. Garast az Asztalra, és elvévén azokból
ismét 4-et, öszveszámláltatjuk a' Maradékot a'
Tanulókkal, a' kik azt 5-nek találják.

A' Számlehúzásnak közönséges Tagjár-
tatásjele is természetes, melly abból áll, hogy
annak Kijelentésére úgy teszünk Kezeinkkel,
mintha azokkal valami Dologból elvenni,
vagy kivenni akarnánk valamit.

A' Számlehúzásbann rövid Idő alatt Gyor-
taságot nyemek a' Siketnémák; mivel arra
nekik a' tíz Ujjaik felettete jeles Szolgálatot

tesznek. Mertha valamellyik p. o. 24-et akar 86-ból lehúzni, tehát elkezdvénn a' Munkát, az Egyységeknél felemeli eleinte a' 6. Ujját de 4-et közülök ismét vissza nyom a' Markába, és akkor még 2 marad felemelve, a' melly Számot a' Húzás alá írja. Ez meglévénn által még a' Tízesezhez 's ott is éppenn úgy tselekszik.

Hogy pedig a' Költsönözést is, melly a' Számlehúzáskor igen gyakran előfordúl megfoghassák, egynehány olly Példát írunk a' Táblára, mellybenn a' következő Számból 10-et kell költsönözni. Ezen költsönözött 10-et leírjuk ugyan eleinte azon Számbetű felett mellyből a' Szám lehúzódik hogy a' Számlehúzás annál nézhetőbb legyen, mindazáltal arra kell őket későbbenn szoktatni, hogy azt mindennémű Felírás nélkül is, pusztá Elméjebenn megtehessék. Még kell nekik itt azt is magyarázni, hogy a' következő Számbetűt, mellyből költsönöződött, egygy Ponttal Szokás megjegyezni, annak Jeléül, hogy az, már akkor egygy Számmal kevesebbet téssen, mint azt a' Számbetű mutatja.

De mindennemű Zűrzavar' Eltávoztatására, mely az efféle Számlehúzáskor előfordulhatna, eleinte csak magából 10-ből húzzuk le a' Siketnémák által a' kivonandó Számot, azután pedig azt a' Számot, mely számára költsön vevődött, hozzá számláltatjuk a' vissza maradott Számhoz így:

$$\begin{array}{r}
 (5) \quad (10.) \\
 \begin{array}{r}
 6 \quad 1 \\
 1 \quad 5 \\
 \hline
 \end{array} \\
 \begin{array}{r}
 5 \\
 1 \\
 \hline
 \end{array} \\
 \begin{array}{r}
 4 \quad 6.
 \end{array}
 \end{array}$$

A' Számlehúzásbann való Gyakorlást, összeadásbéli Gyakorlásokkal szükséges felváltani, hogy a' Siketnémákban, mind a' két Számlálásmódba igazi és helyes Béliátás származhasson.

IV. A' SOKASÍTÁSRÓL.

E' következő Módonn tanítódnak meg a' Siketnémák, a' Sokasítás' Munká-

lódására: az Asztalra rakunk 3. Sor Garast, mindegygyik Sorba 4-et tévénn le; ezeket összeadatjuk a' Tanulókkal. Továbbá ugyan ezt Számbetűkkel is véghezvitetjük velek.

Ezen egész Bánásmódot, megvilágosítja e' következő Előterjesztés.

. . . .	4	
. . . .	4	4
. . . .	4	3
12	12	12

Elkerülhetetlenül szükséges a' Siketnémákat ezen Módonn jó Darabidőig gyakorolni, mivel a' Sokasítás' Fundamentomáról tsupánntsak azáltal szerezhethnek magoknak világos Megfogásokat a' Siketnémák.

A' mi (a' Sokasítástáblát vagy Kétszerkettőt) illeti, arra nem erőmív-módonn, azaz; könyvnélkül kell őket megtanítani, hanem mindjárt eleinte olly Sokszorozáspéldákban szükséges őket gyakorolni, mellyekben a' mindegygyikkori Összeséget

(*Productum*) önnön magoktól kell nekik mindaddig kikeresni, míg azt lassanként egymásután az Elméjékbe bényomhatták.

Ha azt akarjuk kijelenteni, hogy valamely Számot más Számmal sokasítani kell, akkor e' következő Jelet használjuk: Kiterjesztjük' a' Balkezünk' Tenyerét, 's arra egynehány Húzást formálunk a' Jobbkéz' Mutatóujjával, annak Jeléül, hogy az egygyik Számot annyiszor kell venni, a' mennyi Egy-ség találtatik a' második Számbann.

V. AZ ELOSZTÁSRÓL.

Azon Tszél' Elérésére, hogy az Elosztásról világos Megfogás támadjon a' Siket-némákban, kiállítunk három Tanulót a' Tábla eleibe, azután Szemekláltokra a' Markunkba veszünk 12. Garast mindazáltal olly Kijelentéssel, hogy azokat ő közöttök egy-gyenlő Részekbenn akarjuk elosztani.

Azombann minekelőtte ez megtörténne felíródnak ezen Számbetűk 3. és 12. a' Táblára, és a' szerint a'mint azt, az Elosztás-

kor tselekedni Szokás, Vonások által el választódnak ezen Számbetűk egymástól. Ekkor tüstént észreveszik a' Tanulók, hogy a' 3. Számbetű a' Tabla előtt Allókat; a' 12. ellenbenn az elosztandó Garasokat jegyezimeg. Ez meglévén véghezvivődik az Elosztás, melly szerint 4. Garas jut mindegyikre közzülök. Ekkor ez a' Számbetű (4) is, szokásszerént a' Húzás megé íródik.

Az Elosztást is jó Darabidőig kell a' Siketnémák által eszerént folytatni, ha akarjuk; hogy beunek erről fundamentomos Béliátások szármozzanak. Ha tzeleányosan akarunk tselekedni, tehát eleinte olly Elosztáspéldákat terjesztünk eleibek, mellyekben a' Há n y s z o r o z ó (*Quotiens*) könnyen megtalálódhatik a' Kétszerkettőbenn. Észreveszik ők rövid idő alatt, hogy 4. a' 12-benn háromszor, 6. a' 24-benn négyszer's a' t. találódik.

Az Elosztásnak nálunk is, az a' közönséges Jele, mellyet minden Ember tsinálni szokott, a' midőn az Osztrandóságot Tanjartatással akarja kijelenteni.

Meg kell végtére a' Tanítónak a' Számvetés' Oktatásakor

először, arról emlékezni, hogy itt nem legyen tanácsos a' Tanulókkal továbbmenni, míg a' jelenlévő Dolgokat értelmesen meg nem fogták,

másodszor, hogy mindegygyik Továbbmenéskor, a' már Eléfordúltakat is, gondosan szükséges megismétíteni.

Mivel bizonyos az, hogy ha a' Tanító ezt a' kettőt elnem mulasztja, tehát Gyönyörködéssel észrevehetik a' Siketnémáknak, a' Számvetés' Mesterségébenn lett, hasznos Előmeneteleiket.

Minekutánna már eszerént mindazokat eléadtam volna, a' mikről a' Siketnémaoktatásmódnak I-ső Részében szólni szándékoztam, arra emlékeztetem még végtére a' tisztelt Olvasóimat; hogy, (mivel magam is távol vagyok annak Ehivésétől, hogy ezen lerajzolt Bírasmód egygyáltalánann olly legyen, melly a' legszorosabb Kritikának is

megfelelhetne mindenütt, tehát ezzel jelentem alázatosan, hogy tellyes Gyönyörködéssel megfelelek kinek-kinek Ellenvetésére akár Szóval az érdemes Közönség (*Publicum*) Fülehallottára, akár pedig Írással, hozzám útasítandó barátságos Levelekre.

T Ú D Ó S Í T Á S

A' KIRÁLYI MAGYAR

SIKETNÉMAINTÉZETRŐL.

Ezen Királyi és Nemzeti Intézetnek az a Tzélja, hogy benne olly Fiúk, és Leánykák felneveltessenek és oktattassanak, kik vagy Hallás nélkül születettek, vagy pedig a' kik gyenge Gyermekkorokbann, minekelőtte tudniillik szóllani megtanúlhattak volna, valamely szerentsétlen Történet által megfosztódtak a' Hallástól. Ebbenn mind Férjfigyermekek, mind Leánykák, (kik mindeddig a' Religióra nézve tudatlanok, a' Hazára nézve pedig haszonvéhetetlenek, sőt az Emberiségnek Terhére is vóltak) nemtsak az Írás-és Hangbeszédet tanulják meg majd nem olly helyesenn mint a' Hallók és Beszélők, hanem még ezen kívül olly Tudományokat is megszereznek magoknak, mellyek az ideigtartó és örökös Boldogság' Elnyerésére megkívánatók. Megtanulják ők egyszersmind az

ő Állapotiaikhoz illő kenyérszerző Munkákat, melyek által ezen Királyi Intézetből való Kiköltözésekkor és a' Világba való Belépésekkor mind magoknak, mind pedig Embertársaiknak következőleg édes Hazájoknak is használhatnak.

Reménylem, nem leszzen szeretett Olvasóimnak Terhére, ha ezen Intézet' Eredetének és Elterjedésének rövid Történetet lerajzolom, minekelőtte az Intézet' jelenvaló Állapotját felfedezném.

Bóldog emlékezetű Fejedelmünk II. JÓZSEF Tsászár, 1777-dik Esztendőbenn Franciaországba utazván bizonyos Időig Párisban mulatott, Meghallotta ott a' nemesszívű Őszöreg' de l'Epée Apátúr' Hírét, a' ki az előbatsátott Tanításmód szerint * szinte harmin t z Esztendőkig, mindennemű rangúakat; Nemeseket, Nemteleneket, Gazdagokat, és Szegényeket, a' legjobb Következéssel nemtsak ingyen oktatta, sőt még tulajdon Szerentsejavait is, a' Dítséretre legméltóbb Haszonra feláldozta, azokat a' Szegények' Boldogítására, és több Siketné-

máknak tulajdon költségénvaló Táplálására fordítván.

Alig hallotta meg a' Tsászár ezeket, a zonnal sietett ezen elhagyattatott szegény Siketnémák' kegyes Attyához, azon Tzélből, hogy mind az ő dítséretes Igyekezetét megláthassa, mind pedig a' Nevendékeknek szerzett Tudományját megítélhesse. Két egész Órát töltött el ő Felsőége nála a' Megvizsgálás Kedvéért, és minekutánna a' Siketnémaoktatás' Lehetőségéről, Fontosságáról és Szükségéről vagyis Megkívántatóságáról meggyőződött volna, meghatározta magában, hogy az Austriai Birodalombann lévő hasonló Szerentsétlenekről, oda léendő Viszszatérésekor, ő is fog gondoskodni. Alig is érkezett onnann Bétsbe vissza, már foglalatoskodni kezdett Szándékának Végbevételében: Megparantsolván, hogy olly Személy hozatasson eleibe, a' ki ezen Tanításmód' Megtanulására, és egyszersmind Oktatására is ügyes volna. Azon Személy Párisba küldődött, a' hol ő azáltal, hogy majd naponként Alkalmatossága volt a' Siketnémák' Oktatásakor jelenlenni, de főképpenn a' Szeretettel tel-

lyes Tanítója' Vezérlése által, olly Állapotba helyhezteleődött; hogy nyóltz Hónap alatt az egész Tudományt, Tulajdonjává tette, a' midőn egyszersmind Tanítójának Bizonyosságlevelével, (melly a' Siketnémaoktatásmódbann szerzett Ügyességéről szóllott,) felkészülve visszatért Bétsbe. Ekkor 1779-dik Esztendőbenn Szabadoskolát állíta-fel a' ditsőemlékezetű Tsászár' és Királyné MARIA THEREZIA hat siketnéma Fiútska, és hat Leányka Oktatására és Táplálására, a' Párisból vissza érkezett Szemelyt pedig azoknak Tanítójává rendelte.

De mihelyt 1782-dik Esztendőbenn II dik JÓZSEF Tsászár Egyedüluralkodóvá lett, tulajdon Intézetet rendelt a' Siketnémák számára, és a' Nevendékek Számát 12 ről, 30-ra szaporította.

Végtére a' mostan ditsőségesenn uralkodó szeretett FERENTZ Királyunk, kegyes Tekintetbe vévén az egész nemes Magyar Nemzetnek szíves Óhajtását és munkás Segítségét, a'lyai Kegyességgét a' hazánkbeli nyomorult Siketnémákra is ki terjeszteti a-

karván, a' legfontosabb és legszorgosabb országoló Foglalatosságai között, az addig elhagyatott szerentsélen Siketnémák' Bol-dogítására, nagylelkű Gondoskodással Nevelőiskolát állított fel, 20. siketnéma Fiúgyermek és 10. Leánygyermek számára Valzonn 1802-dik Esztendőben.

Már most lássuk magát az Intézet' jelen-való Állapotját.

A' siketnéma Nevendékek, kiknek mostanában közel 40-re terjed ki a' Száma, a' szerént a' mint vagy Magyarúl, vagy Németül tanulnak, két Oskolára osztódnak-fel. A' Fiúk mindenkor egygy gondos Férj-fiúnak, a' Leánykák ellenbenn egygy Gondviselőasszonynak Vigyázása alatt vagynak az Oktatásórákon kívül. Mindazáltal a' Főgondviselés, a' Királyi Intézet' érdemes Direktorára vagyis Igazgatójára Schvartzer Antal Úrra vagyon bízva.

A' Nevendékek' Hálószobája igen tágas, és egészséges, mindegyik különös Ágyban fekszik Madrátszonn; Nyáron könnyű Tak-

róval, Téleln pedig meleg Pakróttzal takarózik. A' Gondviselő a' Fiúk Szobájában, a' Gondviselőasszony ellenbenn a' Leánykákéban alszik. A' Szobák kitisztítgatódnak naponként, és kiszellősztetődnek.

A' Nevendékek' Tápláltatására és Ruháztatására megkívántató Szereket, a' Királyi Intézet' Számadógazdija vagy is Perceptor *Ramotsai* *Markos* Péter Úr szerzi meg, a' szokásbannlévő Számadásnak Terhe mellett. Nem drága ugyan, azombann még is egygyenlő és tisztességes a' Ruházatjuk.

Mind Ebédkor, mind Vatsorakor egygy Szobában, és egyszersmind esznek mind a' két Nemenn lévő Nevendékek, de különös Asztaloknál. A' Fiúk Asztalánál a' Gondviselő, a' Leánykákénál a' Gondviselőasszony ül elől. —

Az Evéskor azért vagyon mindenkor valamellyik Tanító jelen, hogy a' Nevendékek' Étkei jól meg legyenek készítve, 's azokbann mindnyájann egyarányúann részesüljenek, és hogy az Illendőséghez annál inkább hozzá-

szokjanak. Az Étkek' Megkészítésébenn arra vigyázódik főképpenn, hogy azok közönségesek ugyan, mindazonáltal még is egészségesek és jó ízűek legyenek. Az Ebéd három, a' Vatsora ellenbenn csak két Tal Étekből áll. A' közönséges Ital Víz nálók, azombann különös Innepnapokonn Sert vagy Bort, Gyümölcst és Sültet is kapnak a' Nevendékek. Az Ebéd' és Vatsoránn kívül Fölöstököm'-és Ozsonnakenyér is adódik nekik.

Az ő Oktatásmódjokról könnyenn formálhatott már az Olvasó Megfogást magának az előbbeniekből. A' mi pedig az ő Kézimesterségeiket illeti, vagynak közöttök, a' kik a' Könyvnyomtatást, Asztalos', Esztergályos', Szabó' vagy Varga Mesterséget tanulják. Sőt némellyek a' Drágakövek' Pallérozásábann, és a' Rajzolás' Mesterségbenn is, szép Előmenetelt tesznek. A' Leánykák az ő Nemekhez illő Kézimunkákat, mint : a' Varrást, Kötést, Megjelelést, Kivarrást, Főzést, Mosást 's a' t. tanulják meg.

Azon Főméltóságok között, kik Vá-
tzonn Léttelék a' Siketnémának szállás-
béli és más egyéb tudománybéli Előmenetelét
külömbféle Időkbenn megvizsgálvann, tellyes
Megelégedéseiket kijelentették ezek:

Mária Ludovika Beatrix Au-
striai Főhertze-gaszszony, a' mostanábann sze-
rentsésenn uralkodó I. FERENTZ Tsászár' 's
Király' Hitvese.

József, Tsászári Királyi Főhertzeg,
Arany Gyapjas, és Sz. István Apostoli Ma-
gyar Király Rendjének Nagy Keresztes Vité-
ze, Magyar Ország' Nádor Ispányja.

Ferdinand, Királyi Főhertzeg, Me-
diolanum' egykori Gubernátora, a' Felséges
Tsászár' 's Királyné Atyja.

Mária Beatrix, Királyi Főhertzeg-
aszszony, Ferdinand' Hitvese.

Ambrózius Károly, Királyi Fő-
hertzeg, a' Váti Püspökség' egykori Admi-
nisztrátora.

F e r e n t z , Királyi Főhertzeg.

M a x i m i l i á n , Királyi Főhertzeg.

A l b á n i K á r o l y Szórai Hertzeg,
Mária Beátrix Királyi Főhertzegasszonyak
Fő Udvarnokmestere.

D o l g o r ú k y Muszka Országi Her-
tzeg.

Nagy Szalatnyai Bárb *Fischer Ist-
ván*, Egri Érsek Ő Excellentiája, a' Tsászári
Királyi Felségnek belső Titkos, és a' Felső-
ges Magyar Királyi Helytartó Kormányshék-
nek Tanácsosa.

M a n d i c h A n t a l, Boszniai vagy
Diakovári és Szerémi Megyés Püspök, Sz.
István Apostoli Magyar Király Rendjének Vi-
tőze és Tsászári Királyi belső Titkos Taná-
tsos.

K á m á n h á z y L á s z l ó , Vátzi Megyés
Püspök, Ő Meltósága,

Klobusitzky Péter, Szathmári
Püspök, és Szent-Jobbi Apátur, Ő Méltó-
sága.

Galantai Gróf Eszterházy László
Rosnyói Püspök, Ő Nagysága.

Gróf Szauer Kajetán választott
Arbiai Püspök, Sz. István Apostoli Magyar
Király Rendjének Vitéze és Tsászári Királyi
Tanácsos, Ő Nagysága.

Mitterpacher Dániel, választott
Skutári Püspök, Sz. István Apostoli Magyar
Király Rendjének Vitéze, és Tsászári Kirá-
lyi Tanácsos, Ő Méltósága.

Bodonyi Bodonyi Sándor, felszen-
telt Belgrádi és Szemendriai Püspök.

Árady Nep. János, választott Dul-
ciniai Püspök,

Raffay Imre Károly, választott
Phari Püspök.

Rauscher Miklós, felszentelt Evarri, és választott Makari Püspök.

Perényi Báró Perényi Károly felszentelt Tyberiadí, és választott Bozoniai Püspök.

Görgei Görgey Márton, felszentelt Patari Püspök.

Antal Gábor Szeverolli, a' Szentseges Római Pápa' Apostoli Követje.

Ürményi József, Ország' Bírája, Tsászári Királyi Kamarás, belső Titkos Tanácsos, és Sz. István Apostoli Magyar Király Rendjének nagy Keresztes Vitéze.

Karompát Gróf Brunzvik József, Fő Tárnok Mester, Tsászári Királyi Kamarás, belső Titkos Tanácsos, Sz. István Apostoli Magyar Király Rendjének Kommendátora, és a' Felsőges Magyar Királyi Helytartó Kormányshéknek Tanácsosa.

Mura-Szombathi és Széts-Szilgethi Gróf Szapáry János, Sz. István Apostoli Magyar Király Rendjének nagy Keresztes Vitéze, és a' Nádor Ispány, ő Tsászári Királyi Hercegségének Fő Udvarnok Mestere.

Rákosi Boros József, Sz. István Apostoli Magyar Király Rendjének Vitéze, és a' Felséges Magyar Királyi Helytartó Kormányzéseknek Tanácsosa.

Németh-Szetsődy Tarródy István, Tsászári Királyi Kamarás, Arany Sarkantyús Vitéz, és a' Felséges Magyar Királyi Helytartó Kormányzéseknek Tanácsosa.

Szentiványi Szentiványi Bonaventúra, Tsászári Királyi Kamarás, Arany Sarkantyús Vitéz, és a' Felséges Magyar Királyi Helytartó Kormányzéseknek Tanácsosa.

Zsadányi és Török-Szent-Miklósi Almásy Antal, Tsászári Királyi Kamarás, és a' Felséges Magyar Királyi Helytartó Kormányzéseknek Tanácsosa.

Székhelyi Gróf Majláth Károly,
Tsászári Királyi Kamarás.

Fogarasi Gróf Nádasdy Ferentz
Tsászári Királyi Kamarás.

Ő Felsége I. FERENTZ, kit azon nemes
Díjsóság, hogy a' Hazánkban ő volt a' Si-
ketnémaintézet' első Felállítója, egyedül il-
leti, azt most is szüntelen méltóztatik külö-
nös Gondoskodással felsegíteni. A' Minden-
ható áraszsza a' leggazdagabb Áldását Ő Fel-
ségére, ezen Kegyességéért.

Hihetőleg óhajtja a' Közönség megtudni,
miképpenn töltik-ei Reggeltől fogva Estvéig,
a' siketnéma Novendékek az egész Napot.
Azt, e' következő Napirend megmutatja.

N A P I R E N D,

MELLY AZ INTÉZETBENN FENNÁLL.

D O L G O Z Ó N A P O K O N N.

D É L E L Ő T T.

6. Órákor felkelnek a' Siketnémák, és felöltözködnek.

7. Órákor egygyüvémennek és elvégezik a' Reggeliimádságjokat, melyet az egygyik született Siketnéma Jelek által mutatjaelő, a' másik pedig fennszóval mondja - ki ; azután megevénn a' Fölöstökömjüket, a' Gondviselőik által bévezetődnek az Oskolába, a' hol elmondvann a' Könyörgést az egygyik Félenn

7 $\frac{1}{2}$ Óráról fogva 9 és $\frac{1}{2}$ ig az első Profeszor *Meszlényi Molnár János*, az idősebb magyar Tanulóknak a' Magyar, a' másik Félelenn ellenbenn a' második Profeszor *Schönbauer Vintze*, az idősebb német Tanulóknak, a' német Grammatikát adja elő; mind a' kettő pedig fennszóval is kimondatja a' Tanulóival a' Tanult Tárgyokat.

9 $\frac{1}{2}$ Óráról fogva 11. és $\frac{1}{2}$ ig a' harmadik Profeszor *Király Antal* mind a' magyar, mind a' német kezdő Tanulóknak előadja, az egygyik Félelenn, a' Betűk' és Számbetűk' Megeszmérését, Leírását, és Kimondását. Megmagyarázza a' Magabannérthetőket, Mássalértbethezőket és Ígékét, de azoknak mindennémű Változásai nélkül.

Mind a' magyar, mind a' német legidősebb Tanulókat pedig, a' Szók' Elrendelésébenn (*Syn-*

tari) a' már megnevezett D i
r e k t o r Úr gyakorolja, nem kü-
lönbenn a' Számvetésbenn is.
Azombann Szombat Napokon a'
Katakéta Tisztelendő N a g y L e o -
p o l d oktatja amannak Tanítvá-
nyait, éppenn ezen Órákbann, a'
Keresztény Tudományra.

11 $\frac{1}{2}$ Órákor, minekutánna a' feljűlemlített
módszerént elvégezték volna a'
Tanúlok az oskolai Háláadó Imád-
tságot lemennék mindnyájann az
Ebédlőszobába, a' hol elvégez-
vén az asztali Imádságot, egy-
gyűttebédelnék ugyan egygy Szobá-
bann mindnyájann, de külön-
helyheztetett Asztaloknál. Vége
lévén az Ebédnek, elmondják
a' háláadó Imádságot, azután
megpihennek.

D É L U T Á N N.

1. Óráig Pihenés.

1. Órákor elvezeti a' Gondviselő a' Flúgyer-
mekeket az ő Tanító Mestereik-

hez; a' hol magokat 7. Óráig különbféle Mesterség' Megtanulását gyakorolják.

A' Gondviselőasszony ellenbenn a' kirendelt dolgozó Szobába vezeti a' Leánykákat, és ott őket különbféle Asszonyi Munkákra tanítja Vatsoráig.

7. Órakkor visszavezeti a' Gondviselő a' Fiúkat, a' Mesteremberektől az Intézet' Ebédlő Szobájába, a' hová a' Gondviselőasszony is elkíséri a' Leánykákat. Elvégezvén a' feljebb említett módon az asztali Imádságot, a' Vatsorához ülnek, mellynek Végekor elmondván a' háláadó Imádságot, a' Fiúk a' Gondviselő, a' Leánykák pedig a' Gondviselőasszony által felkísértődnek a' különböző Emeletekben lévő Hálószobájokban.

9. Órakkor elmondván az estvéli Imádságokat lefekszenek mindnyájann.

Szükséges itt megjegyezni, hogy Nyáronn mindennémű Foglalatosság Félórával korábban kezdődik, és végződik is; mint az, a jelenvaló Napirendbenn ki vagyontéve.

VASÁRNAP' ÉS INNEPNAFOKONN.

D É L E L Ó T T.

6. Órakkor felkelnek.

7. Órakkor imádtkoznak.

8. Órától fogva 9-ig megisméltik a' már megtanúlt religióbéli Tárgyokat.

9. Órakkor jelen vagynak mindnyájann a' Sz. Mise Áldozatonn, mellyet a' feljebb megnevezett Katakéta végzi el, az Intézet' Kápolnájábann. Onnann ismét visszamennek az Oskolába, a' hol az Ebéd' meghatározott Órájáig, a' keresztényi Tudományra tanítódnak.

D É L U T Á N N.

3. Óráig Pihenés vagyon.

3. Órakkor pedig a' Fiúk a' Gondviselőjökkel, a' Leánykák ellenben a' Gondviselőasszonyjokkal kimennek az Áldásra, a' közellévő Fehérbarátok' Templomba.

Vasárnapokon, Innepnapokon, és Törtök Napjain délutánn kimennek a' Tanulók a' Gondviselőikkel sétálni, azombann akkor is mind a' Kimenés' Óráját, mind pedig a' Kimaradás' Idejét, a' többször említett Királyi Intézet' Direktora határozza-meg. Sem egygyiknek sem a' másiknak, meg nem engedődik az Intézetből egyedül kimenni; azombann ha valamellyik a' Szüléit, Testvéreit, vagy Atyafiait kívánja meglátogatni, vagy pedig ezektől magokhoz kívánnatik, tehát akkor azt mind oda, mind vissza a' Gondviselő kíséri el, mikélyt azt a' Szülék vagy Atyafiak vagy személyesen magok, vagy pedig valamelly meghitt Emberek által véghez nem vihetik.

A' Siketnémáknak, a' Vátzi Királyi Siketnémaintézetbe való Bévétele ekképpent eszközöltetik-ki : kivevődik a' helybéli Orvostól arról szőlő Bizonyságlevél, hogy a' Gyermekek valóságos Siketnéma, hogy neki semminémű veszedelmes Nyavalyája, Betegsége vagy Testbaja nintsen, és hogy nem is ostoba. Továbbá kikérődik a' helybéli Flébanustól a' Gyermekek' Keresztelőlevele, melyből az ő Életideje megtudódhasson; mivel se 9. Esztendőnn alól, se 14 enn feljűl senki bé nem vevődhet az Intézetbe. Végtére olly Bizonyságlevelet szükséges a' helybéli Bírótól kivenni, melly hitelesenn megerősítse, hogy a' Siketnéma vagy árva, vagy olly Szülék' Gyermeke, a' kik őtet Szegénységek miatt nem taníttathatják, és neveltethetik.

Ezen három rendbéli Bizonyságlevél tévődjön egygy, a' Nemes Vármegyéhez vagy pedig a' Nemes Városhoz, (mellybenn a' siketnéma Gyermekek Szülői, vagy Atyafiai laknak) készült Könyörgőlevélbe, melly által az arra kéretessen, hogy a' Siketnéma Gyermekeknek, a' Királyi Siketnémaintézetbe való Bévételük.

fogadtatását, a' Felséges Magyar Királyi Helytartótanács előtt mozdítsa elő.

Láthatni innenn, hogy a' siketnéma Nevendéknek, a' Királyi Intézetbe való Béfogadtatása tsupánntsak a' Felséges Magyar Királyi Helytartótanástól függ egyenesenn.

Kegyességgel nevelteti és ápolgattatja ugyan a' jóltévő Felséges Királyunk FERÉKTZ, az Intézetbenn lévő Nevendékeket, sőt sok jószívű Urak' Adakozása is szaporítja ezen Nevelőház' Tőkepénzét, mindazáltal lehető és kívánható - é, hogy az efféle Szerentsétlenek, (kiket Utazásaimbann számosaknak lenni tapasztaltam) mindnyájann az Ország Költségénn nevelődjenek-fel?

Olly Szülék, kiket az Ég' többetske Szerentséjával megáldott, természetesen magók igyekeznek azonn, hogy az efféle szerentsétlen Gyermekeiknek, foghatós Tanítók által megadassák az ő Rangjokhoz illő Nevelést; de vagynak ám ezekenn kívül még számtalan árva, és nyomorúlt szűkölködő Szüléktől származott Siketnémák is a' Hazánkban.

Nem szégyenlem tehát az Emberiség, a' Szent Religió' és ezen Szerentsétlenek' Nevében a' többetske Szerentsejavaival bíró nemesszívű Embertársaim előtt Irgalmasságért esedezni, 's őket alázatosan arra megkérni, hogy kegyes pénzbéli Segítség által, valamelyik szerentsétlen Siketnéma Soránn (a' kik között az Intézetbe való Bévételre, már sokan vagynak a' Felsőes Magyar Királyi Helytartótanátsnál, feljegyezve) könnyebbítsenek, és úgy, mind az ő ideigtartó, mind pedig örökkévaló Boldogságát előmozdítani méltóztassanak.

Ezen Tzélra fordítandó pénzbéli Segítségeket, akár minémű tsokélyek lesznek is, mindenkor Köszönettel elfogadja, a' már többször megnevezett Királyi Intézet' Direktora Nyugtatólevél (*Quietantia*) Kiadása mellett. Az illetén Segítségeket levízi a' Direktor, a' Királyi Intézet' Regulái szerint, a' Felsőes Magyar Királyi Helytartótanát' Fizetőhívtataljához Budára, a' hol is mind az Ajándékozó' Neve, mind az ajándékozott Somma, annak Idejénn kitevődik az Únagokbann.

Meglehet kiki affelől győztetve, hogy mihelyest az efféle Segítségek, annyira szaporodnak, a' mennyi egygy Siketnéma' Eltartására szükséges, hogy az azonnal szíves Háláadatossággal ki fog nyilatkoztatódni.

Hapedig valaki valamelly szerentsétlen Siketnémát, különös Pártfogásába akarja venni, és egyszersmind a' Királyi Intézetbe beadni; az annak Tartásáért, Szállásáért, Ruházatjáért és Oktatásáért csak 150 Forintokat köteles Esztendőnként mindaddig az Intézetnek fizetni, míg a' Nevendék olly Állapotba helyheztetődik, mellybenn ő az Élelmét tulajdon Kézimunkája által megszerezheti magának. Az pedig 7. vagy 8. Esztendő alatt bizonyosan megtörtén.

Megengedődik kinek-kinek az Intézetbe való szabad Bemenetel, annyival inkább, mivel az Intézet Elöljárói erős Bizodalommal hiszik, mindennemű Embernek affelől léendő Meggyőződését, hogy ezen Intézet, mind a' Felseges Királyunk' Kegyességét, mind az Uri Rangban lévők', és egyszersmind az érdemes Közönség' pénzbeli Segítségét is, meg-

érdemli, mivel ebbenn már közel 40. siket-nema Gyermekek, nemcsak a' Nyelvre és Religióra, hanem még ezen felyül olly Kézimunkákra vagy Mesterségekre is megtanítódik, melly által jövőendőben az Élelmét, bizonyosan megszerezheti magának.

Bizonyságot tehetnek erről az Intézetbenn felnevelődött és abból már kilépett következő Nevendékek; nevezetesen;

Nemes Balassa Károly, a' ki mind a' Nyelvtudománybann, mind a' Rajzolásbann dítséretes Előmenetelt tett.

Henisch Károly, felszabadúlt Könyvnyomtató Subjectus.

Grószmann Ferentz, felszabadúlt Szabó Legény.

Jáhn Lajos, felszabadúlt Szabó Legény.

Poropcsits András, felszabadúlt Német Varga Legény.

Vangrosovszky Antal, felszabadult Esztergályos Legény.

Vátzy Mihály, felszabadult Német Varga Legény.

Gneiszt Trézsi.

Tuhárszky Magdolna,

Szádetzky Julianna, és

Schrott Anna,

L A J S T R O M A,

Azon Jóltévőknek, kik a' Vátzi K. siketnéma Nevelőház' Felsegítésére, annak Kezdetétől fogva; egészen 1811-dik Esztendőnek utolsó Napjáig ügyellettek, azon Rend szerint, a' mint azok, a' F. M. K. Helytartótanátsnál fel vagynak jegyezve.

Azon 500 Forintokonn kívül, mellyeket a' siketnéma Nevelőház' Elrendelésére kinevezett K. Komisszárius *Méltóságos Zsádányi és Török-Szent-Miklósi* Almásy Antal, Tsászári Királyi Kamarás és a' F. M. K. Helytartó Kormányshék Tanácsosa, ugyan azon Nevelőház' első Szükségeire adott; nem külömbenn azon 30. Forintokat érő Portékákon kívül, mellyeket Rozenfeld Liebmann Budai Kereskedő a' Nevelőháznak ajándéko-

zott, végtére azon 525. Forintokonn kívül,
 melyeket Istenbenn boldogúlt *Győri. Püspök*
 Fengler József Ó Excellenciája,
 a' Nevelőházban léendő Katakéta' 7. Hónapi
 Élelmére, Bétsbe felküldött: e' következő
 Sommák folytak bé 1800-dik Esztendőnek
 12-dik November Napjától fogva a' Világi,
 és Kegyes Hagyományoknak Királyi Pénz-
 tárjába:

A' Nrus Rendje	A' Jóltévók' Nevei	Az	
		Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
1	Ö Tsászári és Királyi Fel- sege I. FERÉNTZ	5000	
2	Szalay Péter, a' F. M. K. Helytartótanats' Regi- szt. Kantzellistája.	5	
3	<i>Szlavniczai</i> Gróf Sándor Antal ó Méltósága	100	
4	Egy Névtelen Eszterg.	5	
5	Budecko József, Eszter- gom. Tanatsbéli	5	
6	Zsolyomi Káp. a' Banya Várossal	15	11
	Összesen	5130	11

A' Nrus' Rendje	A' Jóltévők' Nevei	Az Adomány- héli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	5130	11
7	Decsi Község Tolna V.	2	31
8	Szent Jánosi Kerület Plébánussai és Káplánai	39	54
9	Tolna Mező Város Közs.	36	
10	Vejnori Község. Posony V.	6	
11	Nagy Doroghi Reform. Község Tolna V. -	92	40 $\frac{1}{2}$
12	Alsó Negyi Közs. Hont V.	4	
13	Duna Sz. Györgyi Nemesség, Tolna Vármegyében - - -	16	
14	Abaúj Vármegye -	92	5 $\frac{2}{3}$
15	Szabadka K. Város -	100	
16	Somod Komárom V.	25	28
17	Az odavaló Plébános Szomb. Kanonok Bárá Kaisersfeld Ferentz	10	
18	Nahácsi Község Pozsony V. - - - -	2	18 $\frac{5}{8}$
19	Esztergom Trexler Mihály hagyott - -	2	
20	Milasin Miklós Fejérvári Püspök Ö Exc. a' maga Részéről - - -	200	
21	Ugyan az, öszveszedett a' Megyében - -	22	
	Oldal.	5711	8 $\frac{1}{2}$

A' Nrus. Rendje	A' Jóltévők' Nevei	Az Adomány- béli Somma	
		fi.	x.
	Oldal.	5711	83
22	Jászág és Kunság	411	28
23	Pozsony Szab. K. Város.	200	
24	Yeproócz Báts Várme- gyei Helység.	23	
25	Stomphi Kerület' Plébán.	50	3
26	Hunkár Mihály, Győr és Veszprém Vármegye' Tábla Bírāja	50	
27	Nagy Szomb. Deák-Os- kolák' Directora és Pro- fesszorai	12	
28	Zichy József Tsászári Ki- rályi Kamarás és Taná- tsos ő Nagysága	100	
29	Újvidéki Kereskedők	100	
30	Ketskernét Mező Város Pest Vármegyében	300	
31	Az Egri Deák Oskolák	41	24
32	Veperdi Pléb. és V. Esp. öszveszedett a' Kerü- letjében	75	
33	Csornai Pléb. a' Község Részéről	62	
34	Ugyan ő, öszveszedett az alsó Rábi Kerületben	60	
Oldal.		7196	37

A'Nurs' Rendje	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Summa.	
		fl.	x.
	Oldal,	7196	37 ⁸
35	A' Lévai V. Esp. össze- szedett a' maga Kerület- jében - - - -	45	
36	Lőtsei Szabad K. Város	57	9
37	Késmárki Katol. Nemzeti Oskolák - - - -	15	
38	Kőrös-Vásárhely, Sz. K. V. - - - -	3	33
39	Mihálkovits Lajos, Ko- márom Vármegyei Fő- bíró - - - -	70	
40	Kassa Sz. K. Város -	171	42
41	A' Kassai Akadémia és Deák Oskolák - - -	32	34
42	Szabó János, Nagy-Föl- demesi Pléban. - -	5	
43	Göntzi V. Esp. az ő Ke- rületjéből - - -	7	1
44	Széplaki Plébános, a' Községtől - - -	1	30
45	A' Rozsnyói Deák Oskol.	15	
46	Szathmár Vármegyei Ka- rok és Rendei - -	1000	
47	Batthyányi Lajos ő Her- cegsége - - - -	450	
Oldal.		9069	313

A'Nrus Rendje	A Jóltévk' Nevei	Az Adomány- béli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	9069	32 $\frac{7}{8}$
48	Szakoltzai Pléb. és V. Esperes - - - -	115	
49	Nagy - Szombathi Deák Oskolák - - - -	20	
50	Mosóczy Pléb. és V. Es- peres - - - -	8	9
51	Menhárdi Villa, Szepesi Mező-Város - - -	15	17
52	Sztrazza dto. - - -	30	
53	Beela dto. - - - -	10	
54	Igló dto. - - - -	100	
55	Görgey Zsófia, Richt. hauzer' megmaradott Özvegyje - - - -	10	
56	Lichenfeld Günther Sám.	10	
57	Várali Szathmári Dónáth.	20	
58	Újházy Lajos - - -	10	
59	Tóthfalusi János - -	10	
60	Pfannschmidt Anna Öz- vegy - - - -	10	
61	Késmárki Kath. Község	9	1 $\frac{1}{2}$
62	Kis-Szalóki Helység -	3	
63	Rozsnyói T. Káptalan	50	
64	Doloviczenyi Pál - -	10	
65	Szakoltza Sz. K. Város	50	20
66	Eötsényi Község Tolna V	4	
	Oldal.	9564	20 $\frac{3}{8}$

A' Nrus Rendje.	A' Jóltévők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fi.	x.
	Oldal.	9564	20 $\frac{3}{8}$
67	Gétzy András, a' Tren- chenyi Deák Oskolák Direktora - - -	20	
68	A' Pesti Fő Nemzeti Os- kolák - - -	40	45
69	Zsolyom Várossa - -	143	11
70	Pesti Deák Oskolák -	45	52
71	A Ketskeméthi Deák Os- kolák - - -	3	23 $\frac{1}{2}$
72	A' Budai Nemzeti Oskolák	47	23
73	Ungvári Deák Oskolák a' Tanítókkal - -	25	8 $\frac{1}{2}$
74	Ungvári Nemzeti Oskolák és Tanítók - - -	11	51 $\frac{1}{2}$
75	Pozsonyi Fő, és Deák Oskolák - - -	70	
76	A' Temesvári Tanács	228	38
77	Ó Palánka - - -	16	
78	Tovaristova, Helység -	3	11
79	Gaidobra dto. - - -	6	59
80	Obravacz dto. - - -	3	10
81	Bulkesz dto. - - -	2	0
82	Szilbás dto. - - -	4	20
83	Plavna dto. - - -	3	27
84	Myavi Kerület V. Es- perese - - -	12	39
	Oldal.	10250	30 $\frac{7}{8}$

A' Nrus. Rendje	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	10250	30
85	Egygy Névtelen, az Esztergomi V. Káptalan Kantzellistája által -	25	
86	Esztergomi Deák Oskol.	20	15
87	Jászberényi Deák és Nem. Oskolák - - - -	21	6
88	Nyitrai Deák Oskolák	54	30
89	Az Esztergomi Érsekség felső Kerületbéli Plébánusai - - - -	21	9
90	Kalotsai Deák Osk.	19	41
91	Malatzkai Kerület V. Esperese - - -	63	
92	Kassa Sz. K. Város. -	95	
93	Komáromi új Hajós-Társaság - - - -	120	
94	Körmözt Sz. K. Város	37	
95	Pozsónyi T. Káptalan	200	
96	Trenchin Sz. K. Város	10	
97	Torontál Vármegye -	628	59
98	Semsey András, Ó Excellenziaja, a' Felsőges Kamara' Elölülője	150	
99	Budai Deák Oskolák -	50	35
100	Földvár Mező Város -	7	
	Oldal.	11773	467

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Summa.	
		n.	x.
	Oldal.	11773	46 ⁷ / ₈
101	Gerjenyi Refor. Község, Tolna V. - - -	9	36
102	Györkényi dto. - -	8	
103	Lótsei Nemzeti Oskolák	9	7
104	Pest Sz. K. Város - -	100	
105	Haidenreich Lajos, Arad Várm. Orvosa - -	100	
106	Makóvári Kath. Község	25	
107	Pétsi Püspöki Megye	470	6
108	Németh István, Liskai Plébánus - - - -	50	
109	Esztergom Vármegye	150	
110	Komáromi Évang. Közs.	15	
111	Görög Demeter - -	300	
112	Új Aradi Község - -	15	12
113	Eleki Plébánus és Mester	50	5 ⁶ / ₈
114	Fülepi-Püspöki Plébánus	29	
115	Egygy Névetlen, a' K. Ko- misszárins, és Felsé- ges M. K. Kormány- szék' Tanácsososa Al- mágy Antal ó Nagysága által - - - -	50	
116	Túrótzi Kerület' V. Espe- rese, Bátsmegyei Er- neszt - - - -	6	21
	Oldal.	12161	14 ⁵ / ₈

A Nrus Rendje.	A' Jóltévők Nevei.	Az Adomány- beli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	13161	14 ⁵ / ₈
117	Batai és Sztropkovi Kerü- let Plébánosai az Egri Kerületből. - - -	25	30
118	Nemes Borbely József	100	
119	A' Tarnai Járásbann lévő, Heves Vármegye' Hely- ségei. - - - - -	109	32 ¹ / ₈
120	Komarom Vármegye - -	165	7
121	A' Tengernél fekvő Kirá- lyi Jószaoknál lévő Komisszarius. - - -	16	9
122	Buccari Tanács - - -	2	44
123	Fiumi dto. - - - -	200	48
124	Veszprémi Deák Oskolák	17	
125	Győr Sz. K. Városa - -	24	2 ¹ / ₈
126	Bukin Kamaralis Jóság	1	
127	Veszprémi Püspökségnek Megyéje - - - - -	161	3
128	Barfa Sz. K. Városa - -	50	
129	Zsolyom Vármegye - -	38	16
130	Egygynéhány Budai Tzéh	296	
131	Pozsonyi Nemzeti Oskol.	80	24
132	Jóság és Kunság - - -	188	31 ¹ / ₈
133	Baja Mező Városa - - -	4	
134	Hedervári V. Esperes Ne- mes Ferentz - - - -	26	28
	Oldal.	14773	25 ¹ / ₈

A' Nrus' Rendje	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	14667	48 $\frac{1}{8}$
135	Győri Deák Oskolák, és azoknak Előljárói -	50	
136	Körönczai Plébánus Istvánfi Ekek, Győr Vármegyéből - - -	23	37
137	Komáromi Deák és Nemzeti Oskolák, azoknak Előljáróival - - -	52	
138	Győri Nemzeti Oskolák és Tanítók - - -	56	21
139	Sopronyi Deák és Nemzeti Oskolák - - -	36	
140	Sz. Mártonyi Évang. Közs.	22	
141	Köptsén, Mező-Város	6	6
142	Németh Jándorf - -	4	
143	Körmözt Sz. K. Város.	3	25
144	Gróf Illésházy István Ö Múltósága - - -	1000	
145	Dubnitzai Plébánus, és Kántor, a' maga Kerületéből - - -	246	12
146	Trenchin Vármegye összeszedett a' Gyűlésben	68	36
147	Mednyánszky Antal Trench. Vármegye Főbírói.	30	45
	Oldal.	10246	501
		S	

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma	
		II.	X.
	Oldal.	16246	50 $\frac{1}{8}$
148	Kőszegi Imre dto. - -	20	
149	Gróf Eszterházy Ferentz ő Méltósága - -	500	
150	Eszterházy Miklós ő Her- tzegsége - - -	500	
151	A' Nagy-Bányai Pénzve- rő Hivatal - - -	109	59 $\frac{4}{8}$
152	A' Selmetzi K. Bánya Kassza Tisztjei -	326	7 $\frac{2}{8}$
153	A' Selmetzi Játékszín I- gazgatása - - -	160	
154	Az Újvidéki Nemz. és Deák Oskolák - -	21	20
155	A' Pétsi Fő és Deák Osk.	31	
156	A' Fejérvári Püsp. Megye	34	
157	Leibitz Korona Mező Vá- ros' Pléb. Administrá- tora, a' Szepességben	20	
158	Kassa Sz. K. Városa -	20	
159	Győr Vármegye - -	138	42
160	A' Szabadkai Deák, és Nemzeti Oskolák -	37	
161	Szabó András, Budai fel- szentelt Püspök ő Mélt.	500	
162	Bajmóti Kerületnek V. Esperese. - - -	46	
Oldal.		18710	58 $\frac{7}{8}$

A' Nrus. Rend e.	A' Jóltévők' Nevei.	Az	
		Adomány- béli Somma.	
	Oldal.	fl.	x.
163	A' Fejérvári Deák Oskol.	18710	58 $\frac{7}{8}$
164	Nyitra Vármegye, a' Nyit- rai Járásból - - -	40	
165	Az Újvári Deák Oskolák	71	42
166	Fejeregyháza - - -	11	
167	Fejérvári T. Káptalan	16	
168	Kőszeghi Deák Oskolák	300	
169	Özvegy Brunzvik Grófné Ő Nagysága - - -	10	48
170	Moson Vármegye - - -	200	
171	Pétsi Loteriatró Aigner János, a' többi Társaiv.	42	37
172	Erdély Ország, Nagy Hertzezség - - -	13	30
173	Pest Vármegye - - -	732	58
174	Éttyeki Helység - - -	707	15 $\frac{4}{8}$
175	Herzán Ferentz Kardin. Szombathelyi Püspök Ő Eminent. - - -	15	
176	Szombathelyi Püspöki Megye - - - -	100	
177	Nyitrai T. Káptalan -	76	
178	A' Hajdú-Városok - -	100	
179	A' Káposztafalvani Közs.	112	54 $\frac{4}{8}$
180	Esztergom Vármegye -	31	14
	Oldal.	372	30
		21664	33 $\frac{7}{8}$
		S 2	

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	21664	33 $\frac{7}{8}$
181	A' Kalotsai T. Káptalan	156	12
182	A' Kalotsai Püspökség' Megyebéli Plébánusai	30	
183	Kalotsa Városa - -	18	48
184	Sümegh Vármegye, Zichy Úr által, adatott -	161	18
185	A' Tatai Deák Oskolák	10	
186	Bótzai Hegybéli Districtus	10	12
187	Árva Vármegye - -	94	
188	Gnezdei Plébánus, és Lub- lyovi Kerület' V. Esp.	10	21
189	Cserey Sándor, Petze Sz. Mártonyi Plébán. -	6	17
190	Gnezda Korona Mező-V.	5	
191	Zombor Kamara Jószág	126	
192	Kula, Kamara Jószág' Tis.	40	
193	Keresztúr Helysége -	8	37
194	Egygynehány Tisza Kerü- leti Személyek - -	14	34
195	Egygynehány Személyek, a' Szántói Kamara Urad	23	
196	Győr Sz. Királyi Városa	22	39
197	A' Hedervári Kerület V. Esper. Nemes Ferentz	53	30
198	Jáhtendorf Helység, Mo- sony Vármegyében	6	
Oldal.		22441	17 $\frac{1}{8}$

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az	
		Adomány- béli Somma.	
	Oldal.	fl.	x.
		22441	17/8
199	Sz. Péter dto. - - -	7	
200	Szólnok dto. - - -	16	
201	Mossony - - - -	36	35 4/8
202	Levél, Mosony Vármeg.	4	
203	Egygynehány Budai Czéh	35	
204	Gyöngyös Mező - Város		
	Heves Vármegyében	132	
205	Syrok Helység dto. -	2	15
206	Föl-Németh dto. - -	2	
207	Pracsai Helység - -	3	9
208	Ó Arad Kamara Városa	156	20
209	Szerém Vármegye -	1564	45 4/8
210	Oda való Kukojevci La- kos Subarits Mark. -	40	
211	Szebeni belső és külső Ki- rályi Erdélyi Tisztek	102	10
212	Szeged Sz. K. Városa -	13	6
213	A' Lublyói Község -	9	2 4/8
214	Sz. Jánosi Község Moson Vármegyében - -	5	
215	Cseitei Plébánus és V. Es.	120	
216	Széleskúti Község Sopron Vármegyében - -	7	
217	Péts Sz. K. Városa - -	70	
218	Pétsi T. Káptalan - -	200	
219	Szemptzi felső Kerület	21	18
	Oldal.	249771	43 3/8

A'Nrus' Rendje.	A' Jóltevők' Nevel.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	24977	43 ³ / ₈
220	Árva felső Kerület' Pléb.	41	36
221	Temesvári Királyi Admi- nisztráció' Tisztjei	331	43
222	Lakaczi Plébánus Torner János - - - - -	50	24
223	Raikai Község, Moson V.	13	9
224	Kőhalomi dto. - - -	9	
225	Miavi Kerület V. Esperes.	6	48
226	Posony Vármegye -	26	36
227	A' Verebéli V. Esperes öszveszedet a' Kerületj.	39	18
228	Horváth János, a' Nagy- Károlyi Nemzeti Osko- lák' Direktora - -	4	29
229	Jedlitska Ferentz - -	10	
230	Nagy-Lomniczi Év. Közs.	5	
231	Bázin Vároza - - -	8	27
232	Új Banáti Község - -	5	54
233	Új-Falusi Plébánus -	57	2 ⁴ / ₈
234	Borsod Vármegye - -	850	
235	Soprony Kerület' V. Es- perese Vachler Pál	84	11
236	Az Erdély Országi Guber- nium - - - - -	211	41 ⁵ / ₈
237	Besztercze Vároza -	35	
238	Szomolyi V. Esperes -	64	
	Oldal,	[26832]	2 ³ / ₈

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	26832	2 ⁵ / ₈
239	A' Lötsei Deák Oskolák	14	52
240	Kőrös Vármegye - -	7	30 ⁴ / ₈
241	Temes dto. - - -	505	26
242	Torontál dto. - - -	304	19
243	Trenchén dto. - - -	24	
244	Késmárk Városa - -	50	
245	Baranya Vármegye -	238	54
246	Zsolyom dto. - - -	42	17
247	Kassa Városa - - -	50	
248	Esztergom Vármegye	81	49
249	A' Sasvári V. Esperes Cser- vény József - - -	23	
250	Polonka Helység - -	7	24 ⁴ / ₈
251	Dobbi dto. - - - -	3	8
252	Redova dto - - - -	6	
253	Matheoszai Ev. Község	40	
254	Dobschina Mező Városa	100	25
255	Szontágh Gömöri Nótár.	10	
256	Pelsücninyi Főstrázsame.	4	
257	Márjásy Boldizsár - -	14	
258	Csernota János Doboczi Plébános - - - -	12	
259	Szontágh Sámuel - -	3	
260	Békes Vármegye - -	274	43
261	Sánkfalvi Ecclesia . -	2	6
262	Losonczi dto. - - -	1	24
	Oldal.	28652	20 ⁵ / ₈

A Nrus. Rendle.	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	28652	2058
263	Szepesvárallya Mező-Vá.	20	
264	Gömör Vármegye -	100	
265	Gróf Plónay Gabor Ö Méltósága - - -	200	
266	Cházár András - -	20	
267	Kun Tapolczai Eccles.	3	
268	Osvárd, R. a' további Fogságot megváltván	50	
269	Rozsnyó Mező-Városa	100	
270	Zmeskal György Aul. Fa- mil. az ígért - - -	100	
271	Újvidék Városa - -	10	
272	Sopronyi T. Káptalan	29	98
273	Posega Vármegye -	43	48
274	Szathmár Németi - -	100	
275	Csörvi Község - - -	6	
276	Hontbann, az alsó Duna Kerület' Plébánusai és Helységek - - -	72	
277	Szétsényi dto. - - -	129	13
278	Nyulas Mez. Vár. Közs.	10	
279	Tetényi Plébánus - -	5	3
280	Szabó Ferentz Várallyai Bíró hagyott - - -	100	
281	A' Helvetus, Sümegh Környéki Község -	40	398
	Oldal.	29791	158

A'Nurs' Rendje	A' Jóltévők' Nevei,	Az Adomány- béli Summa.	
		fl.	x.
	Oldal.	29813	15 $\frac{2}{8}$
282	Vátzi T. Káptalan - -	450	
283	Ugyan az, a' Megyéjébéli Papság' és Községtől	1072	12
284	Trenchén Vármegye -	60	2
285	Temesvár Sz. Kir. Var.	130	32
286	Gróf Keglevich Károly Ö Méltósága - - -	100	
287	Tornai Kerület V. Esper.	20	
288	Nyitra Várm. lévő Évang. Község - - - -	41	38
289	Bánhidi Plébánnus - -	5	6 $\frac{2}{8}$
290	A' Vátzi Megyéb. Papság és Község - - -	15	
291	Kalotsai Fő Megyebéli Vicariális Hivatal -	8	27
292	Artner Honorius, Közseg- hi Aug. Conf. lévő Préd.	25	34
293	Prohachka János, Malatz- kai Kerület' V. Esperes.	34	
294	Magyar Óvár Mező Város	21	
295	Az Esztergomi Érsekség' Vicar. Hivatala - -	122	24
296	A' Banátusi Oraveczi Bá- nya Igazgat. - - -	73	45 $\frac{4}{8}$
297	A' Szebeni K. Kaszsa őszveszedett Erdélyb.	354	6
	Oldal.	32324	43

A' Nrus. Rendje	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	32324	42
298	Hersching Dániel Nyitr. Nagy Prépost hagyott	150	
299	Battai, Helv. Község -	1	51
300	Soprony Sz. K. Város.	548	58
301	Cházári Plébánus, a' Mát- rai Kerületből - -	75	12
302	Csornai V. Esperes, az ő Kerületjéből - -	40	
303	Tolna Baranyai Aug. Con- fes. Eccl. Senioratusa	53	16
304	Bereghszászi Plébánia -	4	56 $\frac{1}{2}$
305	Gyöngyös Mező Város	132	32
306	A' Gyöngyösi Megyéből, egynehány Helység	11	
307	Pásztói Község - -	12	24
308	Sirok Helység - - -	2	15
309	Bács Vármegye - -	32	
310	Nagy-Váradi Dist. Pro- Direktora - - -	8	21
311	Érsek Ujvári Kerület' V. Esperese - - -	37	
312	Szikszovi dto. - - -	20	
313	Csomádi Év. Község -	3	
314	A' Kőrmetszi Deák Osk.	16	30
315	Az odavaló Helybéli Di- rector Kaszner György	2	
	Oldal.	33475	57 $\frac{1}{2}$

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány- béli Summa.	
		fl.	x.
	Oldal.	33475	57 $\frac{4}{8}$
316	Budakesz Helység - -	12	
317	Val dto. - - - -	25	
318	Patka dto. - - - -	20	
319	Drávetzky Kanonyoti ha.	3000	
320	Csanád Vármegye -	120	30
321	Videni Helység, Moson V.	20	
322	A' Nyitrai Deák Osk.	5	
323	A' Dunán túlvaló Helv. Conf. Superintendent.	645	12 $\frac{4}{8}$
324	Ugyan annak Fő Igazga- tója Pázmándi József	50	
325	A' Dobrai Augus. Conf. lévő Eccl. - - -	5	42
326	Borostyánkeői dto. -	3	18
327	Az Erdély Országai Püspök Mártonfy József Ő Ex- cell. az ajánlott 500 fl. Tőkepénztől, 19. Apr. 1801 ugyan azon Na- pig 1803 esendő Inte- res 100-tól 5-fltot száml.	50	
328	Cházár András, az ajánl. 900-fltokból, 1812 Esz- tendőre esendő Interes 100-tól 5-fltot számlálv	45	
Oldal.		37477	40

A'rus Rendje	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	37477	40
329	Jedlitskay esztendőnként való Ajánlásából 180 $\frac{1}{2}$ esik - - - - -	10	
330	A' Tسانádi Püspökségnek egygynehány Községe	68	46
331	A' Munkátsi dto. orosz Község - - - - -	150	
332	A' Rohontzi Ev. Temp.	3	
333	Altháni dto. - - - -	5	
334	A' Szombathelyi Fő Osko- lak' Elöljárói - - -	77	24 $\frac{1}{2}$
335	A' Győri közép Kerület' Esperese - - - -	12	28
336	Az Erdélyi K. Gubernium	11	40
337	Temes Vármegye	651	14
338	Sopron dto. - - - -	200	
339	Kollonits László Kálotsai Érsek Ó Excell. -	1000	
340	Raitzel József, az Eszter- gomi Tanács' Accessist.	5	
341	Fejérvár Sz. K. Város a' maga Kaszszájából, 50 fl a' Községtől pedig 88 fl. 11 kr. - - - - -	138	11
342	Csongrád Vármegye -	399	20
343	Esztergomi T. Káptalan	1000	
	Oldal.	41209	44

A' Nru's Rendje	A' Jöltévők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	41209	44
344	Fejérvári Püspök Milasin Miklós Ő Excell. -	300	
345	A' Dunán túllevő Ref. Superintendentia -	75	4
346	Alsó-Sápi Káptalan -	2	
347	Vázt-Hartyáni Ref. Temp	8	30
348	Egynehány házassálandó Neograd Vármegyéből	5	
349	Egygy Névtelen - -	1	
350	Ferderber Mátyás Budai Polgár - - - -	25	
351	Erdélyi, Fejér Vármegye	10	5
352	Közép Szolnoki dto. -	5	41 $\frac{1}{2}$
353	Sz. György Sz. K. Város	20	
354	Kraszna Vármegye -	357	38
355	Torontál dto. - - -	86	41
356	Gróf Forgáts József -	100	
357	Ivanka Imre, az ő Plenip.	20	
358	Hont Vármegye' alsó Ke- rületének Esperese -	30	
359	Vittenczi Esperes - -	152	4
360	Szabolcs Vármegye -	520	9 $\frac{4}{8}$
361	Sopron Vármegyében, az alsó Kerületi Év. Köz	42	27
362	Nisideri Község - -	30	
363	Nagy-Szombath Sz. K. V.	133	
	Oldal.	43134	4

A' Nrus Rendje.	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	43134	4
364	Szeben dto. - - -	48	
365	Eperjes dto. - - -	77	45
366	Nagy - Váradi Cath. Püspök Vikáriussa	42	48
267	A' Malatzkai Kerül. Közs.	20	
368	Pilis Sz. Kereszti Község	3	
369	Szakszóniai Hertzeg Al- bert Ö K. Fő Hertzogs.	2000	
370	Az Özvegy Gróf Kálólyi- né ő Nagysága - -	500	
371	Abaújvár Vármegye -	91	17
372	Zemplén dto. - - -	298	164
373	Az Özvegy Klobusitsky Pálné - - - - -	400	
374	Gösztonyi Aloizius Esp.	15	
375	Szaplontzay László Ref. Prédikátor - - -	6	
376	Nyitra és Túrócz Várme- gyei Evang. Község.	32	51
377	Fél-Tornyai Község -	7	8
378	Kapetároviťs Demeter ha.	12	
379	Gsappa Antal dto. -	25	
380	Nyitrai Püspök Fuchs Fe- rentz Fundációt tett egygy Nevendék Tápl.	2000	
Oldal.		48713	94

A N. s. Rendje.	A' Jólétvők Nevei.	Az	
		Adomány- béli Somma.	
	Oldal.	fl.	x.
381	Ezen Tőkepénz' Intere- séről előre beadott -	48713 100	9 $\frac{4}{8}$
382	Komáromi Évang. Közs.	10	
383	Trautsondorfi helybéli Káplán - - - -	15	48 $\frac{1}{2}$
384	A' Kanizsai Község -	15	
385	A' Györi Ref. Seniorat	24	3
386	A' Veineri Plébánus -	3	
387	Szemptzi Egyházi Kerület	10	
388	Korpona K. Város -	25	36
389	A' Munkátsi Kath. Pléb.	10	
390	A' Mármacosi Rendek	453	
391	Pap István - - - -	20	
392	A' Móori Plébánus, a' Községtől öszveszedett	10	
393	A' Homonnai Kerület	31	57
394	Cházár András Úr bizo- nyos Rendektől öszve- szedett - - - -	474	57 $\frac{1}{2}$
395	Éppenn ő, a' Rozsnyói Bányászoktól - -	90	
396	dto. a' Hont Várm. Rend.	369	1
397	dto. Huszár K. Tanátst.	20	
398	dto. Hont Vármegyében a' Darási Ev. Prédikát.	29	
Oldal.		50424	32 $\frac{1}{2}$

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	50424	328
399	Debretzen Sz. K. Város, a' maga Kaszszájából	200	
400	A' Nyitrai Cated. Ker. Pl.	32	42
401	Bulcsi Pléb. Kraszna Vár- megyéből - - -	5	
402	Palikutya János - -	50	
403	Haszlinger András Udvari Ágens - - - -	10	
404	Gelley Mihály - - -	17	
405	A' Trentsén Kerületi Év. Senioratus - - - -	10	21
406	A' Szkacsányi Ker. Esper.	15	30
407	A' Radna Kerületi Esperes	24	
408	Békes Vármegye - -	155	
409	A' Verschetzi Község -	111	
410	A' Bajai Község - -	5	
411	A' Besztertzei Év. Közs.	58	61
412	Jáság és Kúnság - -	232	34
413	Sümeg Vármegye - -	550	
414	A' Felső Árva Kerület' Papsága - - - -	30	
415	A' Kovátsi Plébános	3	25
416	Nagy Pál Komáromi Év. Prédikátor - - -	14	232
417	Kotsi Horváth István Fe- jér Vármegye' V. Isp.	50	
Oldal		151999	182

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltévők Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	51999	186
418	Zsólyom Vármegye	139	17
419	A' Dunán innenn lévő Ref. Superintendentia	274	55
420	A' Trenchéni Év. Templ.	11	13
421	Adudich Ferentz, Pozse- ga Várm. V. Ispányja	10	
422	A' Schelmetzi Év. Község	22	13
423	A' Kalotsai Érsekség' Me- gyéből való világi Pap Katonszky György Kötelezőlevélbenn	50	
424	Meghólt Tenka Ventzel Professzor Vagyonyá- ból, a' Testamentum Tellesítői Demién An- tal és Edlinger Ferentz, az Intézet számára által adtak egygy, Gróf Draskovits Ferentztől való Kötelezőlevelet, melly Interestőt tesz.	1000	
425	Az Egri T. Káptalan, 2000 fltól 19 Mar. 1802, ép- penn azon Napig 1803		
	Oldal.	5606	56

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltévők' Nevei.	Az Adomány; béli Somma	
		l.	x.
	Oldal.	53506	56 $\frac{5}{8}$
	esendő Interest, 100-tól 6 fltot számlálván.	120	
426	A' Sopronyi T. Káptalan által adott egygy Erári- umi 20 fl. 5 $\frac{7}{8}$ kr. szőlő Kötelezőlevelet, melly Sommának Interesse 100-tól 3 $\frac{1}{2}$ fltot szám- lálván, 1-ső Jan. 1802 egész utolsó Szept.tész.	1	11 $\frac{7}{8}$
427	Gróf Draskovits Ferentz, a' nála lévő 400 Rflból álló Tőkepénztől 15. Novtól 1794, 1802-nek éppenn azon Napjáig, 100-tól 5 fltot számlál- ván, esendő Interestét	400	
428	Cházár András letette a' Nevelőházn. megígért	900	
429	Azon 500 fl. Interesté, a' mellyeket Mártonfy Jó- zsef Ó Excell. küldött, 1803-dik Esztendő Ap- rilis Hólnapjának 19dik Napjától, 1804-dik u- gyan azon Napjáig tész.	25	
	Oldal.	54953	7 $\frac{7}{8}$

A' Nrus. Rendje	A' Jóltévók' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		H.	x.
	Oldal.	5495	7 $\frac{2}{3}$
430	Az ekkorig Öszvegyült Jóltelemények' Töke- pénzétől, a' mellyek külömbféle Helyekenn levagynak tőve, Intere- sül béjott - - -	1673	2 $\frac{1}{2}$
431	Az Egri T. Káptalan 1802 dik Esztendőbenn, Már- tzius Hóloapjának 23 di- kám Ajándékba adott egygy Fundat. Levélb	2000	
432	A Sopronyi T. Káptalan egy Királyi Kötelező le- velet melly tizen -	20	20 $\frac{7}{8}$
433	Méltóságos Dulcinai Pös- pök és Esztergomi Ká- nonok Arady Janos, a vegre, hogy a' siketné- ma ifjak, a' Hazánkban lévő nemesebb Kövek' Pallérozására megtaní- tassanak; a' Pallérozás- hoz megkívántató Esz- közökön és Könyve- kenn kívül, a' Drága Ko		
	Oldal.	56973	28

A' Nrus. Rendje	A' Jóltévők' Nevei	Az Adomány. béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal. vek' Pallérozására va- lóbann nagy lelkű Fun- datiót tett - - -	56,973	28 $\frac{5}{8}$
434	Az Erdélyi Kormányshék, Kraszna Vármegyéből	8090	
435	Kassa Sz. K. Város -	11	59
436	Méltóságos Miklósi Fe- rentz Nagy-Váradi Püs.	100	
437	Zágrábi Megye - -	500	
438	A' Meczenzóffi Község	11	37
439	A' Fénsszari Község -	12	
440	Balas-Gyarmati Év. Közs.	40	
441	Schestaky József Kanon.	81	16
442	A' Váczi Vicar. Tisztseg	12	6
443	Hertzeg Eszterh. Miklós	117	56 $\frac{4}{8}$
444	Sopron Vármegye, -	500	
445	A' Rozsnyói Megye -	65	35 $\frac{4}{8}$
446	Trenchén Vármegyei V. Notár. Petkó József, összegegyűjtött - -	228	24
447	Keller György Pozsonyi Kanonok - - -	57	21
448	B. Beleznay Sámuel -	50	
449	Veszteniczky Környék Esp.	400	
450	Szemptzi Esperességből	16	
451	A' Felki Környék Plébán.	23	
	Oldal.	10	42
		67,211	25 $\frac{5}{8}$

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltevők' Nerei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	67,211	258
452	Egygynéhány Ang. Conf. Eklésia' Seniors és Inf. Vas Vármegyéből -	15	58
453	Trencsén Vármegyei Plé.	104	24
454	Egygynéhány Temes Vár- megyei Helység -	105	
455	Zodlmayer Ferentz -	5	
456	Andácsi Esperes, a' Patai Kerületben gyűjtött	13	10
457	Az Erdőtelki Plébános	15	
458	Szentmiregi Nótárius -	4	
459	A' Pesti Járásban lévő, Dunán innéti Hely. Conf. Superintendent.	15	16
460	Az Erőélyi Kormányshék Szolnok és Fejér Vár- megyéjéből . . .	71	39
461	A' Komáromi Év. Közseg.	10	9
462	Ribay György, Torzai Aug. Conf. Minister	7	2
463	Bakabánya Sz. K. Város	9	53
464	Bosztortzei Megye -	155	27
465	Hesz János hagyott	20	
466	Cházár András . . .	145	
467	Nyitra Városa . . .	82	
	Oldal.	67,939	242

A' Nrus Rendje	A' Jóltevők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	67,939	24 $\frac{2}{3}$
468	Az Évang. Község Moson Vármegyéből	10	30
469	A' Szenkviczy Plébános	1	9
470	A' Dunán túlévő Helv. Vallásbéli Superintend.	60	14
471	A' Győri Megye	786	31
472	Baranya Vármegye	17	24
473	A' Gútnai Község	10	52
474	Molnár András, az Egri Káptalan Vic. Actuarius.	6	22 $\frac{2}{3}$
475	Berduinud' Magyar Gyal. Regementjének Tisztj.	100	
476	Temesvár Sz. K. Város	38	25
477	Borsód Vármegye	19	45
478	Abaúj dto.	100	
479	Zemplén dto.	333	30 $\frac{1}{2}$
480	Szala dto.	1020	55 $\frac{1}{2}$
481	Az Esztergomi Megyebéli Plébánosok	250	
482	Bács Vármegye	127	33
483	Raisinger, Pülekpuspöki Plébános	10	
484	Sóskúti Plébános	12	
485	Sz. Andrai Község	10	
486	Krassó Vármegye	152	31
Oldal.		71,006	42 $\frac{1}{2}$

A' Nürs' Rendje	A' Jóltevők' Nevei.	Az Adomány- béli Summa.	
		H.	x.
	Oldal.	71006	42½
487	Az Oraviczi Fő-Kasza, a' Rézbányászoktól.	13	11
488	Schirmer Tamás, Acádi Polgár, a' megholt Scha- ser Józseftől megígért	25	
489	Ugocsa Vármegye . . .	43	18
490	Vas dto.	367	24
491	Keller György Pozsonyi Kanonok és Plébános	37	50
492	A' Dunán túllevő Aug. Vallás' Superintend.	193	17
493	A' Ketskeméthy Plébános	100	55
494	Heves Mező-Város . .	100	
495	A' Váza Megyebeli Vicar.	132	21
496	Szerém Vármegye . .	79	30
497	Komáromi Aug. Conf. Község.	10	15
498	Zmeskál György . . .	150	
499	A' Losonczi Ref. Község	46	41
500	A' Pest Várm. Év. Közs.	46	41
501	Az Évan. Község, Tolna Vármegyéből . . .	48	25
502	Draskótzky Sámuel . .	20	
503	Halitzky József . . .	5	
504	A' Szomolnoki Bányász Tíztség	41	9
	Oldal.	71461	29½

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltevők Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	72,461	39 1/2
505	Pozsega Vármegye	20	4
506	A' Dunán túllevő Helv. Conf. Superintend.	36	24 1/2
507	Kanyó András Vátzi Ka- nonok hagyott	200	
508	Chrobák András, Ujbéli völ. Plébános hagyott	5	
509	A' Pétsi Megye Plébános.	175	
510	Székes-Fejérvár Sz. K. V.	50	
511	Szabadka Sz. K. Város	50	
512	A' Pesti Illyriai Község	25	
513	Körös Sz. K. Város	6	37 1/2
514	Etyeki Helység	15	
515	Nagy György, a' Vátzi Sz. Szék' Nótáriusáá össze- szedett a' Dispenzatiók Kiadásaikor	26	
516	A' Szömöri Plébános	2	
517	A' Pázmándi Község	100	
518	Millasin Miklós, Fejérvári Püspök, Ó Excell.	200	
519	A' Bogdányi Község	14	
520	A' Honthi alsó Kerület	16	
521	Kőszeghi Imre, néhai Fe- jérvári Kanonok és Bogdányi Pléb. hagyott	40	
	Oldal.	73,442	45 1/2

A' Nrus' Rendje	A Jóltévedk' Nevei	Az Adomány- beli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	73'442	45 $\frac{1}{2}$
522	A' Tököli Község - -	5	
523	Újfalvi dto. - - -	9	
524	Ráczkői dto. - - -	6	
525	Csepelyi dto. - - -	10	
526	A' Szendi Járásbann lévő Borsód Várm. Helység.	19	
527	A' Csákvári Plébánia -	6	
528	Bolgári dto. - - -	6	
529	Csákberényi dto. - -	2	
530	Ganthi dto. - - -	3	24
531	Kosznai dto. - - -		36
532	Magyar Almási dto. -	2	
533	Pataki dto. - - -	5	
534	Szári dto. - - -	8	
535	Zámolyai dto. - - -	1	
536	Bexta György, egy Névtel- len Gyári Lakos Képén.	2	
537	Győr Sz. K. Városa -	15	
538	Pest Sz. K. Városa -	206	
539	Gyattel Antal, Nyitrai Pré- post hagyott - - -	150	
540	Keller György, Pozsonyi Kanonok és Plébános	36	44
541	Az Esztergomi Dist. Vica.	266	98
542	A' Komáromi Év. Község	12	24
543	A' Szólnoki Község -	16	53
	Oldal.	174'324	146

A' Nrus. Rendje.	A' Jóltevők' Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	74,232	148
544	Sopron Vármegye	10	
545	A' Rézbánya' Tisztsége	4	
546	Temes Vármegye.	46	
547	Erinellyéki Kerül. Biharb.	175	21
548	Zsolyom Sz. K. Városa	35	
549	Grószér Erzsébeth, Neu Antal Özeveg' Hagyom.	25	
550	A' Pest Városi Pék-Mest.	6	
551	Losnyák József Kám. Fisk.	10	
552	Frenchén Vármegye.	55	
553	A' Dunánál állévő Helv. Conf. Superintend.	12	40
554	A' Gittenbrunni Község	20	
555	Glimkó Mihály, Csigt. Esp	30	
556	Bihar Vármegye	212	238
557	Krassó dto.	77	
558	Eorontal dto.	4	7
559	Nagy György, a' Vátzi Sz. Szék' Nótáriusa, a' Di- spenzat. Kiad. öszves.	167	44
560	Abaúvéri Evang. Község	5	
561	Baranya Vármegye	119	21
562	Néhai Veisz Ignácz Apát. és Hajmatzi Pléb. hagy.	100	
563	Nyitra Vármegye., Grilló Jánostól székvesztrált	280	27
	Oldal	75,647	234

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltévk' Nevei.	Az Adomány- béli Somma.	
		H.	X.
	Oldal.	75,647	23 $\frac{1}{2}$
564	Held János, Timár Legény hagyott - - - -	50	
565	A' Komáromi Ev. Község	15	
566	A' Fiumi Kis. Kormányosz.	50	13 $\frac{1}{2}$
567	Szathmárnémeti Kano- nok és Plé. Korom Mih.	10	
568	Verőcze Vármegye -	15	
569	Hlozek Therezia, hagyott	50	
570	Bizonyos Veszprémi Me- gyéb. lévő Pléb. a' ki a' Nevét ki nem akarta je- lenteni, Kis Ferentz Ka- nonok által, adott - -	2000	
571	Abaúj Vármegye - - -	8	24
572	Csongrad dto. - - -	10	51
573	A' Váczi Püspöki Hivatal összeszedett a' Dispen. Alkalmatosságaikor	48	
574	Az Alhauí Evang. Község	17	2
575	Kubányi János Eszter, és Alsó-Lypnitzai Plé- bános összeszedett	40	
576	A' Kalotsai Fő-Megyebéli Plébánosok összevgyűj.	2031	18 $\frac{1}{2}$
577	Pozsony Sz. K. V. Plébán.	36	
578	A' Ketskem Kathol. Hív.	60	
	Oldal.	20084	12 $\frac{1}{2}$

A' Nrus. Rendje	A' Jóltevők' Navei.	Az Adomány- béli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	80,084	125
579	Popovits Dionyzius Bu- dai Görög Püspök ösz- veszed. az alsó Megyéj.	25	
	A' Budai Templomban	14	36
	dto. A' Rátz Almásiban	4	
	dto. A' Lörentziban	30	
580	Sz. K. Pest Város Tanácsa	50	
581	Bernát József Sz. Ki. Ud- var Tanácsos hagyott	100	
582	A' Komáromi Ev. Község	17	15
583	A' Rozsnyói T. Káptalan	50	
584	A' Hegybéli Helv. Vallás' Superintendentziája	45	27
585	A' Szepes-Várallyai Körn.	22	20
586	Szathmár-Németh Sz. Ki. Városa	300	
587	Temes Vármegye	112	34
588	A' Pinkafeldi Község	75	
589	A' Buttyini Protopópáság	11	
590	Az Özveggy Készegh Fran- ciska	30	
591	Mármaros Vármegye	12	
592	Temes Vármegyéb. fekvő Liebling Helység	21	
593	Moson Vármegye	57	30
594	A' Kitaladi Község	17	
Oldal.		[810'78]	543

A'Nrus Rendie.	A' Jóltévedk' Nevei.	Az Adomány- béli Summa.	
		1.	2.
	Oldal.	81,078	54 ⁵ / ₈
595	Pozsega Vároza - -	109	15
596	Szepesi Káptalan Plébán.	12	
597	Győr Vármegye - -	2	6 ¹ / ₂
598	A' Szepesi T. Káptalan	100	
599	Az Intézetben lévő siket- néma Novendék Brei- chler Ferentz' Atyja	100	
600	A' Fejérvári. Püspök Mi- lassin Ó Excell. - -	165	
601	Torontál Vármegye -	315	40
602	A' Vünschendorfi Kath. Község - - - -	8	12
603	A' Temesv. Görög Megye	582	21
604	Bukkai Tengerparti Vá- ros' Kapitánysága -	52	8
605	Baranya Vármegye -	53	6
606	Kassa Sz. Kir. Vároza	62	
607	Mason Vármegye - -	72	
608	Esztergom dto. - -	14	24
609	A' Győri Püspökség -	304	51 ⁴ / ₈
610	A' Kis-Lemnitz Plébános	3	
611	Esztergom Vármegye, el- ronggyosodott Bankó- tész. Felváltása által	3	
612	A' Komáromi Ev. Község	24	
Oldal.		183,061	58 ¹ / ₂

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltevők' Nevei.	Az Adomány béli Somma	
		fl.	x.
	Oldal.	83,061	58 ⁵ / ₈
613	Szinger József Tatai Zsi- dó hagyott - - -	350	
614	A' Pétsi Megye - - -	135	
615	Magyar Pardány Helység.	10	
616	A' Vátzi Püspöki Hivatal	50	
617	Sóber János, Nóvi Püspök és a' T. Pozsonyi Káptalan' Prépostja hagyott.	3,000	
618	Popovits Dionyzius, Bu- dai Görög Püsp. öszves.	31	32
619	A' Pozsonyi Helv. Vallás' Községe - - -	13	36
620	Kissovitcz Ferentz, Győri Megyében fekvő, Rá- ba-Szent-Mihály Helys. Plébánosa hagyott -	10	30
621	A' Temesv. Görög Püspök	242	30
622	Torontál Vármegye -	100	
623	A' Fél Toronyi Járás. V. Esp. Boldog-Aszszony nevez. Helys. öszves.	10	
624	A' Késmárki Helv. Vallás- béli Község - - -	180	10
625	A' Felső Árva Járás' V. Esperese - - -	75	
626	Szerém Vármegye -	121	
	Oldal.	[87,386]	61

A' Nrus' Rend.	A' Jöltérők' Nevei.	Az Adomány- beli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	87,386	6 $\frac{5}{8}$
627	Torontál dto. - - -	140	
628	A' Pozsonyi Helv. Vallás Község - - - -	20	5
629	Miklossy Ferentz Nagy- Varadi Püsp. Ó Méltós.	1016	
630	Az Abonyi Plébános And- rassy János - - -	20	
631	Az Alhádi Helység, Evan Községe - - - -	8	
632	Az Esztergomi Megyének Vikariális Tisztsége	288	8
633	A' Selmetzi Helv. Vallás' Szuperintend. - -	22	12
634	A' Piskafalvi Kath. Közs.	126	
635	A' Dunán innéti Helv. Vallás' Szuperintend.	460	
636	A' Temesvári Görög Püsp.	264	43
637	Miller Nep. János, Zsolye- mi Prépost és Kan. ha.	300	
638	Korpona Sz. Kir. Város	32	
639	Borsod Vármegye Bárá Vay Ó Nagysága által	620	
640	A' Komáromi Helv. Val- lásonn lévő Község	30	17
641	Balogh Antal Izsáki Pléb. Hagyományát, Dem -		
	Oldal.	190,733	31 $\frac{5}{8}$

A' Nrus' Rendje.	A' Jóltévők' Nevei	Az Adomány- béli Somma.	
		fl.	x.
	Oldal.	90,733	31 $\frac{5}{8}$
	ter Antal, az ő Követője adta által - - -	50	
642	Haimlik Ignátz, Hertzeg Battyán Tisztart. őszv.	50	
643	Torontál vármegye -	162	
644	Túl a' Danánn lévő Helv. Vallásb. Superin.	133	57
645	Báró Brigidó Mihály Sze- pesi Püspök Ő Nagysá- ga, a' néhai Rusquinótz Plébános Andreikovits Bazilusz megmaradt Jószágából - - -	2,000	
646	Sóber János, Nóvi Püspök, és a' Pozsonyi T. Kápt- alan' Prépustja hagyott	372	27 $\frac{3}{8}$
647	Markus József, néhai Vá- tzi Kanonok és Zsám- boki Plébános hagyott.	100	
Oldal.		93,601	56

Ezek a' Királyi Magyar siketné-
ma Intézetnek kegyes Jóltévdői,
kik a' nyomorúlt és ennekelötte egészen el-
hagyattatott siketnéma Embertársainkon se-
gíteni munkásan igyekeztek, azoknak előb-
beni bődögatalon és Szánakozásra fakasztó
Sorsaikat, hazafiúi Adományaik által törh-
többségre és bődögabbikká elváltóztatván.

Méltó tehát az ő Neveiket ditséretes kö-
vető Például a' Magyar Haza előtt kihir-
detni.

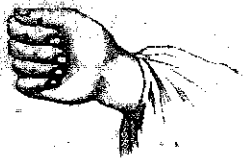
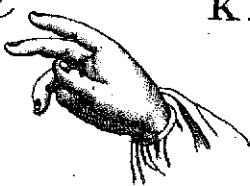
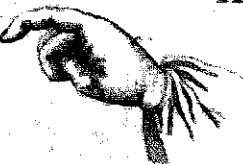
Terjessze a' Mindenható reá-
jok's Maradékaira, az ő Kegyes-
ségeikért, a' légbetesebb Áldá-
sát.

V É G E.

J O B B Í T Á S O K.

Lap.	—	Sor.	—	helyett	—	tévődjön.
1	—	1		BÉVEZETES	—	BÉVEZETES
16	—	13		Kéziábécé	—	Kéziábécé.
22	—	11		Élejek	—	Életjek.
43	—	13		ló	—	való.
145	—	15		nem	—	nagy.
272	—	utolsó	—	14773 $25\frac{1}{8}$	—	14667 $48\frac{1}{8}$

Siketnėmāk kėzi Abėcėje.

<i>a sh</i> 	<i>aA</i>	<i>bB</i> 	<i>bB</i>	<i>cC</i> 	<i>cC</i>
<i>dD</i> 	<i>dD</i>	<i>eE</i> 	<i>eE</i>	<i>fF</i> 	<i>fF</i>
<i>gG</i> 	<i>gG</i>	<i>hH</i> 	<i>hH</i>	<i>iI</i> 	<i>iI</i>
<i>kK</i> 	<i>kK</i>	<i>lL</i> 	<i>lL</i>	<i>mM</i> 	<i>mM</i>
<i>nN</i> 	<i>nN</i>	<i>oO</i> 	<i>oO</i>	<i>pP</i> 	<i>pP</i>
<i>qQ</i> 	<i>qQ</i>	<i>rR</i> 	<i>rR</i>	<i>s ss sz S</i> 	<i>s ss sz S</i>
<i>tT</i> 	<i>tT</i>	<i>uU</i> 	<i>uU</i>	<i>vV</i> 	<i>vV</i>
<i>xX</i> 	<i>xX</i>	<i>yY</i> 	<i>yY</i>	<i>zZ</i> 	<i>zZ</i>